

Acta MUP

Právní ochrana duševního vlastnictví

Ústav právní ochrany průmyslového vlastnictví MUP

Acta MUP – Právní ochrana duševního vlastnictví

Vydavatel

Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.
Dubečská 900/10, 100 31 Praha 10-Strašnice

Redakční rada

prof. JUDr. Martin Boháček, CSc.
Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.
JUDr. Jan Hák
doc. JUDr. Vladimír Pítra
prof. JUDr. Peter Vojčík, CSc.

Odborný editor

prof. Ing. Ladislav Jakl, CSc.

Odborné recenze

doc. JUDr. Vladimír Pítra
Ing. Karel Čada, prom. práv., Ph.D.

Redaktor

Mgr. Karel Špindler (spindler@mup.cz), tel.: 724 137 667

Nakladatelský editor

Mgr. Stanislava Putíková (putikova@mup.cz), tel.: 725 780 598

Tisk

Powerprint, Brandejsovo náměstí 1219, Praha 6 160 00

Grafické zpracování

Cyril Vochozka, DiS.

Povoleno MK ČR pod č. E 19 472

ISSN 1804-6932

Pokyny pro autory příspěvků:

typ písma základního textu: Times New Roman, vel. 12

- typ písma poznámek pod čarou: Times New Roman, vel. 10
- zvýraznění: **tučné písmo**, *kurzíva*
- klávesa „Enter“: pouze na konci odstavce
- řádkování: podle potřeb autora, zpravidla 1
- odstavce, titulky, podtitulky apod.: psát od levého okraje (graficky neupravovat, necentrovat)
- psaní nadpisů: pokud to není bezpodmínečně nutné, nepsat celé verzálkami
- psaní paragrafů: před číslem paragrafu je mezerka (§ 64)
- psaní zákonů: důsledně vypisovat názvy a celá čísla zákonů (zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů)
- citace literatury (v poznámce pod čarou): podle normy ČSN ISO 690

Odevzdávání příspěvků: e-mailem na adresu spindler@mup.cz, osobně po telefonické dohodě (724 137 667) na USB Flash disku

Délka příspěvku: max. 100 000 znaků

Datum odevzdání (do č. 3/2011): do 30. 9. 2011

OBSAH

JUDr. Hana Pipková

Lisabonská strategie Evropské unie versus ochrana průmyslového vlastnictví 4

Mgr. Ing. Stanislav Babický

Patentové nároky (Patent claims) 18

Bc. Kateřina Moučková

Zdaňování příjmů z duševního vlastnictví 39

Mgr. et Mgr. Ivana Hebltová

Regiony Indie a Číny z hlediska ochrany duševního vlastnictví 59

Zdenka Přádná, dipl. tech.

Průmyslové vlastnictví ve světle statistiky 87

Lisabonská strategie Evropské unie versus ochrana průmyslového vlastnictví

Zamyšlení nad výzkumným záměrem s pracovním názvem Lisabonská strategie Evropské unie versus ochrana průmyslového vlastnictví z hlediska metodologie vědy a výzkumu, jehož zatímní klíčová otázka zní: „**Je vhodným opatřením pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie účinná ochrana práv duševního (průmyslového) vlastnictví?**“

Společně s Umbertoem Eco² jsem si musela nejprve položit otázku, zda má takováto práce mít charakter vědecký, nebo aktuálně politický. Musela jsem se tedy zaměřit na pojem věda (science), který je spjat především s přírodními a technickými vědami. Věda v tomto pojetí znamená empiricko-analytické zkoumání fyzické skutečnosti, zaznamenávání a teoretickou systemizaci výskytů nějakých jevů, klade důraz na objektivitu, pokud možno kvantitativní. V případě mého výzkumného záměru zařazeného do oblasti mezinárodních a regionálních vztahů v průmyslovém vlastnictví bude však tento výzkum náležet do rámce věd společenských. Společenské vědy nemají základ v objektivních přírodních zákonech, teorie v této oblasti jsou závislé na hodnotách společnosti/společenství, přičemž jsou podmíněny teritoriálně, kulturně, časově atd.

Věda je to, co za vědu považují vědci v daném oboru.³ Pro přírodní, technické, jakož i společenské vědy platí, že věda spočívá v metodě vědeckého přístupu. Obecně se považuje za vědecké to, co bylo zjištěno systematickým zkoumáním, odbornou metodou, lze to obecně sdělovat a výsledky lze ověřit. Předpokládá se, že vědecké zkoumání „bude založeno nejen na teoretické zdatnosti, nýbrž rovněž na moudrosti“. Konečným smyslem vědy je pochopení smyslu života a světa.

Výzkum má vědecký charakter, pokud splňuje následující kritéria:⁴

- Předmětem výzkumu je poznatelný či identifikovatelný předmět, jenž musí být označován a definován tak, aby byl poznatelným a identifikovatelným rovněž pro ostatní.
- Výzkum se musí dopracovat k tomu, aby o předmětu našeho zájmu sdělil věci, které ještě řečeny nebyly, anebo se podíval novým pohledem na věci, které již řečeny byly.
- Výzkum musí být užitečný a prospěšný pro ostatní.
- Výzkum musí poskytnout předpoklady pro potvrzení nebo vyvrácení předpokladů, z nichž vychází.

Umberto Eco dochází k závěru, že je možno napsat aktuální politickou práci, a přitom uplatnit všechna správná pravidla vědeckého výzkumu. Osobně se však domnívám, že pro účely doktorandského studia je nutno napsat práci vědeckou.

1 JUDr. Hana Pipková je soudkyní Městského soudu v Praze, doktorantka MUP.

2 ECO, U.: *Jak napsat diplomovou práci*, překlad Seidl, I., Olomouc: Votobia 1997, str. 48.

3 MOLNÁR, Z.: *Úvod do základů vědecké práce*, it.vse.cz/kit/WCMS_KIT.nsf/pages/ZakladyVedeckePrace.html (přístup 22. února 2008).

4 Viz ad 1), str. 49 an.

Na otázku, co to je vědecký výzkum, odpovídá odborná literatura⁵ tak, že jde o řešení základního problému „Jak vůbec světu rozumíme a jací jsme, že jej můžeme (nějak) poznávat?“. Vědecký výzkum potřebuje vědecký jazyk - pojmy, pomocí nichž poznává svět a své poznání sděluje; potřebuje teorie (hypotézy – vstupy) předpoklady, ze kterých musí vycházet a které stojí v základu jejich poznávacích schopností; potřebuje metody vědecké práce - způsob a pravidla, podle kterých se dobírá poznání. Předmětem mého výzkumu je vhodnost a potřebnost zavedení patentu Evropské unie, která bude zkoumána na základě širších předpokladů. Z tohoto důvodu je práce nazvána „Lisabonská strategie Evropské unie versus ochrana průmyslového vlastnictví“. Řešení výzkumného záměru, resp. samotná práce, by tedy vlastně mělo dospět k odpovědi na zásadní otázku, kterou se zabývá Evropská komise již drahý čas, a to, zda přijmout nařízení o evropském a evropském unijním patentu. Nejprve je zapotřebí definovat pojmy, s nimiž se bude pracovat.

Co je tedy vlastně Lisabonská strategie, které je podle mého názoru nutno věnovat širší prostor, neboť je výchozí pozicí. Je to záměr Evropské unie, který měl vést ke zvýšení její konkurenceschopnosti využitím intelektuálního potenciálu, jehož účinná ochrana je jednou z záruk odlivu mozků do Spojených států.

Lisabonská strategie Evropské unie (investice do znalostí a inovací), přijatá Evropskou radou v březnu 2000 v Lisabonu, si kladla za cíl vytvořit z Evropské unie do roku 2010 nejdynamičtější a nejkonkurenceschopnější ekonomiku světa založenou na znalostech, schopnou udržitelného hospodářského růstu, vytváření více kvalitních pracovních příležitostí a zachovávající sociální soudržnost. Bylo možno ji rozdělit do tří skupin: ekonomické, sociální a ekologické (enviromentální), tří strategických pilířů:

- „Ekonomika a společnost založená na znalostech“: opatření pro vytváření informační společnosti, výzkum a technologický rozvoj, strukturální reformy pro zvýšení konkurenceschopnosti, inovace a dokončení vnitřního trhu.
- „Modernizace evropského sociálního modelu“: investice do lidí a omezení vylučování ze společnosti.
- „Zdravá ekonomická perspektiva a příznivý růstový výhled ekonomiky“: makroekonomická opatření.

V roce 2004 se těžiště Lisabonské strategie přesunulo do ekonomického rozvoje Evropské unie, když Evropský hospodářský a sociální výbor se vyslovil pro znovuoživení Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost“ a vypracoval souhrnnou zprávu, v níž se zabýval především investicemi do znalostí a inovací a lidským faktorem.⁶

Evropský parlament s ohledem na sdělení Komise „V evropském zájmu je úspěch ve věku globalizace“ [KOM(2007)0581], jakož i sdělení Komise „Členské státy a regiony provádějí Lisabonskou strategii pro růst a zaměstnanost prostřednictvím politiky soudržnosti EU na období 2007-2013“ [KOM(2007)0798], dne 20. února 2008 přijal usnesení o Lisabonské strategii 2009/C 184 E/06, v němž mj. konstatoval, že hlavními činiteli plnění lisabonských cílů jsou členské státy, společně se zúčastněnými stranami na vnitrostátní, regionální a místní úrovni, a že ve vnitrostátních politikách je Lisabonská strategie i nadále málo viditelná. Zdůraznil, že je zapotřebí přiměřená úroveň ochrany práv duševního vlastnictví a podpořil iniciativu směřující k finančně dostupnému, bezpečnému a účinnému patentovému systému, který by povzbuzoval investice a výzkum a podporoval rozvoj inovačních kapacit.⁷

5 KUHN, T.: *The structure of scientific revolution*, University of Chicago Press, 1962.

6 Úřední věstník C 256, 27/10/2007 S. 0017-0026.

7 Úřední věstník C 184 E, 06/08/2009 S. 0030-0038.

Nicméně na přelomu roku 2009/2010 se ukázalo, že Lisabonská strategie většinou členských států, tj. hlavních činitelů plnění lisabonských cílů, nebyla brána vážně, že se jí nepodařilo prosadit. Lisabonská strategie byla členskými státy odmítnuta a Evropská komise začala zpracovávat novou strategii 2020 řešící identickou problematiku fundovanějším způsobem.

Pokud jde o strukturu práce, resp. výzkumného záměru, její úvod se soustředí na vysvětlení vzniku a vývoje Lisabonské strategie ke zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie od roku 2000 do roku 2009, včetně důvodů jejího odmítnutí. Lisabonská strategie byla členskými státy odmítnuta v době, kdy byla současně úspěšně uskutečňována koncepce supranacionality podpisem a ratifikací Lisabonské smlouvy, jejímž prostřednictvím členské státy přenesly významné části svých suverénních pravomocí na společné unijní orgány. Je tedy nesporně zajímavé zkoumat tyto protiklady v chování členských států, neboť ve svých důsledcích vyústí v klíčové výzkumné otázky. Zkoumaný problém bude nazírán optikou historického realismu, i když se nejedná o dominantní teoretický přístup k evropské integraci. Z hlediska charakteru zkoumaného problému, však tento teoretický přístup bude nutný. Bude se jednat o retrospektivu hodnocení, bude zformulováno kauzální vysvětlení.

Cílem práce je pochopit proces vývoje určité vznikající sociální normy na pozadí měnících se přístupů k Evropské unii z pozice jednotlivých členských států. Hlavním prvkem obnovené Lisabonské strategie pro růst a zaměstnanost je zlepšení způsobu, jakým se v Evropě nakládá s právy k duševnímu vlastnictví, když práva k duševnímu vlastnictví, a zejména patenty, jsou spojeny s inovacemi, které zase významně přispívají ke konkurenceschopnosti. Patenty jsou hnací silou při podpoře inovací, růstu a konkurenceschopnosti. Důraz bude tedy kladen na ochranu duševního vlastnictví. Samostatné části práce budou proto věnovány jednak cílům soutěžní politiky, tj. zabezpečení ekonomické výkonnosti Evropské unie, a jednak národním zájmům členských států při ochraně práv duševního vlastnictví.

K naplnění tohoto cíle budou zkoumány různé teorie mezinárodních, resp. evropských vztahů s cílem vysvětlit konkrétní historické situace a události. Budou zkoumány rovněž právní předpisy evropského práva z oblasti soutěžní politiky a ochrany průmyslového vlastnictví. Tomuto zkoumání budou podrobeny všechny zvláštní evropské předpisy, nýbrž i příslušné multilaterální mezinárodní smlouvy, včetně smluv sjednaných v rámci WTO, včetně Dohody TRIPS. Východiskem práce, bude kategorický požadavek vyplývající ze Smlouvy o založení Evropských společenství, a převzatý do Lisabonské smlouvy, preferující soutěžní politiku s tím, že průmyslová práva v jednotlivých členských státech nesmějí být na překážku volnému pohybu zboží a nesmějí vytvářet umělé dělení vnitřního trhu.

Zkoumaný problém v další fázi bude nazírán optikou sociálního konstruktivismu, který nabízí možnost zkoumat význam norem a respektuje důležitost měnícího se pojetí evropské integrace, neboť mezinárodní vztahy nemohou být zkoumány odděleně od vnitrostátních záležitostí a vice versa – analýza vnitrostátních záležitostí není možná, pokud jsou mezinárodní vztahy ponechány stranou.⁸ Namísto tradičního pojetí mezinárodního systému, podle konstruktivismu státy tvoří mezinárodní společnost uznávající i nemateriální hodnoty. Záměrem není popření racionalistických předpokladů, ale doplnění o cenné poznatky získané zaměřením na ideje, normy a představy, které mohou být dalšími významnými činiteli v mezinárodním, resp. evropském prostředí.

V této práci bude norma chápána jako sociální, tedy jako určitý neformální, často nepsaný standard vhodného jednání aktérů s určitou sdílenou identitou, přičemž předmětem zkoumání bude integrovaná Evropa chápána jako společnost sdílející určitou kulturu a hodnoty. Evropa jako kolébka průběžně se vyvíjející moderní vědy a moderního výzkumu. V sociologii

8 SORENSEN, G.: *Stát a mezinárodní vztahy*. Praha: Portál 2005.

je často zdůrazňován deskriptivní smysl norem, což znamená zaměření na jakékoli jednání, které popisuje preferované praktiky určité společnosti. Toto pojetí je ale příliš úzké, sociální normy zároveň normativně nařizují určité jednání, které reflektuje preferované hodnoty. V tomto smyslu je norma prostředkem naplnění a uspokojení požadovaných hodnot. Uznávání a dodržování sociálních norem aktéry v mezinárodním prostředí lze vysvětlit pomocí následující hypotézy, přirovnávající mezinárodní komunitu k členství v klubu.⁹ Pokud určitou normu uznávají členové mezinárodního společenství, proces socializace ostatních členů je založen na potřebě legitimacy, konformity a mezinárodním respektu, tedy na potřebě mít statut dobrého člena klubu, tj. Evropské unie.

Po provedení následného potřebného sběru dat se práce, resp. výzkumný záměr ve své hlavní části potom bude vypořádávat s **klíčovou výzkumnou otázkou**, vycházející z porovnání vzájemného vztahu zájmů „rozvoj evropské integrace versus suverenita členských států“: **Je vhodným opatřením pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie účinná ochrana práv duševního (průmyslového) vlastnictví?**

Pokud jde o motivační část, tj. vymezení a omezení studie, je nutno konstatovat, že hlavní překážkou vědeckotechnického pokroku a inovací v Evropě jsou nekonzistentní a často nepřiměřené předpisy a metody správy práv duševního vlastnictví v souvislosti s financováním z veřejných zdrojů v jednotlivých členských státech. Komise sice určila tzv. osvědčené postupy a modely sdílení znalostí mezi základnou veřejného výzkumu a podnikatelským sektorem, které budou pro futuro sloužit jako podnět k dalším opatřením na úrovni EU i na úrovni členských států, nicméně překonání mrtvého bodu v jednání o patentovém systému a řešení konkrétních otázek spojených s právem duševního vlastnictví v oblasti výzkumu a vývoje. Proces patentování je i nadále v Evropě neúměrně složitý a nákladný a v důsledku roztržičnosti, která provází vedení soudních sporů, chybí dostatečná právní jistota. Vzhledem k faktu, že jednání o patentu Společenství uvízla na mrtvém bodě, jsou zkoumány jiné možnosti, včetně zlepšení současného systému evropského patentu. Cílem by mělo být nabídnout proces evropského patentování, které by bylo účinné z hlediska nákladů, vzájemně uznávané ve vztahu k jiným významným systémům patentování v celosvětovém měřítku a podporované soudržným celoevropským systémem vedení soudních sporů.

Hlavním omezením samotné práce je její platnost, založená na pravděpodobnosti, věrohodnosti, a logické nutnosti. Výsledky budou dosaženy interpretací dat, která budou vybírána s ohledem na přijatelnost a přesvědčivost pro ostatní, přesto možnost generalizace je omezená. Cílem studie ale není primárně zobecnění, naopak je jím lepší porozumění jednotlivým vztahům a mechanismům, které se v různé míře projevují v integrované Evropě. Práce bude interpretativní a může být ovlivněna hodnotovým přesvědčením autora, resp. badatele, který je v případě společenských věd součástí zkoumané reality.

Dalším pracovním pojmem je duševní, resp. průmyslové vlastnictví, co je vlastně duševní vlastnictví? Pro pojem duševního vlastnictví nemají členské státy Evropské unie jednotnou definici. Tento pojem vstoupil do českého jazyka jako překlad anglického pojmu „Intellectual Property“ při překladu z mezinárodních smluv, v nichž se však vyskytuje ve spojení s právy, která jednotlivé kategorie duševního vlastnictví poskytují jejich majitelům. Evropské právní systémy zpravidla rozlišují obecné majetkové právo a právo vlastnické a jiná věcná práva nebo obsahují pouze právní úpravu vlastnického práva.¹⁰ Viktor Knapp v této souvislosti odkazuje na čl. 544 Code civil, který definuje vlastnictví „jako právo užívat věci a nakládat s nimi nejabsolutnějším způsobem, pokud ovšem se jí neužívá způsobem zakázaným zákonem nebo

9 Viz např. Kissinger, H. s oblibou ve svých přednáškách ve střední Evropě koncem 90. let označoval NATO za důstojnický klub, jehož členové nemají stejně vysoké důstojnické hodnosti.

10 KNAPP, V.: *Velké právní systémy (Úvod do srovnávacího práva)*, I. vydání, Praha: C.H.Beck 1996, str. 144 an.

(jinými) právními předpisy“. Teoretická koncepce vlastnického práva je tedy založena na jeho chápání jako absolutního právního panství člověka nad věcí, přímého a vylučného, resp. neomezeného panství práva nad věcí. Z této koncepce vychází i úprava vlastnického práva podle zákona č. 40/1964 sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, kde jsou zařazena do části druhé „Věcná práva“. Podle ustanovení § 123 občanského zákoníku „vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s ním“. V současné době je nepochybné, že vlastnickým právem občanský zákoník rozumí jen vlastnictví k hmotným statkům.¹¹ O zvláštním charakteru práv k duševnímu vlastnictví, jež se zásadním způsobem odlišuje od věcných práv, svědčí především jejich územní a časová omezenost. Práva k nehmotným statkům a jejich ochrana jsou totiž spjata s určitým územím a jsou dočasná. Vylučným používáním těchto práv bez časového omezení by mohlo dojít k nepřiměřeným překážkám pro společenský pokrok. Práva k nehmotným statkům jsou zmiňována ve dvou ustanoveních obchodního zákoníku, a to v ustanovení § 433 odst. 2 (vyplývá-li právo třetí osoby, jímž je zboží zatíženo, z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, má zboží právní vady, a) jestliže toto právo požívá právní ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má prodávající sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště, nebo b) jestliže prodávající v době uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět, že toto právo požívá právní ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má kupující sídlo nebo místo podnikání, popřípadě bydliště nebo podle právního řádu státu, kam zboží mělo být dále prodáno nebo kde mělo být užíváno, a prodávající o tomto prodeji nebo místu užívání v době uzavření smlouvy věděl), jakož i § 479 (na kupujícího přecházejí všechna práva vyplývající z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, jež se týkají podnikatelské činnosti prodávajícího podniku. Je-li pro nabytí nebo zachování těchto práv rozhodné uskutečňování určité podnikatelské činnosti, započítává se do této činnosti nabytí nebo uskutečnění po prodeji podniku i činnost uskutečněná při provozu podniku před jeho prodejem. K přechodu práva podle odstavce 1 však nedochází, jestliže by to odporovalo smlouvě o poskytnutí výkonu práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví nebo povaze těchto práv). V případě práv duševního resp. průmyslového vlastnictví se jedná o jinou právní i hodnotovou kategorii než vlastnictví k hmotným statkům, obecnou právní úpravu na ně proto lze stěží bezvýjimečně vztahovat.¹²

Duševním vlastnictvím se tedy rozumí jakýkoliv produkt nebo forma vyjádření vytvořená vlastním intelektem, která je nová a unikátní (např. literární nebo umělecké dílo, počítačový software, pracovní postup, chemický vzorec molekuly, oběhový cyklus, lék, geneticky modifikovaný organismus, průmyslový postup atp.). Práva k duševnímu vlastnictví třídíme buď podle původu vzniku daného nehmotného statku, tj. na práva k výkonům k tvůrčí činnosti s podskupinou práv k výkonům netvůrčí povahy a práva na označení, a nebo spíše utilitárně na práva průmyslově využitelná, obchodně využitelná a práva osobnostní, tj. autorské dílo, ačkoliv za současného stavu techniky vznikají u autorských děl v řadě případů prakticky stejné problémy jako u práv průmyslově využitelných.¹³

Pokud jde o práva průmyslově využitelná, která by měla být především předmětem zkoumání, řadíme do této skupiny především práva, která jsou stejně jako právo autorské tvůrčí povahy,

11 KNAPPOVÁ, M. A KOL.: *Občanské právo hmotné*, Sv. I. Třetí aktualizované a doplněné vydání, Praha: ASPI 2002, str. 265.

12 PIPKOVÁ, H.: *Ochranná známka Společenství a ochranná známka v Evropském společenství*, Praha: Wolters Kluwer 2007, str. 16.

13 MUNKOVÁ, J., JAKL, L., LANDFERMANN, H.-G., RENNER, C.: *Prosazování práv z duševního vlastnictví*, I. Díl, sešit 1, Praha: ELSO group 2007, str. 10.

nicméně mají bezprostřední vztah k oblasti techniky, tj. patenty¹⁴, užité vzory¹⁵, průmyslové vzory¹⁶, topografie polovodičových výrobků¹⁷ a know how.¹⁸

Ochranné známky, kterým v rámci tohoto výzkumu bude rovněž věnována pozornost, byť nikoliv zásadní, řadíme do skupiny práv obchodně využitelných (práv na označení), kam patří obchodní jméno (firma), ochranná známka¹⁹, označení původu²⁰ a zeměpisné označení původu.²¹

Prámem průmyslového vlastnictví (Industrial property law) tedy rozumíme ochranu výsledků technické tvůrčí činnosti, předměty průmyslového výtvarnictví, jakož i konstrukční schémata polovodičových výrobků a další. Tato práce se bude soustřeďovat na výšece duševního vlastnictví, a to především průmyslové vlastnictví, konkrétně patenty a průmyslové vzory (design), jakož i ochranné známky.

Dalším zkoumaným pojmem je konkurenceschopnost, která je vymezena schopností produkovat zboží a služby, které ob stojí v testu mezinárodní konkurence, a zároveň schopností udržovat nebo zvyšovat reálný hrubý domácí produkt.²² Pojem konkurenceschopnost neznamená ovšem jenom ekonomickou výkonnost, nýbrž se do ní promítají i další faktory, např. životní prostředí, moderní technologie, kvalita života, znalosti.

Evropa má silný výzkumný potenciál a udržuje si prvenství v řadě oborů, např. v lékařském a chemickém výzkumu, jakož i dominantní postavení ve výzkumu v některých moderních odvětvích, především v leteckém a telekomunikačním sektoru. Evropská ekonomika je na rozcestí – Čína, Indie, Jižní Korea rostou a uplatňují svou sílu. Po ekonomické krizi se těžiště přesouvá a Evropa na vůdčí roli nemá, naopak má velké problémy s tím, jak se uplatní jako geopolitický hráč.

Ve výzkumné a inovační činnosti Evropa značně zaostává, zejména za USA a Japonskem. V roce 2000 bylo v USA vynaloženo na výzkum a vývoj 288 mld. EUR, avšak ve stejné době v Evropě pouze 164 mld. EUR. S ohledem na pohyb kursu činil rozdíl více než 100 mld. EUR. Rozdíl je také v počtu vědeckých pracovníků: na 1000 zaměstnanců v průmyslu jich v Evropě připadá jen 2,5, zatímco v USA 6,7 a 6 v Japonsku. Technické zaostávání v nových oborech je patrné také na tom, že Evropa vykázala během posledních deseti let pasivní bilanci v obchodu s high-tech produkcí v rozsahu 20 mld. EUR. Evropa trpí také tím, že soukromý sektor, na rozdíl od USA a Japonska, kde se podílí na financování výzkumu a vývoje více než ze dvou třetin, je v Evropě zapojení do této aktivity mnohem méně.

Vyšší životní úroveň nelze stavět na nízké konkurenceschopnosti a laciné pracovní síle. Každý stát musí umět efektivně hrát svou roli a mít k tomu kvalifikovaný aparát státní správy vytvářející efektivní podnikatelské prostředí. České republice chybí kvalifikovaná pracovní síla, efektivní státní správa, selhává vzdělávání občanů v technických oborech. Chybí lepší

14 Zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů.

15 Zákon č. 478/1992 Sb., o užitém vzorech, ve znění pozdějších předpisů.

16 Zákon č. 207/2000 Sb., o ochraně průmyslových vzorů a o změně zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů.

17 Zákon č. 529/1991 Sb., o ochraně topografií polovodičových výrobků, ve znění pozdějších předpisů.

18 Munková, J., Jakl, L., Landfermann, H.-G., Renner, C.: viz ad 12), str. 12.

19 Zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách), ve znění pozdějších předpisů.

20 Zákon č. 452/2001 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení a o změně zákona o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů.

21 Munková, J., Jakl, L., Landfermann, H.-G., Renner, C.: viz ad 12), str. 15.

22 Definice OECD.

propojení mezi vědou a výzkumem a průmyslem a businesssem. To vše snižuje konkurenceschopnost státu. Finský přístup strategických preferencí státního rozvoje je velmi dobrý program vzdělávání společnosti

V této stěžejní části se struktura práce zaměří na rámec řízení konkurenceschopnosti a prioritní odvětví konkurenceschopnosti a jejich produkty, inovace s tím, že pozornost bude věnována především politickému systému, resp. právnímu systému, resp. mezinárodním vztahům evropských států v rámci integrované Evropské unie a jejímu právnímu systému na úseku ochrany práv duševního (průmyslového) vlastnictví. Je totiž zapotřebí vytvořit obecný myšlenkový rámec umožňující vypořádat se s klíčovou úzce specifikovanou výzkumnou otázkou.

Pokud jde o předpokládaný rozbor literatury, nutno konstatovat, že ve zkoumané oblasti není odborná literatura příliš bohatá, přestože problematika jak konkurence schopnosti, tak i patentu Evropské unie je diskutovaná poměrně často na nejrůznějších fórech. Stávající dostupná literatura však bude zahrnuta a náležitě vypořádána. Pokud jde o sběr dat, bude práce vycházet z odborné literatury, jejíž předběžný seznam je připojen, internetových stránek statistik evropských statistických úřadů. Zdroje budou soustavně doplňovány o nové publikace a statě odborné literatury. Pokud jde o samotnou konkurenceschopnost, bude práce vycházet především z materiálů a závěrů Konference o systémové integraci 2010, Praha 8. a 9. 6. 2010.

Pokud potom jde o teoretický rámec práce, resp. výzkumný záměr bude zkoumat výše uvedené otázky samostatně a současně s cílem empiricky prokázat souvislosti. Jaké koncepty budu používat, jsem již částečně zmínila výše. Z pohledu teorií realismu a sociálního konstruktivismu se budu snažit vysvětlit proces evropské integrace s ohledem na klíčovou výzkumnou otázku: *Je vhodným opatřením pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie účinná ochrana práv duševního (průmyslového) vlastnictví?* V inkriminovaném případě nejsou hlavními aktéry evropské instituce, nýbrž členské státy prosazující své národní zájmy. Kritická reflexe evropské integrace bude potom zkoumána pomocí konstruktivistických přístupů, snažících se ukázat vliv idejí na toto mnohonárodní seskupení.²³

Práce si klade za cíl odpovědět na otázky, které dosud byly řešeny sporadicky, přičemž některé z nich nebyly ani teoreticky zpracovány. Úvodní partie práce budou věnovány retrospektivě hodnocení evropské integrace, poté bude formulováno kauzální vysvětlení ohledně záměru Lisabonské strategie zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie. Pomocí jednopřípadových studií bude zkoumána úspěšnost dosavadních pokusů Evropské unie o unijní ochranu duševního vlastnictví, a tím i zvýšení její konkurenceschopnosti. Závěrečná část práce bude potom hledat odpověď na položenou klíčovou výzkumnou otázku: *Je vhodným opatřením pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie účinná ochrana práv duševního (průmyslového) vlastnictví?* Odpověď bude vycházet z porovnání vzájemného vztahu zájmů na rozvoji evropské integrace versus suverenity členských států.

Otázka, kterou bude práce zkoumat, je zcela nová neotřelá, a proto v současné době nelze uvést, od koho koncept přebírám.

Práce bude vycházet z uznávaných teorií, které se uplatní pro konkrétní situaci, na níž bude ověřována platnost teorie. Všechny teorie ve společenských vědách jsou obtížně prokazatelné, jedná se tedy spíše o hypotézy. Jsou normativního charakteru, když stanoví, jak pohlížet na realitu a obsahují hodnocení. Všechny jsou podmíněné kulturně, sociálně, časově, třídně atd. Teorie může pomoci přiblížit se pravdě, nemůže ji však plně obsáhnout. Jednotlivé teorie v různých vědních disciplínách mají různé vidění pravdy. Společenské struktury se vytvářejí na podkladě aktérů a zároveň jsou těmito aktéry vytvářeny. Společenská struktura vymezuje

23 DRULÁK, P.: *Teorie mezinárodních vztahů*, 2. vydání. Praha: Portál 2010.

prostor pro výběr normy, resp. teorie. Alternativou strukturalismu je intencionalismus, který zdůrazňuje mikropolitickou a individuální volbu. Teorie se stále vyvíjejí, nové teorie nahrazují teorie překonané. V modernistickém pojetí je teorie důvěryhodný a pravdivý popis reality, praxe využívá teorie pro řešení konkrétních problémů, praxe je kritériem pravdivosti teorie. V post-modernistickém pojetí praxe eklekticky vybírá fragmenty teorie, které se jí hodí. Hodnotová orientace je podmíněna zařazením subjektu ve společnosti, postavením, výchovou, vzděláním. kritériem výběru je rovněž zkušenost o tom, co je prakticky proveditelné, aplikovatelné v daných politických ekonomických aj. podmínkách.

Metodologická část teoretické nástroje operacionalizuje. Operacionalizace představuje z metodologického hlediska naprosto klíčový postup, jehož kvalita rozhoduje o kvalitě celého výzkumu bez ohledu na to, zda zkoumáme svět kvantitativně, kauzálně nebo interpretativně. Operacionalizace propojuje abstraktní pojmy, které používáme k chápání světa, s konkrétními pozorováními.²⁴

V této souvislosti je nutno blíže zmínit hermeneutiku, filologickou a filosofickou nauku o metodách správného chápání a výkladu textů, zejména náboženských právních a filosofických, jakož i uměleckých děl, popř. i porozumění struktury lidského bytí na světě. Vzhledem k tomu, že se jedná o práci v oboru „Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví“ nebude opomenuta ani právní hermeneutika.

Hermeneutický postup obvykle zahrnuje předběžné porozumění textu (proč právě tento text?, co v něm hledám?, co si o něm myslím?, nalezení spolehlivého, pokud možno původního textu). Textová kritika se potom soustřeďuje na shromáždění a porovnání rukopisů či vydání; objasnění, případně oprava nesrozumitelných míst – vyjasnění nesrozumitelných, neobvyklých slov, oprava porušených míst; shromáždění důležitých vnějších okolností (tj. povaha textu, jeho původní účel a záměr, jeho „zasazení do života“, o autorovi a vzniku textu, další historické aj. souvislosti, souvislosti v rámci celého textu, dokonalejší porozumění textu). Tento postup se opakuje v hermeneutickém kruhu, kde si interpretující získává hlubší porozumění a znovu je konfrontuje s textem. Teprve při výkladu se často ukáže, že je postup třeba ještě zopakovat.²⁵

Při výzkumných aktivitách bude dodržován mechanismus hermeneutického kruhu, který zajišťuje, že na konci výzkumu zkoumáme naši otázku na základě odpovídajících teorií, odpovídajícími metodami na odpovídajících datech. tento vzájemný soulad bude udržován revizemi týkajícími se každé z definovaných činností včetně vymezení výzkumné otázky. I ta se může v průběhu výzkumu měnit v závislosti na tom, co bude zjištěno z literatury, z teorií, z metod nebo z dat.²⁶

Vývojově se v rámci hermeneutiky vyeliminovala právní hermeneutika, která analyzuje poznání teoretické, jakož i praxi, zahrnuje současně teorie státu a práva, ale i právní politiku a teorie spravedlnosti. Právě právní hermeneutika bude jedním z postupů, který bude v rámci výzkumné práce uplatňován, neboť ochranu průmyslovému vlastnictví lze poskytovat pouze právními prostředky. Právní hermeneutika se zajímá v širším významu filosofickém problémy tvorby práva, jeho interpretací a aplikací.²⁷

Empiricky budovaná věda je založena na indukci, na systému logických a ověřených výpovědí. Cílem je podávat vědecké sdělení o skutečnosti týkající se zkoumaných předmětů pomocí výroků, tj. modelů skutečnosti.

24 GRAY, D. E.: *Doing Research in the Real World*, London: Sage 2004.

25 GADAMER, H. G.: *Pravda a metoda*, Praha: Triáda 2009.

26 Drulák, P.: viz ad 22).

27 LESZCZYNA, H.: *Hermeneutika prawnicza*, 2. vydání, Varšava: Oficyna naukowa 1997, str. 26 an.

Výchozí metodou mého výzkumného záměru však bude dedukce, tedy proces usuzování, ve kterém se od předpokladů (premis) dochází k závěru z těchto předpokladů vyplývajících, přičemž odvozování je jisté, nikoliv jen pravděpodobné. Jde tedy o základní postup při dokazování. Standardy deduktivního usuzování formuluje logika. Logicky správná dedukce má podobu posloupnosti kroků, které splňují přesně stanovená kritéria zabezpečující, že jsou-li premisy pravdivé, je pravdivý i závěr. Dedukce představuje konstitutivní metodologický postup tzv. deduktivních vět, zejména logiky a matematiky. Naproti tomu v empirických vědách se používá indukce čili zobecňování, když se z jednotlivých poznatků (měření a pod.) vytvářejí obecné hypotézy.

Metoda dedukce bude uplatňována při vědomí toho, že v praxi nelze postihnout všechny možné jednotlivé události, neboť dle Karla Poppera neexistuje úplná indukce, nelze dospět ke kategorické nehypotetické indukci. Lze určitě souhlasit s Karlem Popperem, že z vědeckého hlediska je irelevantní, zda jsme ke svým teoriím došli skokem k nepodloženým závěrům, zda jsme na ně pouze náhodou narazili (tj. intuicí), nebo zda jsme k nim došli nějakým induktivním způsobem. Otázka „Jak jste přišel na svou teorii?“ se týká tak říkajíc něčeho čistě soukromého; naopak jediné otázka „Jak jste svou teorii testoval?“ je vědecky relevantní.²⁸

Výroky tedy musí být verifikovatelné. Verifikovatelné pozitivně přímo, tedy empiricky verifikovatelné (výrok odpovídá pozorované skutečnosti) nebo nepřímě, tedy logicky verifikovatelné (z logiky věci vyplývá, že to jinak nejde). Dále mohou být výroky negativně verifikovatelné čili falzifikovatelné, a to dle Karla Poppera deduktivní metodou testování hypotéz. Výzkumný záměr ovšem bude muset do značné míry pracovat s výroky neverifikovatelné, a to především s výroky normativními, axiomatickými. Karl Popper odmítal induktivismus i víru v syntetickou apriorní platnost fyzikálních teorií. Zastával názor, že i teoretické systémy lze podrobit empirickému testování.

Pokud jde o epistemologii, tedy způsob, jakým poznáváme zkoumanou realitu, bude se v daném případě jednat o vysvětlující kvalitativní výzkum. Vysvětlení bude spočívat v odhalení kauzálních souvislostí ve studované realitě. kauzální vysvětlení se bude opírat o popis jednotlivých konkrétních případů, nevystačí si tedy pouze s kvantitativním přístupem. Budou kombinovány všechny tři metodologické cesty hledání kauzálního vysvětlení. jednak shromažďování dostatečného počtu případů s cílem získat takové kombinace hodnot závislých, nezávislých a kontrolních proměnných, které umožní simulovat podmínky experimentu. Zvažovány budou i další dvě cesty pojímající kauzalitu nezávisle na podmínkách experimentu, čímž se odchylují od standardů vysvětlujícího přístupu a přibližují se přístupu interpretativnímu, které lze proto použít i v situacích, kdy zkoumáme pouze jeden případ. Tedy metoda shody (congruence method) a rozbor procesu (process tracing).²⁹

Nejprve tedy budou vysvětleny premisy³⁰ a na jejich základě přijímány závěry, jednotlivé kapitoly budou nejprve věnovány obecným otázkám, a to především *Jaký je vztah mezi konkurenceschopností a ochranou duševního vlastnictví v integrované Evropě?*

Velká pozornost bude věnována hospodářské soutěži a odborné literatuře z oblasti hospodářské soutěže a nekalé soutěže.³¹ Dále zostřující se globální hospodářské soutěži, ve které jde o udržení evropských pracovních míst, úrovně příjmů a sociálních a ekologických standardů. V této souvislosti bude rovněž sledován konflikt zájmů Evropské unie a zájmů národních

28 POPPER, K.: *Bída historicismu*, Praha: OIKOYMENH 2008, str. 105 an.

29 viz blíže DRULÁK, P. A KOL.: *Jak zkoumat politiku*, Praha: Portál 2008, str. 227.

30 Descartes, který byl deduktivista, byl přesvědčen, že principy, premisy deduktivních systémů, musí být jisté a zřejmé samy o sobě – „jasné a zřetelné“. Jsou založeny na rozumovém vhledu.

31 Viz např. WILHELM, J.: *Wettbewerbsrecht*, Universität Passau 2002, SCHMIDT, I.: *Wettbewerbspolitik und Kartellrecht*, Stuttgart: Lucius a. Lucius Verlagsgesellschaft 2005.

států. V této části bude práce vycházet především z materiálů Komise Evropské unie zmíněných v úvodu, jakož i judikatury Evropského soudního dvora týkající se sankcionování členských států.

Posílí přijetí evropského unijního patentu konkurenceschopnost Evropské unie? Vedle záměrů unijních orgánů na prosazení tohoto záměru jsou v opozici národní státy. Kritéria byla dlouhou dobu aplikována nekonzistentně. Komise vydala dne 4. 4. 2007 sdělení o „Zdokonalování předávání znalostí mezi výzkumnými institucemi a průmyslovou sférou v rámci Evropské unie“, jakož i o „Posílení patentového systému v Evropě“. Tato sdělení rozpoutala novou debatu právě pro svůj normativní cíl zdůraznit povinnost mezinárodního, resp. evropského společenství jednat a z těchto komentářů by se dala vyvodit mj. snaha přiblížit vývoj konceptu a pokrok v předefinování suverenity. Velký pokrok pro koherentní ustanovení těchto principů v kontextu současné mezinárodní, resp. evropské politické situace přineslo až Švédské předsednictví v roce 2009. V této části bude práce vycházet z materiálů zpracovaných k této otázce pod Švédským předsednictvím, jakož i z materiálů a závěrů Semináře pro soudce o právech v oblasti duševního vlastnictví, organizovaného velvyslanectvím USA v Praze ve dnech 5. a 6. 11. 2009.

Práce bude strukturovaná, použité metodologie budou vhodně kombinovány za účelem prokázání/ neprokázání kauzálního nexu mezi zvýšením konkurenceschopnosti Evropské unie a účinnou ochranou práv duševního vlastnictví. Kauzální vysvětlení se bude opírat o popis jednotlivých případů, tj. ochranná známka, design a patent Společenství, resp. Evropské unie. Jednopřípadové studie budou popisné, analytické a budou vycházet především z rozhodovací praxe Úřadu pro harmonizaci na vnitřním trhu (ochranné známky a průmyslové vzory), (dále jen „OHIM“), jakož i Soudního dvora Evropské unie, (dále jen „ESD“). Testovány budou především známé obchodní společnosti (např. Budvar). Koncept těchto studií bude vycházet z odborné literatury. V tomto stádiu vědeckých příprav zatím nelze identifikovat zcela bezvýjimečně závislou, nezávislou, kontrolní a zprostředkující proměnné a jakých hodnot mohou nabývat.

Případová studie je detailní analýzou případu, který byl zvolen jako objekt výzkumu. V daném případě jsem jako objekty výzkumu zvolila ochrannou známku Společenství a průmyslový vzor (design) Společenství. Cílem případových studií bude poskytnout hluboké porozumění nebo příčinné vysvětlení vybraných případů. V této fázi je předčasné přesně určit cíl, ke kterému studie vlastně dospějí. Bude zohledněn celkový kontext objektu (sociální, politický, historický) a zároveň poskytnut komplexní obrázek, bude zahrnuto co největší množství proměnných.

Bude se jednat o dvě jedinečné jednopřípadové studie, o studium dvou případů pro jejich jedinečnost. Jednopřípadové studie budou sloužit jako základní nástroj sociologického bádání jako takového. Základní charakteristikou tohoto typu případových studií je jejich úsilí o celostní a hluboké porozumění komplexním fenoménům bez ambice přispět k prohloubení poznání o fenoménech jiných. I přes interpretativně – hermeneutickou povahu jedinečných případových studií nelze vyloučit, že v budoucnu mohou sloužit jako základ pro obecnější způsob uvažování, dokonce teorií nebo jako „lekce“ pro budoucí reálná rozhodování.³²

Pokud jde o metodologii, bude práce vycházet z určitých ontologických předpokladů, tj. soustředí se na určitou část sociální reality, tj. konkurenceschopnost Evropské unie a ochranu duševního vlastnictví. Na základě těchto předpokladů bude rozpracováno vysvětlení za použití kauzální epistemologie.

Pokud jde o postup při zkoumání zadané otázky, tedy operacionalizaci, bude se jednat o kauzálně orientovaný výzkum. Jak již vyplynulo z ontologických a epistemologických předpokladů,

32 Drulák, P.: viz ad 28), str. 34.

práce bude vycházet z použita historická diskursivní analýza, která zaměří svou pozornost na zkoumání způsobu, jakým byla historicky Evropská unie umožněna a realizována. Tématem historické diskursivní analýzy bude vztah mezi identitou a zahraniční politikou s primárním cílem odhalit významy skryté v jednání Evropské unie a členských států. Diskurs je vše, co je řečeno nebo napsáno. Diskursivní analýza bude zkoumat konstituování subjektů, jinakost jejich obsahu, konstrukce identity. Zkoumání konstituování subjektu bez metafor.

Pokud jde o metody, bude provedena diskurzivní analýza vybraných subjektů, tj. členských států, dále jednopřípadové studie zavedení ochranné známky Společenství a designu Společenství. Jako metoda výzkumu bude rovněž provedena analýza metafor vztahujících se ke zkoumané problematice, které budou nejprve identifikovány a posléze interpretovány.³³ Vzhledem k tomu, že postmodernisté odmítají diskursivní analýzu, budou zkoumány rovněž nejčastěji metafor vztahující se ke zkoumané oblasti, přičemž se bude vycházet z politických projevů a literatury.

Foucaultovská historická diskurzivní analýza³⁴, z níž budu ve své práci vycházet, se neza-
měřuje na diskurz jako specifickou společenskou interakci (diskurz jako promluva), nýbrž je abstraktnější. Diskurz chápe jako systém pravidel, který vymezuje prostor pro tvorbu aktuálních výpovědí (diskurz jako významová struktura). Foucaultovská historická diskurzivní analýza zaměřuje svou pozornost na zkoumání způsobu, jakým byl svět historicky umožněn a realizován. Zajímá se spíše o obsah výroků než o formální vlastnosti textu. Zajímají ji skryté strukturální předpoklady v pozadí toho, co v textu bylo (či naopak nebylo) řečeno, způsobem formování subjektů a objektů společenského života.

Výzkum nebude omezen jen na studium oficiálního zahraničněpolitického diskurzu, ale zaměří se i na analýzu médií, omezí se na zahraniční politiku pouze několika subjektů (zřejmě Evropská unie, Německo, Česko, Slovensko, Polsko) a bude zkoumat historické události v kratším časovém úseku od roku 2000 do současnosti.

V rámci výzkumného záměru bude rovněž použita analýza metafor, která představuje soubor několika metod, které jsou využívány především metodologií analýzy diskurzu. Analýza metafor je tedy součástí diskurzivní analýzy, neboť nabízí účinné nástroje pro rozbor diskurzu, ať už se jedná o diskurz odborný, politický, literární apod. Analýza metafor obvykle spočívá v odhalení a rozboru zdrojových oblastí, na jejichž základě si účastníci diskurzu vytvářejí představy o zkoumané cílové oblasti. V této práci bude věnována pozornost konkrétně analýze metafor politického diskurzu, především analýze metafor evropské integrace. Analýza metafor je slučitelná s řadou epistemologických a ontologických pozic. Rozlišují se dva typy studií, přičemž první typ studií se zabývá metaforami určitého politika či skupiny vztahující se k jejich charakteristice, nebo srovnávající metafor daných jednotlivců či skupin. Druhý typ studií hledá všeobecně sdílené metafor, např. z metafor státu jako nádoby vychází veškeré západní myšlení o státu, metafora rovnováhy přímo souvisí s našimi představami o bezpečí a stabilitě. Při zpracování výzkumného záměru bude věnována pozornost zvláště jazykově viditelným metaforám, a to jak usazeným, tak i konvenčním a nekonvenčním metaforám.

Kromě toho bude provedena obsahová analýza dat vybraných dvou jednopřípadových studií, a to jednak studie ohledně zavedení ochranné známky Společenství, a jednak designu Společenství, přičemž výběr případů bude ovlivněn touto metodou, která neusiluje o komparaci za účelem nalezení obecně platných kauzálních mechanismů, ale spíše o kontrast kontextů, který umožní nastínit postupný vývoj plnění záměrů Lisabonské strategie.

33 KUNDERA, M.: *Život je jinde*, Toronto: Sixty-Eight Publishers 1978.

34 FOUCAULT, M.: *Archeologie věděni*, Praha: Herrmann a synové 2002, viz též Drulák, P.: ad 28), str. 105 an.

Obě případové studie budou časově omezeny na roku 2010, obě budou analytické a jejich koncepční rámec bude vycházet z odborné literatury vztahující se k uvedené problematice. Jednopřípadové studie mají za úkol co nejdříve zachytit danou problematiku prostřednictvím detailní analýzy jasně definovaného předmětu a jejich cílem bude prokázat, zda se ochranná známka Společenství, resp. design Společenství osvědčily z pohledu zvýšení konkurenceschopnosti a současně ochrany práv duševního vlastnictví. Kauzální nexus v této práci bude zkoumán právě ve vztahu zvýšení ochrany práv duševního vlastnictví a zvýšení konkurenceschopnosti.

Práce a zejména sběr dat se bude řídit klíčovou výzkumnou otázkou „Je vhodným opatřením pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie účinná ochrana práv duševního (průmyslového) vlastnictví?“ Dílčí výzkumné otázky formulují takto: *Jaký je vztah mezi konkurenceschopností a ochranou duševního vlastnictví v integrované Evropě? Osvědčilo se zavedení ochranné známky Společenství? Osvědčilo se zavedení designu Společenství? Posílí přijetí evropského unijního patentu konkurenceschopnost Evropské unie?*

Operacionalizace konceptu představuje z metodologického hlediska naprosto klíčový postup, jehož kvalita rozhoduje o kvalitě celého výzkumu. Jedním z rozhodujících faktorů úspěchu empirického výzkumu je kvalitní operacionalizace, která propojuje abstraktní pojmy s pozorovanou politickou realitou.

Bude sledován mezinárodní diskurz vyvolaný otázkou, co se musí stát, abychom mohli říci, v čem spočívá ekonomická síla Evropské unie, resp. jestli je vůbec ještě silná. Zkoumány budou konkrétní postupy Evropské unie v jednotlivých případech, míra konformity jednání a také následné dopady na důvěryhodnost a respekt relevantních aktérů. Použité metodologické postupy (operacionalizace, sběr a interpretace dat) budou odpovídat praxi v oboru mezinárodních vztahů. Odchytky od této praxe budou v rámci uznávaných představ o povaze výzkumu v daném oboru. Konkrétně by se měly diskursivní praktiky objevit formou projevů významných představitelů států a Evropské unie, kde se objevuje úsudek o přijatelnosti či odmítnutí Lisabonské strategie a posílení patentového systému v Evropě.

Takovými dokumenty mohou být záznamy jednání a doporučení, ale i závěry mezinárodních summitů Evropských unijních institucí, dále oficiální projevy představitelů vybraných významných členských států, jakož i komentáře ve sdělovacích prostředcích. Vedle toho budou zkoumány i dokumenty reflektující Lisabonskou strategii v dalších významných organizacích, jako je WTO atd., aby byla zajištěna různorodost zdrojů dat. Relevantní data, která budou sloužit jako evidence pro sledování zmíněných diskursivních praktik, budou vybírána v průběhu výzkumu. Práce bude vycházet především z dat, která jsou k dispozici na internetových stránkách Evropské unie (<http://ec.europa.eu> <http://eur-lex.europa.eu> www.epo.org).

Závěr vědeckého výzkumu by měl potvrdit názor, že důsledná právní ochrana duševního, resp. průmyslového vlastnictví, posiluje zájem a jistoty tvůrčích osobností, autorů, badatelů atd. a ve svých důsledcích konkurenceschopnost států.³⁵ Tvrzení potvrzující názor Evropské komise svědčící ve prospěch přijetí nařízení o evropském a evropském unijním patentu, anebo názor některých členských států svědčící ve prospěch zachování status quo, by bylo zatím předčasné.

35 KRATOCHVÍL, J.: Hloupnou Češi? V počtu patentů na Západ nestačí jako dřív, Lidové noviny 17. 2. 2001: V posledních čtyřech letech stoupá počet patentových přihlášek českých firem, které začaly využívat hojně systém užitných vzorů. Počty užitných vzorů a patentů jsou v České republice zhruba na stejné úrovni jako v sousedním Rakousku. Nicméně Česká republika značně zaostává v ochraně vynálezů v zahraničí, neboť zásada patentové ochrany je založena na zásadě teritoriality a český patent platí pouze na českém území.

Resume

Předmětem výzkumu nazvaného „Lisabonská strategie v. ochrana průmyslového vlastnictví“ je vhodnost a potřebnost zavedení patentu Evropské unie, tedy hledání odpovědi na zásadní otázku, kterou se zabývá Evropská komise dlouhodobě, zda přijmout nařízení o evropském a evropském unijním patentu.

Je nesporné, že je zapotřebí investovat do znalostí a inovací, nicméně Lisabonskou strategií Evropské unie z března 2000 se nepodařilo prosadit, a proto se obnovená Lisabonská strategie zaměřuje na práva duševního vlastnictví, zejména patenty spojené s inovacemi.

Zkoumaný problém bude nazírán optikou sociálního konstruktivismu, který nabízí možnost zkoumat význam norem a respektuje důležitost měnícího se pojetí evropské integrace, s klíčovou výzkumnou otázkou: *Je vhodným opatřením pro zvýšení konkurenceschopnosti Evropské unie účinná ochrana práv průmyslového vlastnictví?* a dílčími výzkumnými otázkami: *Jaký je vztah mezi konkurenceschopností a ochranou duševního vlastnictví v integrované Evropě? Osvědčilo se zavedení ochranné známky Společenství? Osvědčilo se zavedení designu Společenství? Posílí přijetí evropského unijního patentu konkurenceschopnost Evropské unie?* Hlavními aktéry nejsou evropské instituce, nýbrž členské státy prosazující své národní zájmy. Kritická reflexe evropské integrace bude potom zkoumána pomocí konstruktivistických přístupů, snažících se ukázat vliv idejí na toto mnohonárodní seskupení.

Závěr vědeckého výzkumu by měl potvrdit názor, že důsledná právní ochrana duševního, resp. průmyslového vlastnictví, posiluje zájem a jistoty tvůrčích osobností, autorů, badatelů atd. a ve svých důsledcích konkurenceschopnost států. Zda bude závěr výzkumu rovněž svědčit ve prospěch přijetí nařízení o evropském a evropském unijním patentu, nelze předjímat. Názor některých členských států svědčící ve prospěch zachování status quo, s ohledem na přebujelou unijní administrativu a její nedostatečné specializované kvalifikace, bude důsledně zkoumán a hodnocen se všemi klady a zápory navrhovaného nařízení.

Resume

The topic of the research called „The Lisbon Strategy v. Intellectual Property Protection“ is the suitability and necessity of the introduction of the unitary patent, i.e. the quest for the answer to the fundamental question the European Commission is trying so pertinently to solve, whether to adopt a regulation on the European and European Union patent.

It is incontestable that it is necessary to invest into know-how and innovations. Nonetheless, the Lisbon Strategy of the European Union from March 2000 couldn't be put through and therefore, the revived Lisbon Strategy focuses on Intellectual Property rights, especially on patents related to innovations.

The problem under examination will be looked on via the lenses of social constructivism offering the possibility to evaluate the importance of norms and respecting the significance of the changing notion of European integration. The crucial question of this research is as follows: *„Is the effective protection of Intellectual Property rights a suitable instrument to increase the competitiveness of the European Union?“* The subquestions are: *„What interrelation is there between the competitiveness and the protection of Intellectual Property rights in integrated Europe? Did the introduction of the Community trademark stand the test of time? Did the Community design stand the test of time? Will the adoption of the unitary patent really strengthen the competitiveness of the European Union?“* The main actors here are not the

European institutions but the Member States promoting their national interests. In a critical reflexion, the European integration will be examined by means of constructivist approaches seeking to prove the influence of ideas on this multinational grouping.

The conclusion of this research shall confirm the theory that a rigorous legal protection of Intellectual, or Industrial, Property strengthens the interests and security of creative personalities, authors, researchers etc. and in its consequences the competitiveness of a country. On the other hand, a declaration of the necessity of the adoption of the European and European Union Patent or of the approval of the negative attitude towards the same of some Member States supporting the status quo would be premature at this moment. The latter is supported especially by the fact that the European Union suffers from an overgrown administrative and its poor specialised qualifications. These negative aspects will be weighed against the positives of the draft regulation.

Patentové nároky (Patent claims)

Úvod

V roce 2010 vydala Metropolitní univerzita Praha knihu Ladislava Jakla *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*.² Jen málo českých knih nabízí teoretické základy a praktické příklady toho, jak „postavit“ patentové nároky. Z tohoto důvodu je důležité porovnání této knihy s předchozími publikacemi. Problém je též aktuální, protože dříve nebylo možné starší publikace o tomto tématu srovnávat s žádnou novou knihou.

Nejstarší českou publikací na toto téma, o které autor tohoto článku ví, je kniha Ludvíka Špirka z roku 1933 *Patentové nároky, jejich význam, uplatňování a vypracování*.³ Další českou publikací o této problematice je kniha Františka Vitáčka z roku 1963 *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*.⁴ Na tuto Vitáčkovu knihu se ve svých publikacích odvolávají např. Bačkovský,⁵ Horáček, Čada, Hajn⁶ a Jakl.^{7, 8, 9} I Jaklova kniha¹⁰ z roku 2010 uvádí v seznamu použité literatury Vitáčkovu knihu, i když její vydání z roku 1967. Vitáčkovu knihu lze tedy považovat za základní českou literaturu týkající se sestavování patentových nároků.

Ani v odborném časopise *Průmyslového vlastnictví* není tomuto tématu věnováno mnoho prostoru. Pouze Effenberger zde publikoval v roce 1995 sérii článků týkajících se rozsahu

-
- 1 Mgr. Ing. Stanislav Babický působí jako patentový zástupce, soudní znalec, je absolventem a doktorantem MUP.
 - 2 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha: 2010, 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1.
 - 3 ŠPIRK, L.: *Patentové nároky, jejich význam, uplatňování a vypracování*. Praha: Stavitelský přehled. Tisk Dr. Ed. Grégr, 1933.
 - 4 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62.
 - 5 BAČKOVSKÝ, K.: *Postup při formulování definice předmětu patentu a sestavování popisu vynálezu*. Vydání první. České Budějovice: Krajská organizace pro rozvoj a zavádění nové techniky, 1970. 95 s. Číselný znak 59-085-70.
 - 6 HORÁČEK, R.; ČADA, K.; HAJN, P.: *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 424 s. ISBN 80-7179-879-7. Tuto knihu je zatím možno zakoupit a lze v ní nalézt užitečné poučení o studovaném problému, i když bez příkladů.
 - 7 JAKL, L.: *Logické postupy při práci s vynálezy, vzory a označeními*. Druhé přepracované vydání. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2008. 100 s. ISBN 978-80-86855-22-6.
 - 8 JAKL, L.: *Národní, mezinárodní a regionální systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. Vydání první. Praha: Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů v Praze, 2006. 162 s. ISBN 80-86855-12-0.
 - 9 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů*. Vydání I. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2004. 158 s. ISBN 80-7282-036-2.
 - 10 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1.

ochrany a výkladu patentových nároků,^{11, 12, 13, 14} skladby patentových nároků¹⁵ a způsobů formulace patentových nároků.^{16, 17, 18}

Cílem tohoto článku je uvést ty pasáže Vitáčkovy knihy *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*, které lze považovat z hlediska teorie a praxe patentových nároků za podstatné, a na základě komparace s obdobnými pasážemi Jaklovy knihy *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu* uvést ty podstatné pasáže Jaklovy knihy, které jsou v ní navíc oproti Vitáčkově knize. Důvodem pro výběr komparovaných knih je špatná dostupnost Vitáčkovy knihy, zatímco Jaklovu knihu lze v současné době ještě koupit.

Hypotézou tohoto článku je, že Jaklova kniha se zabývá teorií i praxí „postavení“ patentových nároků na takové úrovni, že přinejmenším začínající odborníci se obejdou bez studia dnes obtížně dostupné Vitáčkovy knihy. Metodou ověřování uvedené hypotézy bude komparace Vitáčkovy knihy s Jaklovou knihou.

Vzhledem k tomu, že předložený článek je komparací odborných publikací, jsou studované knihy citovány ve větším rozsahu. U těchto tzv. velkých citací byla citovaná díla užita pouze v rozsahu vyžadovaném konkrétními účely tohoto článku.

Vzhledem k tomu, že Vitáčkova kniha je dnes obtížně dostupná veřejnosti, jsou v kapitole 1 podrobně uvedeny důležité pasáže nezbytné pro provedení komparace. V kapitole 2 je charakterizována Jaklova kniha. V kapitole 3 je provedena komparace obou studovaných děl tak, že jsou uvedeny vybrané části Jaklovy knihy, které jdou nad rámec Vitáčkovy knihy. V závěru článku jsou zhodnoceny výsledky komparace. Seznam literatury je rozdělen na seznam použité literatury a seznam doporučené literatury týkající se zvoleného tématu.

1. Definice předmětu patentu podle Vitáčka

1.1 Charakteristika Vitáčkovy knihy

Kniha *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*¹⁹ Ing. Františka Vitáčka byla vydána Úřadem pro patenty a vynálezy, redakcí odborných publikací. Kniha vyšla v roce 1963 v Knižnici Institutu při Úřadu pro patenty a vynálezy jako svazek 1 v nákladu 2 300 výtisků.

-
- 11 EFFENBERGER, K.: Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 1. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 6, s. 186-189. ISSN 0862-8726.
 - 12 EFFENBERGER, K.: Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 2. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 7, s. 197-200. ISSN 0862-8726.
 - 13 EFFENBERGER, K.: Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 3. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 9, s. 267-270. ISSN 0862-8726.
 - 14 EFFENBERGER, K.: Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 4. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 10, s. 301-304. ISSN 0862-8726.
 - 15 EFFENBERGER, K.: Skladba patentových nároků a harmonizace. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 5, s. 137-140. ISSN 0862-8726.
 - 16 EFFENBERGER, K.: Způsoby formulace patentových nároků. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 2, s. 45-48. ISSN 0862-8726.
 - 17 EFFENBERGER, K.: Způsoby formulace patentových nároků. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 4, s. 105-108. ISSN 0862-8726.
 - 18 EFFENBERGER, K.: Způsoby formulace závislých patentových nároků. *Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 3, s. 79-82. ISSN 0862-8726.
 - 19 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62.

Vychází z právní úpravy, kterou představoval zákon č. 34/1957 Sb.²⁰ Tento tzv. Čepičkův zákon byl podle názoru Vladimíra Pítrý²¹ znamenitý, zejména ve srovnání s předchozím zákonem č. 6/1952 Sb.²² Náležitosti přihlášek vynálezů byly upraveny vládním nařízením č. 43/1957 Sb.²³

Vitáčkova kniha byla dlouho považována za poslední významné české dílo o teorii patentových nároků. Kniha obsahuje 67 stránek textu. Je úzce zaměřená na dva okruhy problémů, a to definici předmětu patentu (46 stran) a výklad rozsahu patentu.

Vitáček neopatřil svou knihu seznamem literatury, uvádí však odkazy na literární zdroje v textu pod čarou. Jedná se o následující pasáže a odkazované publikace:

1. když Vitáček uvádí, že zakladatelem směru, který používá formu logické definice, byl Dr. E. Hartig, odkazuje na práci Hartig: *Studien in der Praxis des kaiserlichen Patentamtes*;²⁴
2. když dále uvádí, že snaha, směřující k úplnému ohraničení rozsahu patentu definicí s výtčením nadřaděného pojmu se ukázala nespílnitelným ideálem, odkazuje na publikaci Isay: *Patentgesetz*, 1920, str. 76;²⁵
3. u definicí spočívající ve výčtu znaků se odvolává na publikaci Michaelis: *Praktisches Handbuch des amerikanischen Patentrechts*, 1919, str. 216.²⁶

Je tedy patrné, že Vitáček čerpá pouze z děl německy píšících autorů.

Již z názvu Vitáčkovy knihy je patrné, že tato kniha je úzce zaměřena, a to v první části na definici předmětu patentu a v druhé části na výklad rozsahu patentu. Dále se budeme věnovat první části Vitáčkovy knihy, která obsahuje následující kapitoly o definici předmětu patentu:

Kapitola I. se zabývá formulováním definice předmětu patentu. Podkapitola A je věnována účelu a formám definice. Formy definice dělí na definice s výtčením nejbližší nadřaděného pojmu (klasická definice), definice spočívající ve výčtu znaků a popisy bez definice předmětu patentu. Podkapitola B je věnována obsahu definice a podkapitola C bodům definice. Podkapitola D se zabývá definovaným předmětem, přičemž vynálezy dělí na subjektivní, objektivní, na které jediné lze udělit platný patent, a vynálezy spočívající ve výtčení úkolu.

Kapitola II. pojednává o významu kategorií vynálezu při formulování definice. V podkapitole A se Vitáček nejprve zabývá otázkou, co jsou to kategorie vynálezů. V podkapitole B tyto kategorie rozebírá. Jedná se o kategorie výroby, pracovní prostředky (zařízení), uspořádání věcí v prostoru a postupy (způsoby), které rozděluje na výrobní postupy (ty dále dělí na mechanické výrobní postupy a chemické výrobní postupy), pracovní postupy v užším smyslu a účinky patentu na výrobní postup. V podkapitole C se věnuje vzájemnému poměru mezi kategoriemi vynálezů.

20 Zákon č. 34/1957 Sb., o vynálezech, objevech a zlepšovacích návrzích.

21 PÍTRÁ, V.: *Specifické aspekty českého patentového a známkového systému*. Přednášky v rámci magisterského studia oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví. Praha: 19. února 2010.

22 Zákon č. 6/1952 Sb., o vynálezech a zlepšovacích námětech.

23 Vládní nařízení č. 43/1957 Sb., o vynálezech.

24 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 4.

25 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 4.

26 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 5.

V kapitole III. jsou uvedeny zvláštní případy formulování definice, a to kombinace, směsi a slitiny, přenesení, patenty na použití, ekvivalence a dimenzování.

Kapitola IV. je věnována definici z hlediska několika unijních priorit.

Kapitola V se zabývá definicí a jednotností úlohy vynálezem řešené, zejména významem ustanovení o jednotnosti přihlášky a posuzování jednotnosti předmětu přihlášky při průzkumu.

Kapitola VI. pojednává o definici a závislosti vynálezu.

Kapitola VII. se zabývá změnami definice v řízení o přihlášce vynálezu a v řízení o uděleném patentu.

V kapitole VIII. Vitáček přehledně shrnuje své závěry.

V následující části tohoto článku budou uvedeny důležité pasáže Vitáčkovy knihy nezbytné pro provedení komparace s Jaklovou knihou.

1.2 Účel definice vynálezu

Podle Vitáčka²⁷ je v ustanovení § 2 odst. 2 věta druhá vládního nařízení č. 43/1957 Sb. upraveno, že „na konci popisu musí přihlašovatel vyznačit, co má být předmětem patentu (definice předmětu patentu)“. *Definice* je tu míněna v tom smyslu, jak je uváděna v logice. Definicí se rozkládá obsah definovaného pojmu výčtem jeho znaků. Výklad obsahu pojmů lze provést dvojitým způsobem, a to buď:

- a) úplným výčtem jednotlivých znaků pojmu, tedy znaků definovaného předmětu nebo
- b) vytčením nejbližší nadřazeného pojmu (rodového pojmu, genus proximum) a znaků, jimiž se liší obsah definovaného pojmu od ostatních pojmů souřadných (znaky rozlišující, differentiae specificae).

Definice vyjádřená druhým způsobem má tu výhodu, že je kratší a přehlednější, avšak předpokládá, že rodový pojem (genus proximum) je dostatečně určen a znám.

Obsah definovaného pojmu je tedy dán souhrnem těchto znaků. *Rozsahem* definovaného pojmu se rozumí všechny předměty a jevy, na které se daného pojmu může použít. Rozsah a obsah pojmu jsou navzájem v obráceném poměru:

Se zvětšováním rozsahu pojmu se zmenšuje jeho obsah a se zvětšováním obsahu pojmu se zmenšuje jeho rozsah.

Z toho plyne pro definování předmětu patentu hlavní zásada:

Čím méně znaků je uvedeno v definici předmětu patentu, tím širší je rozsah předmětu patentu.

1.3 Definice s vytčením nejbližší nadřazeného pojmu

Podle Vitáčka²⁸ je definice předmětu patentu s vytčením nejbližší nadřazeného pojmu klasickou formou definice. Byla převzata z Rakouska jako obvyklá, nikoliv však nutná forma logické definice, jež se během doby vyvinula zejména v Německu. Tam bylo zákonem z roku 1891 stanoveno,

27 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 1.

28 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 3.

že na konci popisu má být uvedeno, co má být patentem chráněno (patentový nárok). Platnost patentu nebyla ohrožena, neobsahoval-li patentový spis vůbec žádný patentový nárok. V roce 1919 však bylo vyhláškou prezidenta německého patentního úřadu předepsáno, že „patentový nárok má být vyjádřen jedinou uzavřenou větou po způsobu logického určení pojmu. Nárok vychází ve své úvodní části z již známého nebo chráněného technického výtvaru, který je tomu, co bylo vynalezeno, nejbližše nadřaděn. Tento *nadřaděný pojem* má být uveden v názvu. Do nároku má být pojato jen tolik znaků, kolik jich je zapotřebí k vyznačení podstaty předmětu vynálezu“.

Zakladatelem tohoto směru ve formulování předmětu patentu byl v Německu Dr. Carl Ernst Hartig²⁹ (1836–1890), patentový odborník a nestálý člen německého Říšského patentového úřadu, po němž se tento způsob vyjadřování nazývá *školou Hartigovou*. Hartig shledal, že americký způsob definování vynálezu výčtem jednotlivých znaků je nevýhodný, ježto se zakládá na kombinaci těchto znaků, jež vede k vysokému počtu nároků. Např. u mlýnku na pepř, vykazujícího 15 konstruktivních částí jakožto znaků, je možno podle amerického způsobu utvořit 32 767 kombinací, jež mohou být uváděny v jednotlivých nárocích. Proto navrhl, aby byla zavedena definice s vytčením nejbližše nadřaděného pojmu, která je kratší a umožňuje jasnější vystižení podstaty vynálezu.

Při obvyklé formulaci patentového nároku se uvede jako tzv. nadřaděný pojem název předmětu přihlášky a ony známé okolnosti, ze kterých vynález vychází, načež se za slovy „tím se vyznačující“ nebo „vyznačený tím“ souhrnně vytkne, co má být jakožto nové chráněno. Tyto vyznačující znaky v patentovém nároku zmíněné musí být vysvětleny v popisu. Při několika nárocích má první nárok již obsahovat všechny podstatné znaky vynálezu, kdežto další prospěšné jednotlivosti se mají uvést v nárocích následujících (v podružných nárocích). Pokud je třeba uvést vztahové značky, mají být jen ve význakové části, a to v závorkách.

1.4 Definice spočívající ve výčtu znaků

Definování pojmu je podle Vitáčka³⁰ možné též úplným výčtem jednotlivých znaků pojmu. Tohoto způsobu formulování definice se u nás neužívá, je však obvyklý např. v USA. Je-li předmět patentu definován pokud možno úplným vytčením znaků, je předmět každého patentového nároku určen jedinečně všemi znaky, jež jsou v tomto bodu uvedeny, a to bez ohledu na to, jsou-li znaky samy o sobě nové nebo jsou-li již známé. Zato každý znak je považován za podstatný. Posuzuje se pak novost kombinace všech těchto znaků jako celku.

1.5 Obsah definice

Obsah definice předmětu patentu je podle Vitáčka³¹ rozhodující pro výklad rozsahu patentu. Výběru znaků, jež se v definici uvedou, musí být tudíž věnována náležitá péče. V definici má být vynález vyznačen stručně a výrazně, bez jakýchkoliv vedlejších údajů, jež pro vyjádření podstaty vynálezu nejsou nezbytné.

29 MAUERSBEGER, K.: *Hartig, Carl Ernst*, in: Sächsische Biografie, hrsg. vom Institut für Sächsische Geschichte und Volkskunde e.V., bearb. von Martina Schattkowsky, Online-Ausgabe: <http://www.isgv.de/saebi/> (21.10.2010).

30 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 5.

31 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 7.

V úvodní části definice se uvede *nejbližší vyšší rod* (genus proximum), do něhož přihlašovaný předmět spadá. Tento rod představuje označení přihlášeného předmětu. Je logickým požadavkem, aby toto označení *souhlasilo přesně s názvem* předmětu přihlášky, uvedeným v záhlaví *popisu*. Označení rodu se pak dále determinuje znaky, které se nepokládají za patentovatelné, tedy především znaky, které jsou již známy nebo které jsou předmětem dříve přihlášeného patentu. Uvést se mají jen ty znaky, kterých je nezbytně třeba, aby ve spojení jich se znaky novými se dosahovalo účinku podle vynálezu, resp. znaky, které se v dalších bodech definice zdokonalují.

Úvodí část definice se pak oddělí slovy „*vyznačující se tím*“ od části, v níž se uvedou znaky determinující (differentiae specificae), jimiž se pojem nadřazený odliší od pojmů jiných podobného druhu (*část vyznačující*). Mají být uvedeny jen ty znaky, jichž je k dosažení účinku podle vynálezu nezbytně třeba. Přihlašovatel má pečlivě zkoumat, které znaky je možno vypustit a které nutno vzhledem k žádanému účinku ponechat. Uvádění znaků nadbytečných, kterých není nutně třeba, způsobuje přeürčení definice, jež pak způsobuje obtíže při výkladu rozsahu patentu. Platí tu již zmíněná zásada, že čím méně znaků je v definici uvedeno, tím širší je rozsah předmětu patentu.

Je-li např. podána přihláška o názvu „Vzorovací váleček pletacích strojů“, bude úvodní část definice počínat týmiž slovy, jimiž je vyjádřen název. Obecný pojem takto vyjádřený, tvořící *nejbližší vyšší rod*, pod nějž vynález spadá (genus proximum) se determinuje znakem známým u válečků tohoto druhu, že váleček „je tvořen jednotlivými kroužky“ a dále, že je „opatřen k řízení vzoru kuličkami“. Tato známá úprava je pak podle vynálezu provedena tak, že „jádem kroužků je trubka, na níž je posuvně uložen dutý válec, opatřený příčnými ozuby se skluzavkami na straně a ploškami na čele“, což tvoří jeden nový znak úpravy podle vynálezu, a jako další nový znak k tomu přistupuje, že „kroužky jsou opatřeny lůžky pro kuličky v činné poloze“. Tak dospíváme k této formulaci definice předmětu patentu:

„Vzorovací váleček pletacích strojů, vytvořený jednotlivými kroužky a opatřený k řízení vzoru kuličkami, *vyznačující se tím*, že jádem kroužků je trubka, na níž je posuvně uložen dutý válec, opatřený příčnými ozuby se skluzavkami na straně a ploškami na čele, přičemž kroužky jsou opatřeny lůžky pro kuličky v činné poloze.“

Znaky takto uvedené mají postačovat k tomu, aby se dosáhlo účinku podle vynálezu. Neuvedeli se v definici některý podstatný znak, je rozsah předmětu patentu příliš široký, takže do tohoto rozsahu náleží i taková provedení, která s podstatou vynálezu nesouvisí a jimiž se účinku podle vynálezu nedosahuje. Patent je pak v tomto nadbytečném rozsahu zrušitelný.

Znaky vynálezu mají být *vyjadřovány přesně a jasně*. Výrazy nepřesné a relativní (asi, přibližně, velký, malý, tenký, speciální apod.) se nesmějí v definici uvádět. Neurčité jsou zpravidla výrazy negativní, jimž je třeba se vyhnout.

Místo výrazů, které vyjadřují úpravu snadno nahraditelnou ekvivalenty, jimiž se dosahuje stejných výsledků (jako např. „příšroubován“, „přínýtován“, „spájen“ atd.) je účelné používat *pojmů obecnějších* (např. „připojen“ apod.).

Vynálezy záležející v zařízení, složeném ze součástí *pohyblivých* navzájem, je vhodné definovat ve statickém stavu, tedy nepohybují-li se tyto součásti.

Aby bylo jasnější, co je míněno jednotlivými výrazy v definici uváděnými, je vhodné připojit k těmto výrazům v závorce onu vztahovou značku, kterou je příslušná součást označena na výkrese; např. kolo (2), hřídel (10) apod. Tyto značky se uvádějí jen ve vyznačující části definice, nikoliv v části úvodní. Definice však musí být jasná a přesná i bez přihlížení k těmto značkám.

Všeobecné odkazy na popis nebo výkres („jak popsáno“ nebo „jak nakresleno v obr. ...“) není přípustné v definici uvádět vzhledem k jejich neurčitosti a nejasnosti.

1.6 Body definice

Má-li být podle Vitáčka³² předmět patentu definován *jasně*, je třeba, aby definice byla vyjádřena jedinou větou, v níž se rozliší mezi znaky známými a novými. Je však zřejmé, že k definování předmětu přihlášky se vystačí s jedinou větou jen v některých případech, kde je tento předmět charakterizován poměrně nemnohými znaky. Aby bylo možno vyčerpát definicí přihlášený předmět v celém jeho rozsahu, lze definici rozdělit v jednotlivé body, a to tak, že v prvním bodu se uvedou *všechny podstatné* znaky vynálezu, jichž je třeba k dosažení žádaného účinku, a v dalších bodech se uvedou znaky, jimiž se účinek dále zvyšuje nebo které znamenají účelné provedení předmětu v 1. bodu definovaného.

Vzhledem k požadavku jednotnosti přihlášky je třeba, aby všechny další body definice byly vázány na bod 1., jenž je bodem *hlavním*. Body na hlavní bod vázané jsou pak body *podružnými*. Vazba se vyjádří odkazem na bod hlavní slovy „podle bodu 1“. Tímto rčením jsou všechny znaky uvedené v bodu 1 pojaty do bodu podružného. Je-li v hlavním bodu uváděn „Předmět vyznačený znaky *a, b*“, pak např. bude předmětem 2. bodu, odkazujícího na bod 1 a obsahujícího jako nové znaky *c, d*, kombinace všech znaků bodu 1 a 2. Zní-li tedy 2. bod definice: „Předmět X podle bodu 1, vyznačený znaky *c, d*“ je chráněn tímto bodem předmět X se znaky *a, b, c, d*.

Odkaz v podružném bodu může být buď jen na bod 1, nebo též na některý jiný bod předchozí. Např. 3. bod může obsahovat odkaz „podle bodu 2“, což znamená, že se znaky, uvedené jako nové v bodu 3, kombinují se znaky bodu 2, a ježto v tomto bodu musí být odkázáno na bod 1, představuje předmět v bodu 3 kombinaci znaků, uvedených ve všech těchto 3 bodech. Tedy má-li 1. bod jako nové znaky *a, b*, bod 2 nové znaky *c, d*, bod 3 nové znaky *e, f*, vztahuje se bod 3 na „předmět X se znaky *a, b, c, d, e, f*“.

Dále může být odkázáno v podružném bodu jak na bod 1, tak i na jiný předchozí bod ve spojení s bodem 1, jako např.: „4. Předmět X podle bodu 1 a 3, vyznačující se znaky *g, h*“. Pak předmět 4. bodu zahrnuje všechny znaky, uvedené v bodech 1, 3 a 4, nemá však znaky uvedené jako nové v bodu 2 (tedy „Předmět X se znaky *a, b, e, f, g, h*“).

Odkaz na předchozí body má jiný význam, uvede-li se kombinování bodů spojkou „*nebo*“, např.: „4. Předmět X podle bodu 1 *nebo* 3, vyznačující se znaky *g, h*“. Vzhledem k eventualitě dané slovem „*nebo*“ jsou bodem 4 chráněny *dva* předměty: jednak předmět, v němž jsou znaky *bodu 1* spojeny se znaky, uvedenými jako nové v bodu 4, a jednak předmět, v němž jsou znaky, uvedené jak *v bodu 1, tak i v bodu 3*, spojeny se znaky, uvedenými jako nové v bodu 4. Jde tedy jednak o „předmět X se znaky *a, b, g, h*“, a jednak o „předmět X se znaky *a, b, e, f, g, h*“.

Hlavní bod definice podle Vitáčka³³ musí být formulován tak, aby kryl všechny body podružné. Není proto přípustné, aby v podružném bodu byla uváděna jiná *eventualita* úpravy podle bodu 1. Tedy je-li např. v bodu 1 vytčen určitý „předmět, vyznačující se tím, že jeho součást *x* je ve tvaru válce“, nelze v bodu 2 uvádět „předmět podle bodu 1, vyznačující se tím, že součást *x* je ve tvaru *hranolu*“. Tu nejde vůbec o „předmět podle bodu 1“, nýbrž o další úpravu, která s úpravou podle bodu 1 nesouvisí a není jí podřazena.

Předměty bodů podružných mají tudíž být konkretizací předmětu bodu hlavního. Pokud jde o ochranu, jsou body podružné hlavním bodem kryty, což však nikterak neznamená, že jejich uvádění je zbytečné, jak se často mylně tvrdí. Taková *konkrétní provedení* zásady, která je vyjádřena v hlavním bodě, jsou pro majitele patentu prospěšná proto, že zruší-li se hlavní

32 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 10.

33 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 12.

bod, mohou tato konkrétní provedení být i nadále předmětem patentu (splňují-li podmínky patentovatelnosti) a mimo to zabezpečí rozsah ochrany proti později přihlášeným vynálezům jiných původců, jimž by jinak mohl být udělen patent.

Vedle bodů podružných, podřaděných bodu hlavnímu, jsou přípustné též body, které jsou s hlavním bodem *souřadné*, ježto nevykazují znaků uvedených v hlavním bodu. Tak je tomu, je-li předmětem hlavního bodu např. *výrobek* a uvádí-li se v dalším bodu definice *způsob výroby* tohoto výrobku nebo i *zařízení* k provádění způsobu jeho výroby. Body definice se formulují např. takto: „2. Způsob výroby předmětu podle bodu 1, vyznačující se tím, že ...“, a „3. Zařízení k provádění způsobu výroby podle bodu 2, vyznačující se tím, že ...“. Jednotčím pojítkem je tu výrobek podle bodu 1.

1.7 Význam kategorií vynálezů při formulování definice

Pro jasné a přesné formulování definice je podle Vitáčka³⁴ třeba, aby bylo zřejmé, do jaké kategorie předmět patentu náleží. Kategorie má vliv na právní důsledky, tj. na účinky plynoucí z patentu. Volba kategorie nezávisí na libovůli přihlašovatele, nýbrž pro stanovení kategorie je nutné řídit se skutečným stavem věcí, jak je dán objektivně. Formulace předmětu patentu musí být co do kategorie zvolena tak, aby představa předmětu patentu, jež vyplývá z formulace, souhlasila skutečně s tímto předmětem.

Lze rozeznávat tyto kategorie vynálezů:

- 1) výrobky;
- 2) zařízení;
- 3) uspořádání věcí v prostoru;
- 4) postupy.

Někdy se pokládají za další kategorii vynálezy spočívající v *použití*, které se může vyskytovat i v kategoriích výše uvedených.

1.8 Kategorie vynálezů výrobky

Výrobky jsou podle Vitáčka³⁵ *hmotné* předměty určitých vlastností. Nezáleží na skupenství předmětu; mohou to být buď předměty spotřební, stroje, nástroje, jakož i látky pevné, tekuté nebo plynné. Jakožto výrobky představují však vždy *výsledek, konečný cíl* výrobního postupu.

Výrobky jsou charakterizovány znaky trvalými, vně se projevujícími. Pokud se tyto znaky vyjadřují v definici předmětu patentu slovesem, je třeba použít slovesa, značícího stav dokonaný, ukončený (nikoliv trvající), zejména se používá tvarů pasivních. Jde o vyznačení *tělesného vytvoření* věci, v jejíž úpravě nebo vlastnostech – a nikoliv ve způsobu její výroby – záleží *význam* vynálezu. Proto se *nemá* v definici výrobku uvádět, jakým způsobem byl vyroben; to patří do definice výrobního postupu.

34 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 15.

35 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 15.

Příklady formulování definice vynálezu, spočívajícího ve výrobku:

Příklad 1

Elektronka s válcovitou vybavovací elektrodou a s elektrickým radiálním a podélným polem uvnitř této elektrody, *vyznačená tím, že uvnitř vybavovací elektrody je souose uspořádána anoda v podobě válcové mřížky propouštějící elektrony.*

Příklad 2

Elektrická osnovní zarážka pletacích a proplétacích strojů, *vyznačená tím, že je opatřena výkyvně uloženými, elektricky vodivými platinami, opatřenými polootevřeným očkem pro zavěšení na osnovní nitě a dosedajícími při přetížení osnovných nití na dosedací plochu vodivého vodícího hřebenu, napojeného na proudový okruh, v němž je zapojeno vypínací zařízení stroje.*

Formulace, v níž se užívá slovesa vyjadřujícího děj, nepatří do definice výrobku. Např. není správná definice: „Stavební prvek sestávající z mřížoviny nesoucí podklad pro omítku, vyznačený tím, že omítka *se nahazuje* na podklad zhotovený ze sítě upevněné na jednom nebo obou lících mřížoviny“, nýbrž má být vytčen význak stavebního prvku (ne pracovní postup), tedy: „že ... na jednom nebo obou lících mřížoviny *je upevněn* ze sítě zhotovený podklad, jenž slouží k nahazování omítky“ (= účel podkladu).

1.9 Kategorie vynálezů pracovní prostředky (zařízení)

Pracovními prostředky jsou podle Vitáčka³⁶ všechny věci, kterými člověk působí na předmět své práce a mění jej. Největší význam mají výrobní nástroje. V oboru patentoprávním se označují výrobní nástroje jakožto *zařízení* k výrobě výrobků nebo k provádění pracovních postupů v užším smyslu. Pracovní prostředky musí být také vyrobeny, jsou tedy v tomto smyslu také výrobky. Kategorie pracovních prostředků se však od kategorie výrobků liší tím, že při otázce patentovatelnosti pracovních prostředků záleží na jejich *funkčním* významu, tj. na účelu, k němuž jich má být využito.

Zařízení stejně jako výrobky jsou charakterizovány znaky trvalými, vně se projevujícími. Pokud se tyto znaky vyjadřují v definici předmětu patentu slovesem, je třeba používat slovesa značícího stav dokonaný, ukončený, nikoliv stav trvající. Užívá se zpravidla tvaru pasivního (např. „je upraveno“, „je uspořádáno“).

Příklad formulování definice na zařízení:

Příklad 3

Zařízení *k přípravě paliva* v násypném prostoru spalovacího zařízení roštového topeniště s předsoušením paliva v tomto násypném prostoru, vyznačující se tím, že mezi předsoušecím zařízením a roštem *je upraveno* briketovací zařízení s válci.

36 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 17.

1.10 Kategorie vynálezů uspořádání věcí v prostoru

Záleží-li podle Vitáčka³⁷ vynález v uspořádání věcí v prostoru, v jejich vzájemném prostorovém vztahu, nejde o výrobek ve vlastním slovním smyslu, ani o zařízení k výrobě a také ne o postup, neboť podstata vynálezu nezáleží ani v časové následnosti úkonů ani v působení na substrát jako u postupů. Jde zejména o elektrická schémata zapojení. Předmětem vynálezu je pravidlo, jak mají být jednotlivé části v konkrétních případech navzájem spojeny. U definice zapojení mají být uváděny jen spoje, ne však konstrukční úprava spojovaných přístrojů.

Příklad 4

Modulační systém, zvláště pro malé vysílače, vyznačený tím, že cívka *zapojená v sérii* s nízkofrekvenčním zdrojem a usměrňovačem je v *induktivní vazbě* s vysílacím okruhem, jenž dodává cívce vysokou frekvenci a tvoří výchozí okruh modulovaných kmitů.

1.11 Kategorie vynálezů postupy (způsoby)

Pro postup je podle Vitáčka³⁸ charakteristické, že při něm jde o působení na pracovní předmět, tvořící substrát (podklad), které je vyvoláno lidskou činností a může se dít buď prostřednictvím pracovního prostředku nebo bez něho. Působení trvá zpravidla určitou dobu. Z hlediska doby je znakem postupu časový průběh, následnost dějů nebo úkonů. Vždy však jde o určitou činnost, která se v definici předmětu patentu vyjadřuje slovesem vyjadřujícím děj a nikoliv ukončený, dokonáný stav. Postup je určen, uvede-li se, na co se působí, jak se působí a co je výsledkem působení.

Výsledkem působení je buď určitý výrobek nebo jen dosažení uspořádání věcí, způsobení určitého stavu apod. Podle toho rozeznáváme postupy výrobní (dnes obvykle označované jako způsoby výroby) a postupy pracovní v užším smyslu (dnes obvykle označované jako pracovní postupy). Výrobní postupy jsou charakterizovány tím, že jejich konečným cílem je výrobek.

Příklad 5

Způsob extrakce cesia z vodných roztoků, vyznačený tím, že cesium *se převede* na polyjodid, který se *extrahuje* nitrobenzenem.

U pracovních postupů v užším smyslu není konečným cílem výrobek, nýbrž buď uspořádání věcí v prostoru (jako např. uložení kabelu novým pracovním postupem) nebo vyvolání určitého stavu věci (např. vysušení, zmrazení apod.) nebo zjištění určitého stavu (např. měřením) nebo způsob řízení při výrobě, kontrolování výrobního postupu apod.

Příklad 6

Způsob spojování elektrických kabelů, vyznačený tím, že spoj *se izoluje* kapalným styrolem s přísadou chlorovaného aromatického uhlovodíku a pak se styrol ve spoji *polymerizuje*.

37 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 20.

38 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 21.

1.12 Vzájemný poměr mezi kategoriemi vynálezů

Patent na výrobek má podle Vitáčka³⁹ rozsah nejširší, protože se jeho účinky vztahují na všechny výrobky, jež mají znaky podle patentu, ať již byly vyrobeny jakýmkoliv způsobem, v to počítaje i každý způsob výroby, na nějž byl později udělen patent.

Způsob výroby, k němuž je třeba zařízení, lze provádět zařízeními různého druhu; pak upotřebení zařízení patří svou funkcí do rozsahu účinků patentu na způsob.

Je-li *nový* jak výrobek, tak i způsob výroby a zařízení k provádění této výroby, mohou být výrobek, způsob a zařízení za určitých podmínek obsaženy v jedné přihlášce. V tom případě se uvede v 1. bodu definice předmětu patentu *výrobek*, pak následuje definice nejprve *způsobu výroby* výrobku podle bodu 1 a nakonec se definuje *zařízení k provádění způsobu výroby* podle bodů předchozích.

V jednom a též bodu definice má být uváděn jen předmět spadající do *jedné* kategorie. Není správné, zní-li např. 1. bod definice: „1. Způsob a zařízení k výrobě ...“. Je nutné uvést ve zvláštním bodu „způsob“ a v dalším bodu „zařízení“, neboť u způsobu jde o časový sled úkonů, kdežto u zařízení o tělesné vytvoření.

1.13 Patenty na použití

Je-li podle Vitáčka⁴⁰ předmětem patentu vynález spočívající v tom, že se použije věci známé k novému účelu na podkladě *objevu nové vlastnosti* této věci, mluví se o *patentu na použití*. Tyto patenty zaujímají v oboru práva patentního zvláštní postavení a otázky jich se týkající se pokládají všeobecně za zvláště obtížné, avšak zároveň za otázky značného praktického významu. Někdy se tyto patenty na použití považují za *samostatnou kategorii*.

Není-li objev nový, nýbrž byl-li v době priority přihlášky již znám, pak použití, jehož možnost vyplývá ze známých vlastností příslušného předmětu, není patentovatelné.

Použití *není známkou věci*, nýbrž vyjadřuje jen způsob, jak se s věcí nakládá. Z toho plyne zvláštní způsob formulování definice vynálezu spočívajícího v použití:

Použití (věci, postupu) A k účelu B nebo:

Použití věci A pro postup nebo věc B.

Příklad 7

Použití kovových částíček (= A) jako přísady při výrobě gramofonové jehly, pozůstávající z organických sloučenin (= B).

Příklad 8

Použití frézovacího stroje (= A) k výrobě ozubených kol zaškrabávaním (= B).

V praxi se někdy volí formulace obrácená, totiž že se jako předmět patentu uvede v úvodní části definice postup nebo věc B a jako charakteristický znak se vytkne použití věci A, tedy:

Věc B, vyznačená tím, že se u ní použije věci A.

39 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 25.

40 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 29.

Příklad 9

Gramofonová jehla z organických sloučenin (= B), vyznačená tím, že jako přísady je použito kovových částic (= A).

Příklad 10

Způsob výroby malt a betonů míšením hydraulických maltovin a výplní, vyznačený tím, že jako výplň *se použije* hnědých bauxitových kalů odpadajících při výrobě kysličníku hlinitého.

Volba formy závisí na tom, která formulace vystihne přihlášený vynález jasněji.

V názvu patentu na použití, pokud je předmět patentu vyjádřen formou „Použití věci A k účelu B“ nebo „Použití věci A pro postup nebo věc B“, se zpravidla uvádí onen předmět nebo postup, který tvoří výsledek (účel) použití, např. „Výroba ozubených kol“ nebo „Gramofonová jehla“.

1.14 Zásady optimální definice předmětu patentu

Vitáček⁴¹ první část své knihy uzavírá tím, že definice patentu má být vyjádřena tak, aby charakterizovala předmět patentu co nejpřesněji, tudíž aby byla jasně vymezena proti dosavadnímu stavu techniky, a přitom aby rozsah pojmu jí definovaného byl co nejširší. Aby podmínky optimální definice byly splněny, je třeba dbát těchto zásad:

- 1) čím méně znaků je uvedeno v definici, tím je širší rozsah patentu;
- 2) v definici má být vynález charakterizován tak, aby bylo jasné a přesně vyčteno, o jaký stupeň vynálezce pozvedl techniku v určitém oboru;
- 3) do definice mohou být pojaty všechny znaky, proti nimž není po stránce patentovatelnosti námitek, pokud jsou uvedeny v původně předloženém popisu;
- 4) v úvodní části se uvádějí jen ty znaky, kterých je nezbytně třeba, aby ve spojení jich se znaky novými (uvedenými ve vyznačující části definice) se dosahovalo účinků podle vynálezu, resp. znaky, které se v dalších bodech definice zdokonalují;
- 5) ve vyznačující části mají být uvedeny jen ty znaky, jichž je k dosažení účinku vynálezu nezbytně třeba. Uvádění znaků nadbytečných způsobuje přeurčení definice;
- 6) místo výrazů, které vyjadřují úpravu snadno nahraditelnou ekvivalenty, je účelné používat pojmu obecnějších;
- 7) v podružném bodu je nutno odkazovat na bod nebo body předchozí („podle bodu 1“) a rozeznávat mezi spojkami „a“ a „nebo“ („podle bodu 1 a 3“ a „podle bodu 1 nebo 3“);
- 8) v podružném bodu nesmí být uváděna jiná eventualita úpravy, definované v bodu, na nějž se odkazuje;
- 9) v podružných bodech se uvádějí konkrétní provedení zásady, která je vyjádřena v hlavním bodě, pokud vyhovují podmínkám patentovatelnosti;
- 10) definice má obsahovat vyřešení problému, jehož se dosahuje technickými prostředky;
- 11) vynález musí být zařazen do správné kategorie. Označení kategorie v názvu musí souhlasit s označováním kategorie v úvodní části 1. bodu definice;

41 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62. Str. 45.

- 12) při uplatňování unijních priorit vícenásobných nebo dílčích se v podružných bodech definice uvádějí předměty s prioritami v tom chronologickém pořadí, v jakém bylo příslušného prioritního práva, jež se požaduje, nabyto v zemi původu.

2. Definice předmětu patentu podle Jakla

2.1 Charakteristika Jaklovy knihy

Knihu Ladislava Jakla *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*⁴² vydala Metropolitní univerzita Praha v roce 2010 v nákladu 400 výtisků. Knihu recenzoval Jiří Effmert. Tato publikace vznikla za podpory grantu GAČR reg. č. 407/09/0625.

Knih vychází z právní úpravy představované zejména zákonem č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 478/1992 Sb., o užitných vzorech, ve znění pozdějších předpisů.

Cílem Jaklovy publikace je přehledně uvést podmínky pro udělování právní ochrany vynálezů a užitných vzorů, účinky této ochrany a rovněž metodický návod na zpracování podkladů pro podání žádosti o udělení právní ochrany. Nejdůležitějším podkladem je popis vynálezu a patentové nároky či popis užitného vzoru a nároky na ochranu. V nezbytném rozsahu podává publikace přehled o řízení před Úřadem průmyslového vlastnictví při udělování právní ochrany.

Jaklova kniha sestává ze tří částí. Část I. se zabývá právní ochranou vynálezů patentem, část II. právní ochranou technických řešení užitným vzorem a část III. uvádí příklady úplných popisů vynálezů a užitných vzorů.

V části I. je proveden rozbor právní ochrany vynálezů patentem. Jakl zde podrobně rozebírá novost, úroveň řešení a průmyslovou využitelnost. Zvláštní pozornost věnuje patentovatelnosti biotechnologických vynálezů, počítačových programů a obchodních metod. Důležitá kapitola je věnována rešeršim na stav světové techniky a hodnocení dosaženého řešení z hlediska možnosti jeho právní ochrany. Samostatná kapitola je věnována době platnosti patentu, účinkům patentu, využívání vynálezu, vyčerpávání práv z patentu, omezení účinku patentu, smluvním a nuceným licencím, převodům patentu, spolumajitelství patentu a možnosti zrušení patentu. V další kapitole jsou rozebrány možnosti přihlašování vynálezů k patentové ochraně tzv. národní cestou u jednotlivých úřadů průmyslového vlastnictví, mezinárodní cestou na základě Smlouvy o patentové spolupráci a cestou regionální, zejména prostřednictvím evropské nebo eurasijské patentové přihlášky. Pozornost je věnována i připravovanému patentu Společenství a Londýnské dohodě o překladech evropských patentů. Podstatné kapitoly jsou věnovány metodice definování patentových nároků na ochranu jednotlivých druhů vynálezů a vypracování přihlášky vynálezu včetně formální úpravy popisu vynálezu, anotace, výkresů a žádosti o udělení dodatkového ochranného osvědčení na léčiva a přípravky na ochranu rostlin.

Část II. je věnována právní ochraně technických řešení užitným vzorem včetně řízení o zápisu užitného vzoru do rejstříku zápisného úřadu. Diskutována je i možnost souběžné ochrany technického řešení patentem a užitným vzorem.

42 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1.

Část III. obsahuje konkrétní příklady úplných popisů vynálezů včetně patentových nároků a užitných vzorů včetně nároků na ochranu, které vycházejí z praxe českého Úřadu průmyslového vlastnictví i Evropského patentového úřadu.

V příloze publikace je uvedena nejnovější Instrukce předsedy Úřadu průmyslového vlastnictví, kterou se stanoví standard úpravy přihlášky vynálezu, žádosti o udělení dodatkového ochranného osvědčení a přihlášky užitého vzoru ze dne 30. prosince 2009. Též jsou přílohy formuláře přihlášky vynálezu a užitého vzoru.

V seznamu literatury Jakl uvádí mimo jiné dvě Bačkovské publikace^{43, 44} a vlastní knihu,⁴⁵ které se týkají definice předmětu patentu nebo patentových nároků.

Kapitola 6. v části I. je věnována definování vynálezů a užitných vzorů. Na úvod jsou v podkapitole 6.1 podrobně uvedeny **obecné zásady definování**, které Jakl rozděluje na definování věcí a definování činností – postupů a způsobů následujícím způsobem:

Podkapitola 6.1.1 je věnována definování věcí, které jsou rozděleny do osmi skupin: 1) směsi, 2) látky získaných fyzikálně-chemickými přeměnami, 3) chemicky vyrobené látky, 4) látky získané přeměnou atomového jádra, 5) průmyslové produkční mikroorganismy a biotechnologické vynálezy, 6) prosté výrobky charakterizované jejich tvarem, 7) zařízení a 8) uspořádání věcí v prostoru a spojení.

Podkapitola 6.1.2 je věnována definování činností – postupů a způsobů, které jsou rozděleny do pěti skupin: 1) výrobní způsoby, 2) způsoby změny stavu předmětů, 3) způsoby měření a regulace, 4) více bodů v patentových nárocích a 5) více kategorií vynálezu v jediné přihlášce.

3. Komparace

Jaklova kniha se explicitně nezabývá účelem a formami patentových nároků, definicemi spočívajícími ve výčtu znaků ani body definice předmětu patentu, které podrobně rozebírá Vitáček ve své knize.⁴⁶

V Jaklově knize jsou zpracována některá témata, která jsou i ve Vitáčkově knize, např. kategorie vynálezů.

Komparace Vitáčkovy knihy a Jaklovy knihy bude provedena tak, že v této kapitole budou uvedeny podstatné pasáže Jaklovy knihy, které jdou nad rámec Vitáčkovy knihy.

3.1 Obecné zásady definování

Z komparace Vitáčkovy knihy s Jaklovou knihou vyplývá, že nad rámec Vitáčkovy knihy Jakl⁴⁷ zejména podrobně rozebírá obecné zásady definování pojmů.

43 BAČKOVSKÝ, K.: *Postup při formulování definice předmětu autorského osvědčení a předmětu patentu a patentu a sestavování popisu vynálezu*. Praha: ÚVO, 1972.

44 BAČKOVSKÝ, K.: *Vynalézání a vynálezy*. Praha: ÚVO, 1970.

45 JAKL, L.: *Definování, popis a přihlašování vynálezů k jejich právní ochraně*. České Budějovice: ČVTS, 1979.

46 VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Číselný znak 59-045-62.

47 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 79.

32 | Patentové nároky (Patent claims)

Uvádí, že při definování předmětů vynálezů je třeba řídit se zásadami, které obecně platí pro definování pojmů.

Definice je způsob objasnění pojmu, kterým se vymezuje jeho obsah a rozsah, jímž se odlišuje od všech ostatních pojmů.

V Evropě se nejčastěji používá tzv. *klasická definice*, která sestává z definovaného pojmu (definiendum – název vynálezu) a z definujícího pojmu (definiens). V definujícím pojmu se uvede *rod* (známý druh řešení, z něhož se vychází) a *druhovité rozdíly*, které jsou specifické pro definovaný pojem (pro vynalezené řešení).

Klasická definice patentového nároku má tedy obecně toto schéma:

Definice pojmu		
Definovaná část (definiendum)	Definující část (definiens)	
Název definovaného vynálezu	Rodová část, tj. rod pojmu, z něhož definované řešení vychází (předvýznamová část)	Druhovité část, tj. rozdíly specifické pro definovaný pojem – řešení (významová část)

Při formulování definice pojmu, tj. vynálezu je podle Jakla třeba dodržet tato základní logická pravidla správnosti definice:

1. definice musí být rozsahově přiměřená;
2. definice nesmí být záporná;
3. definice nesmí tvořit kruh (definice tautologická);
4. definice nesmí definovat neznámé neznámým;
5. definice má být stručná, jasná, nedvojsmyslná.

3.2 Pojmy a znaky

Jakl⁴⁸ na rozdíl od Vitáčka zdůrazňuje, že při definování a popisování vynálezů je důležité, že se z hlediska logiky setkáme s *pojmy jedinečnými, pojmy hromadnými a pojmy všeobecnými*.

Pojem jedinečný se vztahuje na jeden určitý předmět, resp. jev. Při práci s vynálezy se s *jedinečnými pojmy* setkáváme zpravidla jen u popisu *příkladů jejich provedení*. Každý z těchto příkladů by měl být formulován jako jedinečný pojem.

Příklad 11

Slitina pro permanentní magnety obsahující 42 % hmotn. železa, 12 % hmotn. niklu, 34 % hmotn. kobaltu a 12 % hmotn. titanu.

48 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 86.

Tento jedinečný pojem zahrnuje jednu jedinou konkrétní slitinu. Proto se jedinečným pojmem vynálezy v patentových nárocích nedefinují, neboť by se ochrana patentem vztahovala jen na toto jedinečné provedení. Častěji se setkáváme s jedinečnými pojmy u průmyslových vzorů, u nichž je jedinečný pojem často vyjádřen fotografií či obrázkem daného předmětu.

Pojem hromadný oproti tomu představuje celou množinu předmětů, resp. jevů.

Příklad 12

Slitina pro permanentní magnety obsahující 35 až 50 % hmotn. železa, 10 až 25 % hmotn. niklu, 20 až 40 % hmotn. kobaltu a 8 až 15 % hmotn. titanu.

Tento hromadný pojem v sobě zahrnuje množinu slitin, jejichž složení spadá do uvedených rozmezí složení slitiny.

Pojem všeobecný představuje skupinu předmětů téhož druhu, která zahrnuje množství předmětů, které mají společné obecné znaky. Typickými představiteli všeobecného pojmu jsou definice uváděné v právních normách.

Příklad 13

Vynálezem je vyřešení technického problému, které je nové a znamená ve srovnání se světovým stavem techniky pokrok, projevující se novým nebo vyšším účinkem.⁴⁹

Tento všeobecný pojem v sobě zahrnuje skupinu předmětů, které vykazují obecné znaky, jimiž jsou vyřešení technického problému, novost a pokrokovost ve srovnání se světovým stavem techniky. Tento všeobecný pojem v sobě zahrnuje jak předmět podle příkladu 11, charakterizovaný jedinečným pojmem, tak předmět podle příkladu 12, zahrnující množinu předmětů (slitin) téhož druhu, charakterizovaný hromadným pojmem. Logickými postupy se obdrží řada pojmů, z nichž rodové pojmy jsou všeobecnější a druhové pojmy jsou méně všeobecné.

Při definování předmětů průmyslového vlastnictví je třeba především rozlišovat jejich znaky příčinné a znaky následné, což je mimořádně důležité, neboť se předmět ochrany má v patentových nárocích definovat znaky příčinnými, nikoliv následnými.

Příčinnými znaky jsou ty znaky, v jejichž důsledku se dostavují kvality, resp. účinky těchto předmětů. V příkladu 11 jsou příčinnými znaky obsahy jednotlivých složek slitiny, neboť ty podmiňuje kvality, resp. účinky slitiny, která se při stanoveném obsahu složek získá.

Následné znaky jsou ty znaky, které se dostavují v příčinné souvislosti se znaky příčinnými. Kvalita a vlastnosti slitiny podle příkladu 11 jsou znaky následnými, tj. jsou závislé na složení slitiny.

Při práci s vynálezy je třeba dále rozlišovat znaky podstatné, méně podstatné a znaky nepodstatné:

Podstatné znaky předmětů a jevů jsou takové znaky, které musí předmět vykazovat, aby se dostavily ty účinky, resp. kvality předmětu, které splňují účel, z jehož hlediska se sledují. Uvádějí se v nezávislých patentových nárocích.

Méně podstatné znaky jsou takové znaky, které dané řešení nemusí vždy vykazovat, ale jejichž existence daný účinek či použitelnost řešení zvyšuje nebo zkvalitňuje. Uvádějí se v závislých patentových nárocích. Podstatné znaky lze tedy také dělit na *znaky nezbytné* a *znaky vylepšující*.

⁴⁹ Tuto definice obsahoval dřívější, dnes již neplatný zákon č. 84/1972 Sb., o objevech, vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech; dnešní patentový zákon samostatnou definicí již neobsahuje, ale obsahuje definici předmětu, který je schopný ochrany patentem.

34 | Patentové nároky (Patent claims)

Nepodstatné znaky jsou ty znaky, které na sledované vlastnosti daného předmětu, resp. na jejich účinky nemají vliv. Příklad 12 uvádí slitinu, u níž se sledují technické parametry, např. pevnost, které jsou podstatnými znaky. Za nepodstatné znaky, sleduje-li se pevnost, je třeba pokládat např. barvu složek slitiny, pokud z hlediska účelu vynálezu na barvě slitiny nezáleží.

3.3 Směsi

Jakl⁵⁰ se dále zabývá definováním směsí. Patří mezi ně též roztoky, tmely a vsázky apod. Kromě výše uvedeného příkladu 11 Jakl uvádí několik dalších příkladů.

Příklad 14

Krmná směs na bázi bílkovinných a škrobnatých krmiv, vyznačující se tím, že obsahuje 10 až 25 % obj. monoesteru glukózy s kyselinou orthofosforečnou.

3.4 Látky získané fyzikálně-chemickými přeměnami

Mezi tyto látky patří podle Jakla⁵¹ slitiny, skla, keramika apod.

Příklad 15

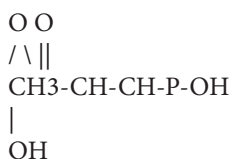
Antikoncepční prostředek, vyznačující se tím, že obsahuje 0,01 až 1 % hmotn. rtuťnatého antiseptika jako chloridu rtuťnatého, thiomersalu nebo fenyloboritanu rtuťnatého, 1 až 5 % hmotn. slabé kyseliny jako kyseliny borité nebo mléčné, přičemž zbytek do 100 % hmotn. je tvořen gelem amylopektinu nebo eterů celulózy.

3.5 Chemicky vyrobené látky

Definice vynálezů týkajících se chemicky vyrobených látek je podle Jakla⁵² odlišná od Hartigovy definice. Není zpravidla rozdělena na předvýznamovou a významovou část. Definice obvykle sestává pouze z jednoznačného přesného názvu sloučeniny případně doprovázeného strukturálním vzorcem, jehož obecné symboly se bezprostředně za vzorcem objasní.

Příklad 16

Cis-1,2-epoxypropylfosfonová kyselina vzorce

50 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 97.

51 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 98.

52 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 99.

3.6 Látky získané přeměnou atomového jádra

Podle Jakla⁵³ se jedná o látky získané uměle vyvolanými, nikoliv samovolně probíhajícími jadernými reakcemi. Specifickými znaky těchto látek jsou protonové číslo, nukleonové číslo a náboj, u radioaktivních látek dále poločas rozpadu, druh rozpadu a energie emitovaných částic. Definice těchto látek se také nedělí na předvýznamovou a významovou část.

Příklad 17

Izotop jodu protonového čísla 53, nukleonového čísla 131, s poločasem rozpadu $8,1 \pm 0,01$ dne a emisí β -částic o energii 150 ± 7 MeV.

3.7 Průmyslové produkční mikroorganismy a biotechnologické vynálezy

Průmyslovými produkčními mikroorganismy se rozumí mikroorganismy získané zásahem člověka. Ani definice průmyslových produkčních mikroorganismů se podle Jakla⁵⁴ nedělí na předvýznamovou a významovou část. V definici se nejdříve uvádí úplný vědecký název druhu mikroorganismu, zkrácený název veřejné sbírky kultur, v níž je vzorek uložen, depozitní číslo vzorku a údaj o jeho průmyslovém využití.

Příklad 18

Kmen mikroorganismu *Candida lipolytica* CCM 2816, užitkovávající n-alkiny.

Předměty biotechnologické povahy se zpravidla definují kombinací strukturních a funkčních znaků. Patentové nároky se zpravidla nedělí na předvýznamovou a významovou část.

3.8 Vynálezy na použití

Vynález na použití spočívá podle Jakla⁵⁵ v tom, že se použije známé věci nebo známého postupu k novému účelu na základě zjištění nové vlastnosti této věci nebo postupu a dosáhne se jím nového nebo vyššího účinku oproti tomu, který byl pro použitou věc nebo postup znám. Jakl tedy užívá pojmu „zjištění“, zatímco Vitáček v této souvislosti užil pojmu „objev“. Obsah obou pojmů je v tomto případě stejný.

Jakl dále na rozdíl od Vitáčka uvádí, že použití známého předmětu (tj. látky, zařízení, postupu) k novému účelu lze považovat za vynález jen při splnění následujících podmínek:

- a) použití známé věci nebo postupu nesmí být spojeno s jejich změnami, tj. musí jich být použito v původním provedení;
- b) známé vlastnosti používaného předmětu nesmí očividně podmiňovat nové funkce tohoto předmětu, na jejichž základě může být předmětu použito k novému účelu.

Vynálezy na použití se mohou týkat jak předmětů v přírodě původně existujících, tak předmětů člověkem již předtím vytvořených.

53 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha. 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 103.

54 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha. 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 104.

55 JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha. 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1. Str. 117.

Závěr

Pro splnění stanoveného cíle byly v článku uvedeny ty pasáže Vitáčkovy knihy *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*, které lze považovat z hlediska teorie a praxe patentových nároků za podstatné. Na základě komparace těchto pasáží s obdobnými pasážemi Jaklovy knihy *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu* byly rovněž uvedeny ty podstatné pasáže Jaklovy knihy, které jsou v ní navíc oproti Vitáčkově knize.

Důležitým aspektem při komparaci je odlišné zaměření obou publikací. Vitáčkova kniha je zaměřena pouze na definici předmětu patentu a na výklad rozsahu patentu. Jaklova kniha má mnohem širší zaměření. Poskytuje ucelený přehled o podmínkách pro udělování právní ochrany vynálezů a užitných vzorů. Zabývá se hodnocením dosaženého řešení z hlediska možnosti jeho právní ochrany. Rozebírá jednotlivé možnosti přihlašování vynálezů k patentové ochraně. Podstatné části publikace jsou věnovány metodice definování patentových nároků na ochranu jednotlivých druhů vynálezů a vypracování přihlášky vynálezu. Druhá část publikace je věnována právní ochraně technických řešení užitným vzorem. Třetí, velmi důležitá část publikace obsahuje konkrétní příklady úplných popisů vynálezů a patentových nároků i užitných vzorů a nároků na ochranu.

Zhodnocením výsledků komparace Jaklovy knihy a Vitáčkovy knihy byla potvrzena hypotéza, že Jaklova kniha se zabývá teorií i praxí „postavení“ patentových nároků na takové úrovni, že přinejmenším začínající odborníci se obejdou bez studia dnes obtížně dostupné Vitáčkovy knihy.

Na Jaklově knize lze velmi ocenit, že se zabývá obecnými zásadami definování. Důležité je též to, že uvádí a vysvětluje základní pojmy a znaky a objasňuje způsoby jejich užívání při sestavování patentových nároků.

Jakl na rozdíl od Vitáčka věnuje patřičnou pozornost definování látek získaných fyzikálně-chemickými přeměnami, chemicky vyrobených látek, látek získaných přeměnou atomového jádra a definování průmyslových produkčních mikroorganismů a biotechnologických vynálezů. Vitáček o těchto definicích nepsal. Jedním z důvodů bylo, že podle tehdy platného zákona č. 34/1957 Sb., o vynálezech, objevech a zlepšovacích návrzích, byly chemicky vyrobené látky vyloučeny z patentování.

Ve Vitáčkově knize jsou podrobněji rozebrány teoretické základy definování patentových nároků. Velmi kladně lze též hodnotit, že Vitáček část své knihy přehledně shrnul do dobře strukturovaných závěrů, kterými je vhodné se řídit při sestavování patentových nároků. Zopakováním Vitáčkem zpracovaných teoretických aspektů i praktických příkladů formulování patentových nároků se autor tohoto článku pokusil přispět k jejich novému zpřístupnění odborné veřejnosti s veškerou hlubokou úctou k jejich autorovi.

Závěry výsledků komparace lze shrnout tak, že pro praktické potřeby sestavování patentových nároků pro podávání přihlášek vynálezu jak v teoretické, tak praktické části plně postačuje Jaklova kniha. Kdo by hledal hlubší poučení, zejména v teorii formulování patentových nároků, měl by prostudovat Vitáčkovu knihu.

Seznam použité literatury

1. JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu*. Vydání první. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2010. 279 s. ISBN 978-80-86855-56-1
2. MAUERSBERGER, K.: *Hartig, Carl Ernst*, in: *Sächsische Biografie*, hrsg. vom Institut für Sächsische Geschichte und Volkskunde e.V., bearb. von Martina Schattkowsky, Online-Ausgabe: <http://www.isgv.de/saebi/> (21. 10. 2010)
3. PÍTRA, V.: *Specifické aspekty českého patentového a známkového systému*. Přednášky v rámci magisterského studia oboru Mezinárodní a regionální vztahy v průmyslovém vlastnictví. Praha, 19. února 2010
4. VITÁČEK, F.: *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*. Praha: Úřad pro patenty a vynálezy, 1963. 67 s. Knižnici Institutu při Úřadu pro patenty a vynálezy, svazek 1. Číselný znak 59-045-62

Seznam doporučené literatury

1. BAČKOVSKÝ, K.: *Postup při formulování definice předmětu autorského osvědčení a předmětu patentu a patentu a sestavování popisu vynálezu*. Praha: ÚVO, 1972.
2. BAČKOVSKÝ, K.: *Postup při formulování definice předmětu patentu a sestavování popisu vynálezu*. Vydání první. České Budějovice: Krajská organizace pro rozvoj a zavádění nové techniky, 1970. 95 s. Číselný znak 59-085-70
3. BAČKOVSKÝ, K.: *Vynalézání a vynálezy*. Praha: ÚVO, 1970
4. EFFENBERGER, K.: *Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 1. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 6, s. 186-189. ISSN 0862-8726
5. EFFENBERGER, K.: *Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 2. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 7, s. 197-200. ISSN 0862-8726
6. EFFENBERGER, K.: *Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 3. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 9, s. 267-270. ISSN 0862-8726
7. EFFENBERGER, K.: *Rozsah ochrany a výklad patentových nároků – část 4. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 10, s. 301-304. ISSN 0862-8726
8. EFFENBERGER, K.: *Skladba patentových nároků a harmonizace. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 5, s. 137-140. ISSN 0862-8726
9. EFFENBERGER, K.: *Způsoby formulace patentových nároků. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 2, s. 45-48. ISSN 0862-8726
10. EFFENBERGER, K.: *Způsoby formulace patentových nároků. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 4, s. 105-108. ISSN 0862-8726
11. EFFENBERGER, K.: *Způsoby formulace závislých patentových nároků. Průmyslové vlastnictví*. 1995, ročník 5, č. 3, s. 79-82. ISSN 0862-8726
12. HARTIG, C. E.: *Studien in der Praxis des kaiserlichen Patentamtes*. Leipzig: Verlag von Arthur Felix, 1890, 279 s.
13. HORÁČEK, R.; ČADA, K.; HAJN, P.: *Práva k průmyslovému vlastnictví*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2005. 424 s. ISBN 80-7179-879-7

14. ISAY, H.: *Patentgesetz und Gesetz, betreffend den Schutz von Gebrauchsmustern*, 3. vydání. Berlin: F. Vahlen, 1920. 713 s.
15. JAKL, L.: *Definování, popis a přihlašování vynálezů k jejich právní ochraně*. České Budějovice: ČVTS, 1979
16. JAKL, L.: *Logické postupy při práci s vynálezy, vzory a označeními*. Druhé přepracované vydání. Praha: Metropolitní univerzita, 2008. 100 s. ISBN 978-80-86855-22-6
17. JAKL, L.: *Národní, mezinárodní a regionální systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. Vydání první. Praha: Vysoká škola veřejné správy a mezinárodních vztahů v Praze, 2006. 162 s. ISBN 80-86855-12-0
18. JAKL, L.: *Právní ochrana vynálezů a užitečných vzorů*. Vydání I. Praha: Úřad průmyslového vlastnictví, 2004. 158 s. ISBN 80-7282-036-2
19. MICHAELIS, K.: *Praktisches Handbuch des amerikanischen Patentrechts*, Berlin: F. Siemenroth, 1919. 631 s.
20. ŠPIRK, L.: *Patentové nároky, jejich význam, uplatňování a vypracování*. Praha: Stavitelský přehled. Tisk Dr. Ed. Grégr, 1933

Resume

Cílem článku je uvést klíčové pasáže Vitáčkovy knihy *Definice předmětu patentu a výklad rozsahu patentu*, které lze považovat z hlediska teorie a praxe patentových nároků za podstatné. Na základě komparace těchto pasáží s obdobnými pasážemi Jaklovy knihy *Právní ochrana vynálezů a užitečných vzorů. Vypracování jejich popisů a nároků na ochranu* byly rovněž uvedeny ty podstatné pasáže Jaklovy knihy, které jsou v ní navíc oproti Vitáčkově knize.

Zhodnocením výsledků komparace Jaklovy knihy a Vitáčkovy knihy byla potvrzena hypotéza, že Jaklova kniha se zabývá teorií i praxí „postavení“ patentových nároků na takové úrovni, že přinejmenším začínající odborníci se obejdou bez studia dnes obtížně dostupné Vitáčkovy knihy.

Hlavním poznatkem tohoto článku je interpretace potvrzené hypotézy, že pro sestavování patentových nároků pro podávání přihlášek vynálezu plně postačuje Jaklova kniha. Hlubší poučení o teorii patentových nároků lze čerpat z Vitáčkovy knihy.

Resume

The goal of this article is to introduce the main passages about theory and praxis of patent claims of Vitáček's book *Definition of patent subject and interpretation of the patent scope*, compare them with analogous passages of Jakl's book *Legal protection of inventions and utility models. Elaboration of their descriptions and claims for protection* and then introduce the main passages that are in the Jakl's book above the Vitáček's book.

The hypothesis that Jakl's book deals with the theory and praxis of "building up" the patent claims at such a level that at least the beginners could do without the study of hardly accessible Vitáček's book was confirmed by comparison of the Jakl's book and Vitáček's book.

The main result of this article is the interpretation of the confirmed hypothesis that the Jakl's book is fully enough for drafting of patent claims for patent applications. Deeper lesson about theory of patent claims can be gained from Vitáček's book.

Zdaňování příjmů z duševního vlastnictví

Problematika zdaňování příjmů z duševního vlastnictví není ani pro odbornou veřejnost až tak jednoznačná. V této oblasti neexistuje téměř žádná judikatura, proto uvádím pouze některé modelové příklady a názory na danou problematiku, kterou jsem konzultovala se svými kolegy, odborníky na problematiku daní. Zmiňuji zde smluvní vztahy, které neodmyslitelně k dané problematice patří, neboť bez možnosti „obchodování“ s těmito právy by pak nebylo ani příjmů, které by následně byly předmětem daně z příjmů a daně z přidané hodnoty. Z daného důvodu se tedy věnuji i licenčním smlouvám a základním pravidlům zdaňování příjmů z těchto smluv, základním principům zdaňování franchisingu z pohledu daně z příjmu a dále zdaňování know-how z pohledu daně z příjmů. Samostatně se pak zabývám zdaňováním franchisingu, know-how a licenčních smluv z pohledu daně z přidané hodnoty, kdy se jedná o plnění, která mají stejná specifika a stejné zákonitosti ve vazbě na jednotlivé sazby daně.

Právní úprava daně z příjmu je obsažena v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDP“). Jedná se o tzv. hmotněprávní úpravu, což znamená, že všechny příjmy fyzických a právnických osob, a to nejen podnikatelů, se řídí tímto zákonem, který upravuje daň z příjmů těchto osob. Vzhledem k tomu, že poplatníkem daně z příjmu je v podstatě každý z nás, ať už přímo (podnikatel), či nepřímo (občan – zaměstnanec), hlavním cílem zákonodárce byla snadná orientace v daném právním předpise, přičemž je asi na každém z nás posoudit, do jaké míry se mu tento záměr vydařil.

Systematika tohoto právního předpisu se řídí právě dle jednotlivých zdaňovaných osob. Část první obsahuje všechny základní termíny týkající se fyzických osob, ve smyslu kdo je poplatníkem daně z příjmů, co je předmětem daně z příjmů, které příjmy jsou od daně z příjmů osvobozeny, které příjmy a za jakých okolností tvoří základ daně, nebo co se rozumí daňovou ztrátou a v neposlední řadě je zde uvedena sazba daně, kterou se dané příjmy zdaňují, což pro rok 2010 činí 15 % ze základu daně fyzických osob.

Část druhá obsahuje všechny základní termíny týkající se daně z příjmů právnických osob. Stanovuje, kdo je poplatníkem daně z příjmů právnických osob, co se rozumí zdaňovacím obdobím, co je předmětem daně, které příjmy jsou osvobozeny od daně, které příjmy tvoří samostatný základ daně a samozřejmě sazba daně, která na rozdíl od daně z příjmu fyzických osob má klesající tendenci a každý rok je snižována. Pro rok 2010 je „základní“ sazba stanovena ve výši 19 %, přičemž zákon v oblasti právnických osob připouští i jiné sazby daně, které tvoří určité „výjimky“ zdanění u specifických druhů podnikatelských aktivit (investiční fondy, penzijní fondy...).

Následuje část třetí, která obsahuje společná ustanovení, týkající se zejména uznatelných výdajů ve vazbě na stanovení základu daně z příjmů, specifikuje zdroje příjmů, je zde řešena sleva na dani, co se rozumí daní srážkovou a kdy je povinnost ji vybrat. Je zde řešen nájem podniku, daňové odpisy, stanovení záloh na daňovou povinnost, vymezení zahraničního plátce, co se rozumí zajištěním daně, vyloučení dvojího zdanění příjmů ze zahraničí atd.

1 Bc. Kateřina Moučková působí na Městském úřadu Litoměřice, je absolventkou MUP.

V části čtvrté je řešeno daňové priznání k dani z příjmu fyzických osob, daňové priznání k dani z příjmu právnických osob, daňová ztráta, daň z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti.

Pojmy stálá provozovna, daňový rezident a daňový nerezident hrají důležitou roli pro posouzení zdanění příjmů, které plynou ze zahraničí. Daňovým rezidentem je fyzická osoba, která má na našem území bydliště nebo se zde obvykle zdržuje, a to v příslušném roce alespoň 183 dnů, přičemž je zde založena povinnost priznat ke zdanění i veškeré příjmy, které dané osobě plynou ze zahraničí (neomezená daňová povinnost – daňový domicil).

Daňovým rezidentem je rovněž i právnická osoba, která má na území našeho státu své sídlo, nebo místo svého vedení, přičemž místem vedení se rozumí adresa místa, ze kterého je právnická osoba řízena.

Stálou provozovnou pro účely tohoto zákona se rozumí místo na území našeho státu, v němž vykonává daňový rezident svou činnost. Patří sem kancelář, dílna, prodejní místo, místo poskytování služeb atd. Pokud by mělo být místo poskytování služeb nerezidentem posouzeno jako stálá provozovna, musely by být tyto služby poskytovány jím nebo jeho zaměstnanci, po dobu delší než je šest měsíců v jakémkoli období dvanácti kalendářních měsíců po sobě následujících.

Předmět a obsah daně z příjmů

V tomto právním předpise je zdanění příjmů právnických a fyzických osob odděleno a pouze na rozdíl od daňového řádu se setkáme s termínem poplatník daně, a to jak daně z příjmu fyzických osob, tak i daně z příjmu právnických osob. Zákon vymezuje poplatníky daně z příjmu fyzických osob v § 2 ZDP a poplatníky daně z příjmu právnických osob v § 17 ZDP.

Předmět daně ve vazbě na daň z příjmu fyzických osob je vymezen v § 3 ZDP, kde je taxativně uvedeno, že příjmem se rozumí příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z pronájmu, příjmy z kapitálového majetku a ostatní příjmy. Příjmem se z pohledu tohoto zákona rozumí jak peněžní příjem, tak i nepeněžní. Za příjem se dá považovat jakákoli hodnota, která poplatníkovi přinese užitek, a je jedno, jak byla tato hodnota získána. Nepeněžní příjem je oceňován podle zvláštního zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku, ve znění pozdějších předpisů, což je z mého pohledu velmi důležitá okolnost, neboť v oblasti duševního vlastnictví se jedná právě o autorská práva, know-how atd.

Oblast příjmu u fyzických osob z pohledu tohoto zákona je velmi široká a rozmanitá, přičemž je vždy velmi důležité jednotlivé příjmy přesně identifikovat dle této právní normy, aby nedošlo v konečném zdanění těchto příjmů k chybě, kterou by nám pak správce daně „vytknul“ v podobě dodatečně doměřené daně. Předmětem zdanění je vždy souhrn příjmů, na které zákon váže daňovou povinnost, přičemž je rozděluje do dvou základních skupin, a to na příjmy z podnikání a na příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti. Vzhledem k tomu, že tato práce není zaměřena na zdanění všech příjmů fyzických osob jako takových, ale pouze na zdanění příjmů v oblasti duševního vlastnictví, odvíjí se tyto příjmy od příjmů spadajících do § 7 ZDP – příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti a příjmy dle § 10 ZDP.

V § 7 odst. 2 písm. a) ZDP je uvedeno, že příjmy z jiné výdělečné činnosti rozumíme příjmy z užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorských práv včetně práv příbuzných právu autorskému dle zákona č. 527/1990 Sb., o vynálezech, průmyslových vzorech, a zlepšovacích návrzích, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „patentový zákon“), a zákona č. 121/2000 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, ve

znění pozdějších předpisů (dále jen „autorský zákon“), a to včetně příjmů z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem. Ustanovení § 7 odst. 2 písm. b) ZDP uvádí příjmy z výkonu nezávislého povolání, které není živností ani podnikáním podle zvláštních předpisů, přičemž do této skupiny řadíme výkon tzv. nezávislých povolání, které jsou prováděna na základě jiného než živnostenského oprávnění. Všechny tyto činnosti nebo alespoň velká většina z nich, se vyznačují společnými rysy, jimiž jsou zejména vyšší požadavky na kvalifikaci (vysokoškolské vzdělání, absolvování praxe, složení zkoušky...), svěřeni dohledu nad řádným výkonem činnosti zvláštním profesním komorám a v neposlední řadě úprava podmínek výkonu těchto povolání ve zvláštních zákonech.² Z pohledu této práce se jedná hlavně o činnosti využívání výsledků duševní tvůrčí činnosti jejich původci nebo autory dle zákona o vynálezech, autorského zákona a zákona o užitných vzo-rech. Důležitým aspektem ve smyslu definice příjmů je i skutečnost uvedená v § 22 odst. 1 písm. g) bod 1. ZDP, tj. zda daným příjmem je náhrada za poskytnuté právo na užití nebo za užití předmětu průmyslového vlastnictví, počítačových programů (softwaru), výrobně technických a jiných hospodářských využitelných poznatků (know-how). V daném případě jde o nezávislé povolání, kde je nutno zkoumat, zda se jedná o výkon nezávislý, prováděný na vlastní jméno, na vlastní odpovědnost a za účelem zisku.

Zákon disponuje dvěma definicemi základu daně, a to jednou v ustanovení § 5 odst. 1 ZDP, kde je definován základ daně pro příjmy fyzických osob, který je charakterizován jako částka, o kterou příjmy plynoucí poplatníkovi ve zdaňovacím období, za které se pro účely daně z příjmů fyzických osob považuje kalendářní rok, přesahují výdaje prokazatelně vynaložené na jejich dosažení, zajištění a udržení. Dále pak ustanovení § 23 odst. 1 ZDP je společnou definicí pro daň z příjmu fyzických osob a daň z příjmu právnických osob. Základ daně je zde popsán jako rozdíl, o které příjmy, s výjimkou příjmů, které nejsou předmětem daně, a příjmů osvobozených od daně, převyšují výdaje, a to při respektování jejich věcné a časové souvislosti v daném zdaňovacím období.³ Pokud se tedy týká definice základu daně, je tato, v souladu se zákonem o daních z příjmů, uvedena jasně a srozumitelně. Samozřejmě, že problematika je daleko složitější a širší, než je zde uvedeno, ale samotný základ daně a daň v širším pojetí nejsou předmětem této práce. Přesto je nutno ještě zmínit samotný základ daně ve vazbě na jednotlivé dílčí základy daně, neboť to je skutečnost, se kterou se většina z nás setkává, a ne vždy je však tento pojem správně vysvětlen. Co je tedy dílčí základ daně? Jednoduše řečeno, představuje základ daně pro konkrétního poplatníka za konkrétní činnost, a tedy příjem. Pokud tedy má poplatník příjem ze živnosti, k tomu vykonává činnost znalce a k tomu mu plynou příjmy ostatní, je nutno nejprve stanovit jednotlivé dílčí základy daně dle těchto příjmů a poté je celkový základ daně stanoven součtem těchto dílčích zákládů daně. Je zde samozřejmě zachován princip existence příčinné souvislosti mezi příjmy z dané činnosti a vynaloženými výdaji na danou činnost. Zákon v daném případě i vyžaduje vést oddělené záznamy ve vazbě na jednotlivé druhy činností.

Z výše uvedeného vyplývá, že příjmy jsou důležitým aspektem v oblasti daní, ale zákon samozřejmě akceptuje i skutečnost, že s těmito příjmy „jde ruku v ruce“ i výdaj (náklad), kterým je tento příjem podpořen. Platí obecné pravidlo, že bez výdaje není příjem, pokud chci dosáhnout nějaké hodnoty, není možné tuto hodnotu vytvořit bez určitých nákladů (výdajů). Ze zákona vyplývá, že základem daně je částka, o kterou příjmy poplatníka přesáhnou v příslušném zdaňovacím období výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení. Věcná a časová souvislost mezi příjmy a výdaji za příslušné zdaňovací období je pak předmětem kontroly

2 STEIDL, F., ŠPÁD, M. *Příjmy fyzických osob z jiného podnikání, nezávislého povolání a z autorských práv. Daně a právo*, 2006, č. 7, str. 2.

3 STEIDL, F., ŠPÁD, M. *Příjmy fyzických osob z jiného podnikání, nezávislého povolání a z autorských práv. Daně a právo*, 2006, č. 7, str. 6.

správce daně a v mnoha případech i častým ohniskem sváru. Z těchto důvodů tedy zákonodárce uvedl v zákoně o daních z příjmů demonstrativní výčet uznatelných výdajů v § 24 ZDP a zároveň v § 25 demonstrativní výčet výdajů, které pro daňové účely uznat nelze.

Důležitým hlediskem zdaňování příjmů ve vazbě na uznatelnost či neuznatelnost jednotlivých výdajů je i možnost využití paušálního výdaje. Tato možnost je umožněna právě i pro jiné podnikání podle zvláštních předpisů a u příjmů podle autorského zákona (s výjimkou příjmů autorů za příspěvky do novin, časopisů, rozhlasu a televize plynoucí ze zdrojů na území české republiky, které jsou samostatným základem daně pro zdanění zvláštní sazbou daně za předpokladu, že jde o příjmy u autorského práva a úhrn těchto příjmů od téhož plátce nepřesáhne v kalendářním měsíci 7 000 Kč). Podmínkou uplatnění výdajů ve výši 40 % je, že poplatník si nemá pak ale možnost uplatnit jiné výdaje, byť prokazatelně vynaložené.

Právní úprava daně z přidané hodnoty

Daň z přidané hodnoty ve své historii byla zavedena místo daně z obratu, která v našem státě „fungovala“ do konce roku 1992. V koncepci nové daňové soustavy, která je v účinnosti od počátku roku 1993, byla zavedena daň z přidané hodnoty, která nebyla a není postavena na principu „kumulativním“, ale na „jednoduchém“ principu neutrality. Tento princip neutrality se uplatňuje jen na úrovni plátců daně z přidané hodnoty, což jsou jednoduše řečeno podnikatelé a firmy, protože daňové břemeno v konečné fázi nese spotřebitel, tj. my všichni.

Co to znamená? Znamená to, že každý výrobce zboží nebo poskytovatel služeb (plátce daně) musí výrobky a služby zatížit daní z přidané hodnoty a odběratel (plátce daně) u tohoto zboží nebo služby má nárok na to, aby mu stát (správce daně) danou daň z přidané hodnoty vrátil. Tento princip neutrality má svá specifika, neboť důležitým aspektem pro uplatnění daně z přidané hodnoty je právě ten fakt, že výrobce zboží a poskytovatel služeb jsou plátcí daně z přidané hodnoty.

Základní právní normou, která upravuje předmět daně z přidané hodnoty, je zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZDPH“). Tato norma představuje hmotněprávní úpravu daně z přidané hodnoty, přičemž upravuje i některé procesní prvky, které jsou specifické jen pro tuto daň. Je to například daňové přiznání a splatnost daně v § 101 ZDPH, které je povinen plátce daně předložit na rozdíl od přímých daní do 25 dnů po skončení zdaňovacího období, kdy zákon specificky upravuje v § 99 ZDPH i zdaňovací období, které se stanovuje dle výše obratu buď na měsíční, nebo čtvrtletní, a to míněno kalendářní čtvrtletí. V tomto termínu je povinen plátce daň rovněž zaplatit. Jsou zde stanoveny i podmínky registrace k dani z přidané hodnoty, podmínky zrušení registrace k dani z přidané hodnoty, místní příslušnost, správa daně, evidence pro daňové účely atd.

V úvodu do problematiky DPH musím ve stručnosti zmínit některé důležité pojmy, které jsou pro orientaci v oblasti DPH důležitými. Plátce daně, zdanitelné plnění, odpočet daně, daň na vstupu, daň na výstupu, úplata, zboží, obratem atd. Výčet není úplný, neboť není záměrem této práce dopodrobna osvětlit tuto problematiku, ale vysvětlím jen ty pojmy, které jsou pro obsah důležité.

Plátcem daně se dle § 4 odst. 1 písm. s) ZDPH rozumí osoba, která pod vlastní majetkovou odpovědností odvádí správci daně daň vybranou od poplatníků, nebo sraženou poplatníkům, přičemž termín plátce daně je spojován s nepřímými daněmi, jako daň z přidané hodnoty a spotřební daně. Plátce vybírá daň zahrnutou do ceny zboží nebo služeb od konečných spotřebitelů a pod vlastní majetkovou odpovědností tuto daň odvádí správci daně. S pojmem plátce je spojován i pojem osoba povinná k dani, přičemž zákon má v daném případě na

myslí fyzickou i právnickou osobu, která samostatně uskutečňuje ekonomické činnosti, a právnickou osobu, která nebyla založena za účelem podnikání, pokud uskutečňuje ekonomickou činnost (§ 95 ZDPH). Důležité ve vztahu k tématu je, že toto vymezení se vztahuje na osoby, které sice nejsou podnikateli, ale samostatně provádějí ekonomickou činnost na základě autorského zákona.

Na tomto místě je nutno zmínit a vysvětlit i termín osoba identifikovaná k dani dle § 4 odst. 1 písm. t) ZDPH, což je další důležitý pojem pro potřeby DPH. Rozumíme tím osobu, která byla registrovaná podle § 97 ZDPH, tj. osobu, která je povinna podat přihlášku k registraci, když přesáhne u pořízeného zboží částku 326 000 Kč. V případě služeb je tato osoba povinna podat přihlášku k DPH ve chvíli, kdy jí byla poskytnuta služba. Plátcem se pak stává dnem poskytnutí služby.

Osobou registrovanou k dani v jiném členském státě dle § 4 odst. 1 písm. u) ZDPH, rozumíme osobu, které bylo přiděleno daňové identifikační číslo pro účely daně z přidané hodnoty v jiném členském státě. Tento pojem je důležitý pro uplatnění daně včetně určení místa plnění při uskutečňování tzv. intrakomunitárních plnění. Toto plnění znamená dodání a pořízení zboží z jiného členského státu a při poskytování služeb osobám registrovaným k dani v jiném členském státě, obdobně pak v případě, kdy jsou tyto služby naopak poskytovány tuzemskému plátcovi těmito osobami s místem plnění v tuzemsku.⁴

Definice zahraniční osoby uvedená v § 4 odst. 1 písm. v) ZDPH má obdobný význam jako osoba registrovaná k dani v jiném členském státě. Touto osobou je osoba, která nemá na území Evropského společenství sídlo, místo podnikání nebo provozovnu, popřípadě místo pobytu či místo, kde se obvykle zdržuje.⁵

Ekonomickou činností pro účely tohoto zákona se rozumí veškerá činnost výrobců, obchodníků a osob poskytujících služby, přičemž pro zaměření této práce je důležitý ten fakt, že pod tento termín je zahrnut i výkon svobodných a jiných povolání a využívání hmotného a nehmotného majetku za účelem získání pravidelného příjmu z něj, včetně příjmů ze soustavného využívání předmětů autorského práva jako nehmotného majetku.

Daní na vstupu rozumíme daň, která je obsažena v částce za přijaté zdanitelné plnění, daň při dovozu zboží, daň při pořízení zboží, daň při poskytnutí služby osobou registrovanou k dani v jiném členském státě, daň při poskytnutí služby zahraniční osobou nebo daň příznaná dle § 92a ZDPH.

Daní na výstupu rozumíme daň, kterou plátcem je povinen přiznat ze základu daně za uskutečněné zdanitelné plnění nebo z přijaté platby, daň při dovozu zboží, daň při pořízení zboží, daň při poskytnutí služby osobou nepovinnou k dani v jiném členském státě, daň při poskytnutí služby zahraniční osobou nebo daň příznaná podle § 92a.⁶

Odpočet daně rozumíme daň na vstupu, kterou si plátcem daně může uplatnit, popřípadě krátit dle tohoto zákona. Jinými slovy jedná se o daň, kterou plátcem daně „zaplatil“ při pořízení zboží nebo služby, a v rámci svého podnikání použije toto zboží nebo služby pro podnikání, tj. pro zdanitelné plnění.

Důležitým pojmem ve vztahu k ZDPH je úplata, neboť od tohoto pojmu se odvíjí základní povinnost k dani z přidané hodnoty, a to povinnost registrace k této dani. Úplatou pro účely

4 BENDA, V., PITNER, L. *Zákon o DPH s komentářem*. 2. Aktualizované a doplněné vydání, ISBN 80-7273-135-1, BOVA POLYGON, Praha, str. 20.

5 BENDA, V., PITNER, L. *Zákon o DPH s komentářem*. 2. Aktualizované a doplněné vydání, ISBN 80-7273-135-1, BOVA POLYGON, Praha, str. 20.

6 BENDA, V., PITNER, L. *Zákon o DPH s komentářem*. 2. Aktualizované a doplněné vydání, ISBN 80-7273-135-1, BOVA POLYGON, Praha, str. 12.

tohoto zákona rozumíme zaplacení v penězích nebo platebními prostředky nahrazující peníze nebo poskytnutí nepeněžitého plnění.

Předmět a obsah daně z přidané hodnoty

Předmět daně a její obsah nalezneme hned v úvodních ustanoveních výše zmíněného zákona. V § 2 ZDPH je uvedeno, že předmětem daně jsou zdanitelná plnění, pokud nejsou tato osvobozena od daně.

Vymezení předmětu v § 2 odst. 1 je pouze v obecné poloze, ale tato z hlediska obsahu této práce plně postačuje, neboť důležité je, že předmětem daně je dodání zboží za úplatu a poskytnutí služby za úplatu. V daném paragrafu je uvedeno, i co předmětem daně není. Důležitý je pohled zákona na to, co se rozumí pro jeho účely zbožím. Tuto definici nalezneme v § 4 odst. 2, kde je uvedeno, že zbožím jsou věci movité, elektřina, teplo, chlad, plyn a voda, ale zároveň je zde uvedeno, co se za zboží nepovažuje, tj. peníze a cenné papíry, přičemž jsou zde uvedeny výjimky, za jakých okolností jsou i peníze a cenné papíry zbožím. Dále je v § 4 odst. 3 uvedeno, jak zákon pohlíží na obchodní majetek, což je z pohledu DPH důležité, neboť některá práva z duševního vlastnictví bývají velmi často součástí obchodního majetku, ať už jsou deklarována jako obchodní majetek vytvořený vlastní činností, nebo majetek získaný v rámci obchodnězávazkových vztahů. Obchodním majetkem se rozumí souhrn majetkových hodnot, které slouží nebo jsou určeny osobě povinné k dani k uskutečňování ekonomických činností a o kterém je tato osoba povinna účtovat nebo jej evidovat. Nebo se jedná o majetek vytvořený vlastní činností, kterým je dlouhodobý nehmotný a dlouhodobý hmotný majetek včetně nedokončeného majetku a zásob, oceněný vlastními náklady nebo reprodukční pořizovací cenou podle zvláštních předpisů (zákon o účetnictví).

Pojem ekonomická činnost souvisí se všemi daňovými subjekty, a to jak s těmi, které byly zřízeny za účelem podnikání, tak i s těmi, které za účelem podnikání zřízeny nebyly. Pro účely tohoto zákona se ekonomickou činností rozumí soustavná činnost výrobců, obchodníků a osob poskytujících služby včetně soustavné činnosti vykonávané podle zvláštních předpisů, zejména nezávislé činnosti vědecké, literární, umělecké, vychovatelské nebo učitelů, jakož i nezávislých právníků, inženýrů, architektů atd., hmotného a nehmotného majetku za účelem získání příjmů, pokud je tento majetek využíván soustavně. Zde jsou uvedeny osoby, které jsou potenciálními plátcí daně, ať už v rovině dobrovolného plátcovství daně, či povinného plátcovství daně. Skutečnost, zda se výše uvedené osoby stanou plátcem daně či ne, závisí na obratu za uskutečněná zdanitelná plnění za určité období, což je podrobně uvedeno v § 6 ZDPH ve vazbě na § 95 ZDPH, kde jsou řešeny procesní postupy při registraci plátce.

Z výše uvedeného vyplývá, že stanovit, co je vlastně předmětem daně z přidané hodnoty ve vazbě na oblast duševního vlastnictví, není až tak jednoduché, neboť z pohledu zákona o daních z příjmů, se jedná ve většině případů o nehmotný majetek, vytvářený zejména znalostmi, zkušenostmi, recepty, technickou a výrobní dokumentací, pracovními postupy, výrobní technologií, speciálními softwarovými programy, unikátními technickými řešeními, vzhledem výrobků – designem, jde o „zavedená“ loga či názvy, know-how, franchisy, goodwill, chráněná díla, patenty a vynálezy, průmyslové vzory, ochranné známky atd.

Toto vymezení pohled na zdaňování jednotlivých plnění z pohledu DPH nezjednodušuje, neboť v zákoně o DPH nalezneme právní úpravu v § 47 ZDPH ve vazbě na zdaňování zboží a služeb v základní sazbě daně ve výši 20 % a snížené sazbě daně ve výši 10 %, přičemž výjimky pro zdaňování ve snížené sazbě ve výši 10 % jsou taxativně uvedeny buď přímo v zákoně, nebo v jeho přílohách. V příloze č. 1 je uveden taxativní výčet zboží, které se zdaňuje

sníženou sazbou daně, v příloze č. 2 je uveden výčet služeb podléhajících snížené sazbě daně a příloha č. 3 obsahuje výčet plnění, při jejichž provádění se veřejnoprávní subjekt považuje vždy za osobu povinnou k dani. Z daného vyplývá, že nikde v zákoně ani jeho přílohách nenalezneme, že nehmotný majetek podléhá základní či snížené sazbě daně. Právě proto je nutné jednotlivá plnění týkající se jednotlivých plnění pečlivě zkoumat z hlediska DPH a přiřadit je pod jednotlivé sazby daně.

Jak se jednotlivá plnění posuzují z pohledu DPH a jak by se jednotlivé osoby (daňové subjekty – plátcí), kterých se tato problematika zdanění příslušnou sazbou daně DPH týká, měly v jednotlivých případech chovat, když většina výše vyjmenovaných „předmětů“ je shrnuta do jednoho termínu, a to nehmotný majetek, objasním v následujících kapitolách na příkladech autorského díla, franšízy a know-how.

Zdaňování příjmů v oblasti autorského práva

Co všechno patří do oblasti předmětu autorského práva, je uvedeno v zákoně č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“). Tato práva jsou zde definována a vymezena. Pojem autorského práva zahrnuje dílo, počítačový program, databáze, sborník, fotografické dílo, tvůrčí zpracování díla jiného, dílo nedokončené.⁷ Pojem autorské dílo se rozumí dílo literární, dílo vědecké, které musí být výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Dílem je zejména dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem, dílo hudební, dílo dramatické a dílo hudebně dramatické, dílo choreografické a dílo pantomimické, dílo fotografické a dílo vyjádřené postupem podobným fotografií, dílo audiovizuální, jako dílo kinematografické, dílo výtvarné, jako je dílo malířské, grafické a sochařské, dílo architektonické včetně díla urbanistického, dílo užitého umění a dílo kartografické.

Jednoduše se tedy dá říci, že předmětem autorského zákona je dílo, přičemž autorem je vždy fyzická osoba, která dílo vytvořila nebo dílo uspořádala. Z dikce zákona a z vymezení díla je jasné, že autorem díla nemůže být nikdy právnická osoba, proto jsou veškeré příjmy, se kterými se setkáváme, předmětem daně z příjmu fyzických osob dle zákona o daních z příjmů.

Zdaňování díla jako předmětu autorského práva z pohledu daně z příjmu

Jak už bylo uvedeno, autorem díla nemůže být nikdo jiný než fyzická osoba, a to buď jako osoba samostatně výdělečně činná, nebo jako fyzická osoba, která není podnikatelem. Je tedy možné posuzovat jednotlivé příjmy jako příjmy z podnikání dle § 7 odst. 1 písm. c) ZDP jako autorský honorář, se kterými se setkáváme nejčastěji a zdanit je dle toho. Příjmy z jiné samostatné výdělečné činnosti dle § 7 odst. 2 písm. a) ZDP, pokud tyto příjmy nejsou příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků dle § 6 ZDP, jsou příjmy za užití nebo poskytnutí práv z průmyslového nebo jiného duševního vlastnictví, autorská práva včetně práv příbuzných právu autorskému, přičemž sem patří i příjmy z vydávání, rozmnožování a rozšiřování literárních a jiných děl vlastním nákladem.

⁷ JAKL, L. *Právní ochrana průmyslového a jiného vlastnictví*. VŠVSMV Praha, ISBN 978-80-863855-30-1, str. 11-13.

Další možností, jak zdanit příjmy z autorských práv, je zdanit je jako ostatní příjmy dle § 10 ZDP, ale to jen v případě zděděných autorských práv, neboť příjmy z autorských práv nemohou být nikdy zdaněny jako ostatní příjmy, a to ani v případě, že se jedná o příjmy nízké a nahodilé. Z daného vyplývá, že honoráře, které nejsou součástí příjmu zaměstnance, jsou vždy součástí dílčího základu daně z příjmů a zdaňují se v rámci celkového zdanění příjmu poplatníka. Pokud se jedná o honoráře, které nepřesáhnou v úhrnu od jednoho plátce v kalendářním měsíci částku 7 000 Kč za příspěvky do novin, časopisů nebo televize a jsou zdrojem příjmů na území České republiky, pak podléhají dle § 36 odst. 2 písm. t) ZDP zvláštní sazbě daně, a to ve výši 15 %, přičemž povinnost srazit daň před výplatou má plátce, tj. ten, kdo daný honorář vyplácí.

Velmi důležitou roli ve zdanění autorských honorářů je, zda autor je či není daňovým rezidentem, nebo nerezidentem. Zdaňování honorářů u daňových rezidentů, bylo zmíněno výše. Zdaňování daňových nerezidentů, tj. osob, které mají daňové rezidence v jiných státech než v ČR, najdeme v § 22 ZDP v odst. 1 písm. g) bod 2, kde je uvedeno, že „příjmy z úhrad od poplatníků uvedených v § 2 odst. 2 a § 17 odst. 3 (od daňových rezidentů ČR) a od stálých provozoven poplatníků uvedených v § 2 odst. 3 a § 17 odst. 4 (od jiných stálých provozoven daňových nerezidentů ČR), jsou:

- náhrady za poskytnutí práva na užití nebo za užití autorského práva nebo práva příbuzného právu autorskému atd.

V návaznosti na toto ustanovení vyplývá z § 36 odst. 1 ZDP, že tyto příjmy u daňových nerezidentů podléhají zvláštní sazbě daně, tzv. srážkové dani, ve výši 15 %, což pro toho, kdo vyplácí takovýto honorář, znamená povinnost „srazit“ daň z vypláceného honoráře a pod vlastní odpovědností tuto daň odvést v souladu s § 38d ZDP. Pokud ale nastane situace, kdy zahraniční autor je z tzv. smluvního státu, s nímž má ČR uzavřenu smlouvu o zamezení dvojího zdanění ve vztahu k dani z příjmu, pak ve smyslu § 37 ZDP je nutno přihlídnout k této smlouvě v rámci mezinárodního práva, neboť tato smlouva má přednost před obecnou úpravou vnitrostátního práva. Autorské honoráře jsou na základě těchto smluv kvalifikovány jako tzv. licenční poplatky – kulturní a většinou není povoleno zdanění těchto poplatků (honorářů) ve státě, ve kterém byly zdrojem příjmů, tj. ČR. Jinými slovy, pokud například naše vydavatelství vyplatí zahraničnímu autorovi honorář a existuje smlouva o zamezení dvojího zdanění s jeho domovským státem, pak nemůže toto vydavatelství zdanit daný honorář. Existují výjimky, kdy smlouvy o zamezení dvojího zdanění připouští zdanění na území ČR, ale pak je sazba daně stanovena v maximální výši 10 %. V daném případě český plátce daně z příjmů provede „srážku“ daně podle příslušné smlouvy o zamezení dvojího zdanění ve výši 10 %, tedy nikoli dle § 36 ZDP ve výši 15 % s tím, že ostatní povinnosti plátce dle § 38d ZDP jsou pro něho závazné (tj. srážka musí být provedena ve stanovené lhůtě a musí být odvedena, musí být podáno hlášení o zdanění správci daně).

Fyzické osoby, které mají příjmy ze závislé činnosti v zahraničí, které jsou zdaňovány zahraničním zaměstnavatelem ze státu, s nímž má Česká republika smlouvu o zamezení dvojího zdanění, mají možnost od roku 2008 u těchto příjmů uplatňovat metodu vynětí dle § 38f odst. 4 ZDP. Co to znamená pro poplatníka daně, který má příjmy ze zahraničí? V podstatě jednoduchou věc. Pokud je to pro něho výhodnější, použije možnost vynětí těchto příjmů ze základu daně dle výše uvedeného ustanovení, pokud ne, použije § 38f odst. 1 ZDP, a tyto příjmy se uvedou do daňového přiznání. Vynětí příjmů ze zahraničí z daňového přiznání má svá pravidla a podmínky, které musí samozřejmě poplatník daně z příjmů dodržet.

Zcela jiný charakter má příjem autorského honoráře ve chvíli, kdy je dílo vytvořeno v rámci pracovněprávního vztahu, tj. v zaměstnání. Pak je tento příjem posuzován jako příjem ze závislé činnosti dle § 6 ZDP, kdy platí zásada uvedená v § 58 autorského zákona, že pokud není

sjednáno jinak, zaměstnavatel vykonává svým jménem a na svůj účet autorova majetková práva, když tento dílo vytvořil ke splnění svých povinností, vyplývajících z pracovněprávního vztahu k zaměstnavateli nebo z pracovního vztahu mezi družstvem a jeho členem (zaměstnanecká díla). Platí, že dané dílo nemůže zaměstnavatel postoupit k výkonu třetí osobě bez svolení autora. Z uvedeného vyplývá, že příjem autora je zdaněn v rámci zdanění ze závislé činnosti, tj. zaměstnanec nemusí podávat daňové přiznání k dani z příjmu sám, a tak odpovědnost za správnost tohoto zdanění „padá“ na plátce daně z příjmu fyzických osob ze závislé činnosti, což je právě zaměstnavatel. Může se ale stát, že zaměstnanec (autor) má povinnost podat daňové přiznání, protože měl i jiné příjmy, a pak je povinen uvést v tomto daňovém přiznání všechny příjmy včetně honoráře, příjmů ze zaměstnání a daň (zálohu na daň), kterou mu zaměstnavatel srazil, započte do celkové daňové povinnosti.

Zcela specificky, avšak ne ojediněle, může nastat i situace, kdy fyzická osoba nabude autorské právo ze zákona, a to děděním. Pak v souvislosti s těmito autorskými právy mohou vyplynout příjmy, které se dle zákona o daních z příjmů považují za ostatní příjmy dle § 10 ZDP. Tyto příjmy je povinen poplatník uvést ve svém daňovém přiznání za dané období a odvést z nich daň, přičemž ze zákona lze oproti těmto příjmům uplatnit výdaje související s jejich dosažením, což je dle mého názoru spíše jen teoretická možnost.

Zdaňování díla jako předmětu autorského práva z pohledu DPH

Ve světle nového zákona o dani z přidané hodnoty č. 235/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů, která nabyla účinnosti od 1. 5. 2004, a samozřejmě hlavně před účinností této právní normy se rozvinula velká diskuse okolo zatřídění jednotlivých výrobků a služeb do jednotlivých sazeb daně z přidané hodnoty, tj. snížené sazby a základní sazby. V současné době platí, že činnost samostatných umělců je uvedena v příloze č. 2 k ZDPH, kde je uvedeno, že snížené sazbě daně podléhají služby, které odpovídají současně číselnému kódu Standardní klasifikace produkce a výslovně uvedenému slovnímu popisu k tomuto kódu v textové části přílohy.⁸ To znamená, že tyto činnosti jsou zdaňovány sazbou sníženou a poskytnutí práva autorského je zdaňováno základní sazbou. V daném ohledu je tedy nutno hned v úvodu vysvětlit z pohledu zákona, kdy jsou jednotlivé činnosti autorů posuzovány jako samostatná činnost a kdy ne. Skutečnost, zda se jedná či nejedná o samostatnou činnost umělců, je rozhodující pro následné uplatnění daně ve vazbě na pravidla registrace pro neplátce a následné zdaňování v oblasti DPH pro plátce.

Osoba povinná k dani je termín, který byl ve stručnosti již zmíněn v rámci stručného výčtu důležitých pojmů týkajících se daně z přidané hodnoty. Osobou povinnou k dani se rozumí fyzická či právnická osoba, která uskutečňuje činnosti – poskytnutí práva a činnost umělců. První důležitou podmínkou je právní subjektivita, ze které existují výjimky týkající se veřejnoprávních subjektů. Další podmínkou je samostatné uskutečňování ekonomických činností, přičemž za uskutečňování ekonomické činnosti se nepovažuje činnost osob, které jsou zdaňovány jako příjmy, z nichž je uplatňována zvláštní sazba daně z příjmů.

V daném případě se jedná o autorské honoráře za příspěvky do novin, rozhlasu, televize atd., kdy dané příjmy nepřesáhnou v kalendářním měsíci od téhož plátce částku 7 000 Kč dle § 7 odst. 6 ZDP. Tedy pokud fyzická osoba má takovéto příjmy na základě toho, že například v televizním pořadu „pohovoří“ o svých začátcích v podnikání, není pro účely ZDPH osobou povinnou k dani, neboť její honorář za toto vystoupení nepřesáhne 7 000 Kč a televize jako plátce

8 Příloha č. 2 k zákonu č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, Sagit.

je povinna srazit daň dle § 36 ZDP z daného honoráře ve výši 15 %, tím je jeho daňová povinnost vyrovnána. Z pohledu DPH se pak tento příjem nezapočítává ani do obratu pro účely DPH. Jiná situace by nastala ve chvíli, kdyby tato fyzická osoba byla plátcem DPH, což samozřejmě může vyplývat z její podnikatelské činnosti, pak by tento honorář musela zdanit příslušnou sazbou DPH na výstupu sníženou sazbou daně.

Další skutečnost, která v rámci tohoto příkladu může nastat, je to, že fyzická osoba napíše knižní publikaci o tom, jak začínala podnikat a jaká to má úskalí, a od vydavatele této publikace dostane honorář ve výši 70 000 Kč. Vzhledem k tomu, že honorář přesáhl částku 7 000 Kč a nepodléhá tedy zdanění srážkovou daní z hlediska daně z příjmů, musí tento příjem fyzická osoba zahrnout do svého základu daně pro potřeby daně z příjmů a zdanit. Zde nastává ovšem otázka, co to znamená pro DPH? Znamená to, že nejde z pohledu ZDPH o výjimku a tento příjem se tedy počítá do obratu pro účely DPH, neboť se jedná o uskutečňování samostatné ekonomické činnosti, neboli o činnost osoby povinné k dani. Pokud připustíme možnost, že v rámci předmětné činnosti ve dvanácti měsících po sobě jdoucích „utržila“ 1 mil. Kč, pak by měla tato osoba povinnost podat přihlášku k registraci na DPH. Samozřejmě i v případě tohoto příjmu platí, pokud je fyzická osoba v daném případě již plátcem DPH, že tento příjem podléhá zdanění na výstupu základní sazbou daně, neboť se jedná poskytnutí autorského práva.

Co se týká samotného zdaňování a uplatňování sazby DPH, je mnohdy velmi obtížné stanovit tuto daň ve vztahu k jednotlivým zdanitelným plněním. Například „prodám“ autorská práva nakladateli a současně si s nakladatelem dohodnu, že z každého prodaného výtisku mi zaplatí určité procento, toto zdanitelné plnění by muselo být zdaněno základní sazbou daně ve výši 20 % DPH, neboť se jedná z pohledu DPH o poskytnutí autorského práva.

Mohla by však nastat i situace, že umělec v rámci živého vystoupení, které je z pohledu DPH zařazeno do činnosti nezávislých umělců, které je zdaňováno sníženou sazbou daně DPH ve výši 10 %, poskytne za úplatu zvukové nosiče. Tedy pokud současně prodává i zvukové nosiče, na kterých je toto vystoupení zachyceno, můžou nastat z pohledu DPH dvě situace, kdy je možno tento prodej posoudit jako vedlejší plnění dle § 36 odst. 4 ZDPH a sazba daně by se odvíjela od hlavního plnění, tedy od živého vystoupení umělce, což by znamenalo sazbu daně v úrovni 10 %. Pokud by ale prodej těchto nosičů byl posouzen jako hlavní plnění, jednalo by se o zdanitelné plnění uskutečněné v úrovni základní sazby daně, tj. 20 %.

Na daném příkladu je dle mého názoru jasně patrné, jak je důležité posouzení všech činností a okolností týkajících se jednotlivých plnění v jejich vzájemné souvislosti, neboť to pak rozhoduje o tom, jak bude dané plnění posouzeno a v jaké úrovni daně se bude pohybovat sazba daně. Myslím si rovněž, že ale posouzení, zda se jedná o „hlavní“ nebo „vedlejší“ plnění, závisí pouze na posouzení a vyhodnocení správce daně a jeho názoru. K této domněnce mě vede hlavně ta skutečnost, že jsem se nesetkala s žádnou metodikou, jak na danou věc pohlížet, a zákon tuto problematiku rovněž jasně neupravuje, pak je to dle mého názoru pouze na tom, co si daňový subjekt obhájí či ne.

Příklad:

Společnost s.r.o. – projekční kancelář, je plátcem DPH a samozřejmě vede účetnictví. Vytvořila originální architektonickou studii na administrativní budovu, protože v dalším zpracování bude pokračovat jiný subjekt, prodá formou licenční smlouvy autorská práva k dalšímu zpracování. Otázkou tedy je, zda daný prodej autorských práv je zdanitelným plněním či ne. Odpověď nalezneme v § 5 odst. 1 ZDPH, kde je vymezeno, že osobou povinnou k dani je osoba, která uskutečňuje samostatně ekonomické činnosti, a samozřejmě i v § 5 odst. 2 ZDPH, který konkrétně stanoví, že osobou povinnou k dani je také osoba,

kteřá vykonává činnost podle zvláštních předpisů, zejména nezávislé činnosti architektů, inženýrů apod., pak to znamená, že v daném případě je prodej formou licenční smlouvy předmětem DPH a jako příjem se započítává do obratu za zdanitelná plnění uskutečněná. Převod autorského práva ve smyslu zákona o DPH je považován za službu dle § 2 písm. b) a § 14.⁹

Z výše uvedeného vyplývá, že zdaňování autorských práv daní z přidané hodnoty ve vazbě na stanovení snížené nebo základní sazby daně je problematické, neboť v daném ohledu je důležité posoudit jednotlivá zdanitelná plnění (činnosti) velmi pečlivě, protože variabilita zdanění je rozsáhlá a zákon taxativně sazby daně k jednotlivým činnostem v oblasti duševního vlastnictví nestanovuje.

Zdaňování příjmů z licenčních smluv

Samotná oblast licencí a licenčních smluv zahrnuje velmi rozsáhlou a specifickou problematiku, nicméně z pohledu daní je pro nás nejdůležitější samotný pojem z těchto smluvních závazků, a to je úplata. Jinými slovy pokud se zabýváme licenční smlouvou a jejími specifiky, nutně se pak musíme zabývat i tím, že v každé licenční smlouvě je uvedena úplata za poskytnuté majetkové právo, kterou nazýváme obecně licenční poplatek. Co se rozumí obecně poplatkem? Věda finančního práva se na něj dívá jako na jednorázové plnění, tedy peněžní částku, která je vybírána většinou za nějakou službu, přičemž tato služba je většinou poskytována subjekty veřejnoprávními (poplatek za komunální odpad, za zábor místního prostranství...), ale i subjekty soukromými. Takto definovaný poplatek na rozdíl od daně je dávkou nepravidelnou s ekvivalentem, tedy je vybírán „ad hoc“ za protiplnění ze strany státu nebo veřejnoprávní korporace¹⁰, i když se k nim váže stejný požadavek jako k daním a to, že musí být stanoveny jedině zákonem. Tedy plnění, které nás zajímá z hlediska licencí je vlastně finanční plnění z obchodně závazkového vztahu, které představuje přesně stanovenou úplatu za „přenechání“ určitého práva na základě smluvního ujednání. Pokud tedy tuto úplatu nazýváme poplatkem, tak jen v technickém slova smyslu, ale rozhodně ne ve smyslu zákonem stanoveného „finančního plnění“, které má charakter povinného plnění ze zákona. V našem právním řádu nalezneme zákonnou definici licenčního poplatku v § 19 odst. 7 ZDP, který stanoví, že licenčním poplatkem se rozumí platba jakéhokoliv druhu, která představuje náhradu za užití nebo poskytnutí práva na užití autorského nebo jiného obdobného práva k dílu literárnímu, uměleckému nebo vědeckému, včetně filmu a filmových děl, počítačového programu (software), dále práva na patent, ochrannou známku, průmyslový vzor, návrh nebo model, plán, tajný vzorec nebo výrobní postup, nebo výrobně technické a obchodní poznatky (know-how). Licenčním poplatkem se rozumí také příjem za pronájem nebo za jakékoli jiné využití průmyslového, obchodního nebo vědeckého zařízení.¹¹

Rozumí se tím platba jakéhokoliv druhu, která je stanovena poskytovatelem jako náhrada za poskytnutí práva na užití autorského nebo jiného obdobného práva k dílu autorského práva, nebo práva na patent, ochrannou známku, průmyslový vzor, výrobní postup, nebo za výrobně technické a obchodní poznatky (know-how).

9 Zdroj ASPI, MARKOVÁ, L. *Otázky a odpovědi v praxi*, Fakturace prodeje autorských práv, 7. 10. 2009.

10 MRKÝVKA, P. a kol. *Finanční právo a finanční správa*. 2. díl, Masarykova universita Brno 2004, ISBN 80-210-3579-X, citace str. 6.

11 ZDP, § 19, vydaný ke dni 11. 1. 2010, Sagit.

Podobnou definici licenčních poplatků, jako je uvedena v našem právním řádu, nalezneme i v mezinárodním evropském právu v čl. 12 odst. 2 Mezinárodní smlouvy OECD. Licenční poplatky dle uvedené smlouvy mají povahu úhrad za užívání práv, přičemž jsou v zásadě „příjmem příjemce z pronájmu“. Příkladem může být poskytnutá výrobní licence na výrobek, který sám poskytovatel dál vyrábí a zároveň poskytl právo tento výrobek vyrábět i nabyvateli licence. Pokud by tento poskytovatel uzavřel s nabyvatelem smlouvu o předání výrobního programu a zavázal se ve smlouvě, že sám tuto výrobu nebude již provádět, pak by dohodnutá úplata neměla formu licenčního poplatku, neboť by se jednalo o převod a pozbytí práva poskytovatele dále tuto technologii poskytovat jiným subjektům.

Z pohledu mezinárodních smluv jsou licenční poplatky děleny na licenční poplatky „průmyslové“ a „kulturní“, přičemž s tímto dělením souvisí i odlišný režim zdanění těchto poplatků. Kulturní poplatky bývají ve státě zdroje zvýhodněny, nebo dokonce nebývají podrobeny zdanění vůbec. Kulturním poplatkem z pohledu mezinárodních smluv rozumíme např. nájemné za filmová díla, ať už jsou promítána v kinech, nebo v elektronických médiích.

Ve výkladu MFČR č.j. 251/17117/93 uvedeném ve Finančním zpravodaji č. 7–8/1993, který se zabývá zdaňováním licenčních poplatků za omezený převod práv k intelektuálnímu vlastnictví – licence ve vazbě na mezinárodní zdanění, je uvedeno (nebyl doposud nahrazen jinou metodikou), že jestliže zahraniční subjekt udělil našemu subjektu souhlas (postoupil právo, dal svolení, licenci), aby za určitých podmínek a zpravidla s určitým omezením (např. časovým, místním, bez oprávnění poskytovat sublicence) využíval technické plány, výkresy, návrhy, technickou dokumentaci, know-how, software apod., pak příjem zahraničního subjektu za udělení souhlasu (licence) k takovému užití má zdroj na území České republiky. Takový příjem je tedy příjmem ve smyslu § 22 odst. 1 písm. d) bod 1 ZDP a podléhá tedy zdanění na území ČR.

V předmětném výkladu je rovněž uveden a řešen případ úplného převodu práv, kdy zahraniční subjekt vypracoval v cizině a českému subjektu dodal technické projekty, plány, výkresy, technickou dokumentaci, software apod. (dále jen „práva“), které vypracoval na základě objednávky našeho subjektu. Pokud pak následně tento subjekt převedl na náš subjekt veškerá práva k těmto právům, přičemž zároveň pozbyl oprávnění s těmito právy nakládat a udělovat licence k těmto právům třetím osobám, neposuzuje se příjem zahraničního subjektu jako licenční poplatek. V daném případě se jedná o prodej nemotného majetku s veškerými právy, která se s nimi vážou. Tento příjem nemá zdroj na našem území, a tedy nepodléhá zdanění daní z příjmu.

V praxi se objevují často případy, kdy daňový subjekt uzavře smlouvu na nabytí určitého práva, například práva vyrábět určité náhradní díly, která se jeví jako úplný převod práva a úhrada není posouzena jako licenční poplatek. Ze smlouvy dále vyplývá, že úplata je sjednána na základě pravidelných plateb dle jednotlivých prodejů těchto dílů, tedy ne jako jednorázová úhrada. Pokud je ve smlouvě dále stanoveno, že v případě porušení smlouvy (např. nedodrží platební podmínky) může poskytovatel od smlouvy odstoupit, tj. zpátky nabytí oprávnění k výrobě náhradních dílů, nelze z pohledu zákona pohlížet na tuto smlouvu jako na úplný převod práva, protože poskytovatel si ponechal možnost vstoupit zpět do svých práv. Takové smluvní ujednání je tedy možné považovat za ujednání licenční, tj. z hlediska daně z příjmu se jedná o licenční poplatek.

Z uvedených příkladů vyplývá, že ne vždy je jasné, zda se jedná o kontrakt licenční či ne. Přičemž fakt, zda se jedná o licenční kontrakt nebo ne, je ale z hlediska daně z příjmu zásadní, neboť od tohoto se následně odvíjí i jejich zdaňování.

Licenční poplatek na straně poskytovatele znamená zdanitelný příjem, který poplatník (poskytovatel) musí v období, ve kterém daný poplatek přijal, zahrnout do základu daně z příjmů dle § 23 ZDP, přičemž má právo dle § 24 ZDP odečíst z tohoto základu daně výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení jeho zdanitelných příjmů.

Zcela jiný pohled, a to hlavně z hlediska daňového, je na straně nabyvatele, který prostřednictvím získaného oprávnění k majetkovému právu na základě licence zaplatí úplatu, tj. z pohledu daně z příjmů mu vznikne výdaj (náklad), který mu slouží k dosažení, zajištění a udržení jeho příjmů, který samozřejmě v daném nebo následujících obdobích může uplatnit, přičemž je nutno jednotlivé výdaje přesně identifikovat a pak s nimi dle věcného a časového hlediska nakládat. Z daného pohledu je tedy velmi nutné jednotlivé výdaje spojené s licenčními poplatky přesně identifikovat, neboť ne všechny poplatky mohou být nákladem „jednorázovým“ v tom zdaňovacím období, ve kterém byly vynaloženy. Do hry vstupuje § 32 ZDP, který vymezuje předměty průmyslového vlastnictví, projekty a programové vybavení, nehmotné výsledky výzkumu a vývoje, ocenitelná práva a jiné technické nebo jiné hospodářsky využitelné znalosti jako nehmotný majetek. Je zde podmínka vstupní ceny vyšší než je 60 000 Kč, doba použitelnosti delší než jeden rok a za podmínky pořízení za úplatu nebo vytvoření vlastní činností. Ocenění takového majetku se zpravidla řídí zákonem o účetnictví, kdy vstupní cenou se rozumí cena pořizovací, vlastní náklady, pokud je majetek nabyt děděním nebo darováním. Tato cena je stanovena dle ceny pro účely daně darovací a dědické.

U nehmotného majetku, který má poplatník právo užívat na základě licenční smlouvy, se použije daňové odepisování rovnoměrné a bez přerušení, roční odpis se stanoví jako podíl vstupní ceny a doby sjednané touto smlouvou. Pokud ve smlouvě není sjednána doba, platí, že se daný majetek odepisuje nejdéle 72 měsíců (§ 32 odst. 4 ZDP). Způsob odepisování určí vlastník nehmotného majetku a nelze jej změnit po celou dobu odepisování. K tomuto je nutno poznamenat, že vložený nehmotný majetek do společnosti (např. využitelné znalosti, ochranná známky...), pokud byl pořízen bezúplatně, je vyloučen z odepisování.

Z výše uvedeného vyplývá, že licenční poplatky, které zaplatí nabyvatel poskytovateli, vstupují do nákladů nabyvatele, buď v roce pořízení, nebo postupně formou odpisu, což se odvíjí od ceny pořízení a jeho délky použití.

Zdaňování příjmů z franchisingu z pohledu daně z příjmů

Každá smlouva v rámci podnikatelské aktivity s sebou nese pouze práva a povinnosti vyplývající ze smluvních vztahů, ale je spojena i s finančním hospodařením obou aktérů, tj. s problematikou účetní a daňovou, přičemž pro kontrolu hospodaření franchisanta je důležitým nástrojem právě účetnictví. Právní úprava je obsažena v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „ZÚ“), který stanoví rozsah a způsob vedení účetnictví pro podnikatele, jednoduché a podvojně, v podvojném účetnictví jsou povinny účtovat všechny účetní jednotky zapsané v obchodním rejstříku, ostatní podnikatelé mohou vést jednoduché účetnictví. Pro franchisanta je doporučeno vedení podvojněho účetnictví, neboť v této soustavě se systémově účtuje stav zásob a pohyb veškerého majetku, závazky, čisté obchodní jmění (aktiva a pasiva) a běžně se zjišťuje za stanovené účetní období hospodářský výsledek – tj. zisk nebo ztráta. Vedení podvojněho účetnictví se jeví výhodnější vzhledem k úplnosti zachycení pohybu majetku závazků a z toho vyplývající lepší kontrole franchisora, přičemž účetnictví je rovněž důležité jako podklad pro správné určení daňového zatížení.

Předmětem daně ve vazbě na franchisingovou smlouvu jsou poplatky, které z daného ujednání franchisant pobral. Tyto poplatky jsou přesně stanoveny ve smlouvě a zpravidla se jedná o:

- počáteční poplatek (jednorázový, vstupní) poplatek, který je jednorázovou platbou za poskytnutí franchisové licence a za počáteční služby franchisora, přičemž výše tohoto poplatku se odvíjí od náročnosti a úspěšnosti franchisingového systému, který je nabízen,
- ostatní (průběžné) poplatky mohou být rozděleny na autorský honorář, na odměnu franchisora za užívání franchisových práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv, know-how apod., a na poplatek z prodeje smluvních výrobků, tento poplatek je zpravidla stanoven procentuálně v závislosti na velikosti hrubého příjmu franchisanta dosažovaného za smluvně určené období (měsíc, čtvrtletí),
- příspěvek na reklamu, který je zpravidla vypočítán procentem z hrubého příjmu franchisanta, kdy tento příspěvek jsou povinni platit všichni franchisanti, přičemž tento poplatek je shromažďován ve speciálním fondu reklamy, ze kterého pak franchisor musí platit jen výdaje na reklamu nebo reklamní kampaň celého franchisingového systému, rozvoje této reklamy, vytvoření reklamních materiálů pro celou franchisovou síť,
- v některých případech je do těchto poplatků zahrnuta platba za nájem za užívání nebytových prostor, které franchisant užívá.¹²

Z výše uvedeného výčtu je jasné, že dané poplatky jsou z pohledu daně z příjmu na straně franchisora zdanitelným příjmem a na straně franchisanta výdajem na zajištění a udržení příjmů, proto si myslím, že jejich stanovení by mělo být v každém ohledu pečlivě a nezpochybnitelně stanoveno, nejlépe po konzultaci s daňovým poradcem, aby později nedocházelo ke střetu při daňové kontrole ze strany správce daně.

Z pohledu daně z příjmu je nutno každý tento výše vyjmenovaný franchisingový poplatek brát jako samostatné plnění, a to hlavně na straně nabyvatele, neboť je velmi důležitý pohled na „získané“ majetkové právo z hlediska jeho účtování a s tím spojené následné zdanění. Samozřejmě na straně poskytovatele těchto práv vzniká zdanitelný příjem a poplatník daně z příjmu je povinen tento příjem věcně a časově začlenit do svého účetnictví a následně zahrnout do základu daně dle § 23 ZDP, přičemž má zákonnou možnost dle § 24 ZDP uplatnit výdaje (náklady) vynaložené na dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů. Výdaje může poplatník uplatnit v prokazatelné výši a musí věcně a časově souviset s daným příjmem.

Zdaňování příjmů z know-how z pohledu daně z příjmu

Poplatky za know-how, jak už bylo uvedeno výše, jsou považovány z hlediska daně z příjmu za poplatky licenční, tedy podléhají v podstatě stejnému režimu zdaňování daní z příjmu dle § 22 odst. 1 písm. g) ZDP. K tomuto faktu se přiklání i metodický pokyn MF ČR D 300, který upřesňuje, že za příjmy se považují i náhrady za poskytnutí práva na užití nebo za užití předmětu průmyslového vlastnictví, výrobně technických a jiných hospodářsky využitelných poznatků (know-how). Přičemž uvádí, že výrobně technickými a jinými hospodářsky využitelnými poznatky se rozumějí veřejně nedostupné nebo utajované technické, výrobní, vědecké nebo obchodní informace, využívané k předmětu činnosti poplatníka (know-how).

12 ŘEZNIČKOVÁ, M. *Franchising, Podnikání pod cizím jménem*. Beckova edice právo a hospodářství v r. 2004, ISBN 80-7179-894-0, str. 42.

Know-how může být i předmětem vkladu do základního kapitálu obchodní společnosti. Jedná se o nepeněžitý vklad společníka, který musí mít vždy majetkovou hodnotu, tj. musí být jeho hodnota zjistitelná. Prostřednictvím této hodnoty splní společník svoji povinnost. Takto hospodářsky využitelný majetek je pak předmětem vkladu dle § 59 ObčZ, který vyžaduje uzavření smlouvy a zároveň předání dokumentace, v níž je know-how zachyceno. O vkladu se sepíše zápis.

Zdaňování licenčních poplatků, franchisingu a know-how z pohledu DPH

Celá tato kapitola bude pojednávat o zdaňování příjmů z oblasti duševního práva. Vybrala jsem z této oblasti zdaňování daní z příjmu a daní z přidané hodnoty autorské dílo, licenční smlouvu, franchising a know-how.

Zdaňování autorského díla jsem se zabývala již v předchozí části tohoto článku, neboť tato oblast je z hlediska předmětu zdaňování daní z příjmu a daní z přidané hodnoty odlišná od dalších uvedených vybraných předmětů a vyžadovala pro přehlednost, určitost a specifčnost, samostatný pohled na tuto problematiku. Odlišný přístup mohu však zvolit u ostatních vybraných předmětů, tj. u licenční smlouvy, franchisingu a know-how, neboť jak je již uvedeno v jednotlivých kapitolách zabývající se těmito tématy, z podstaty smluvních vztahů, které v rámci těchto jednotlivých práv vznikají, nazýváme úplaty sice různě, ale v podstatě jde vždy úplatu – „licenční poplatek“, který je z pohledu daně z příjmu zdaňován jako příjem (výnos), ale z pohledu daně z přidané hodnoty je na předmět plnění, tj. na licenční poplatek, pohlížen vždy jako na službu. Z těchto důvodů jsem přistoupila k tomu, že problematiku zdaňování daní z přidané hodnoty jsem sjednotila do jedné části kvůli přehlednosti a ucelenosti pohledu na tento předmět zdanitelného plnění.

Jak jsem již uvedla, z pohledu daně z přidané hodnoty se považují licenční poplatky za úplatu za poskytnutí služby a je jedno, zda tato úplata souvisela se smlouvou licenční, smlouvou o franchisingu nebo smlouvou o know-how.

Jednoduše řečeno, na licenční poplatky pohlíží zákon DPH jako na úplatu za zdanitelné plnění, která je podrobena základní nebo snížené sazbě daně, neboť se jedná z pohledu zákona DPH o službu. Tedy o úplatu, související s poskytnutím služby s místem plnění v tuzemsku, jde-li o úplatu za zdanitelná plnění, plnění osvobozené s nárokem na odpočet daně, nebo plněním osvobozené od daně bez nároku na odpočet daně podle § 54 až § 56, jestliže nejsou doplňkovou činností uskutečňovanou příležitostně.¹³

Důležitým aspektem týkajícím se daně problematiky je skutečnost, že z pohledu daně z přidané hodnoty rozumíme službou vše to, co není zbožím. Přičemž vše, co se považuje z pohledu zákona DPH za službu, je uvedeno v § 4 odst. 2 ZDPH.

Zákon uvádí, že sazba daně z přidané hodnoty u služeb je základní ve výši 20 %, přičemž snížená sazba ve výši 10 % se uplatňuje pouze u služeb uvedených v Seznamu služeb podléhajících snížené sazbě daně v příloze č. 2 ZDPH, kde je uvedena činnost samostatných umělců. Vzhledem k tomu, že v dané příloze nejsou uvedeny služby týkající se převodu majetkových práv k nehmotnému majetku na základě licenční smlouvy, smlouvy o franchisingu a smlouvy o know-how, jedná se z pohledu zákona o DPH o službu podléhající základní sazbě daně.

13 ZDPH, § 6, vydání k 1. 1. 2010, Sagit.

Pro účely zdaňování služeb daní z přidané hodnoty je důležité určení místa plnění, tedy místo poskytnutí služby, přičemž základní pravidla pro stanovení místa plnění při poskytnutí služby jsou uvedena v § 9 ZDPH. V tomto ustanovení je uvedeno, kdy je místem plnění tuzemsko, kdy je místem plnění jiný členský stát, nebo zahraničí a co je považováno za místo plnění v případě dodání služby osobě, která není plátcem.

V § 10 odst. 1 písm. a) ZDPH je uvedeno, co se rozumí místem plnění při poskytnutí služby zahraniční osobě nepovinné k dani, sídlo nebo místo pobytu. Při poskytnutí služby zahraniční osobě nepovinné k dani je místem plnění místo, kde má osoba, které je služba poskytnuta, sídlo nebo místo pobytu, pokud jde o převod a postoupení autorského práva, patentu, licence, ochranné známky a podobného práva.

Důležitý pojem mající vazbu na místo plnění je uveden v § 24 ZDPH – uskutečnění zdanitelného plnění a povinnost přiznat daň při poskytnutí služby osobou registrovanou k dani v jiném členském státě a zahraniční osobou. Je zde uvedeno, že povinnost přiznat daň vzniká dnem uskutečnění zdanitelného plnění, které ve vztahu k jednotlivým smlouvám vzniká v den uvedený v § 21 ZDPH. V § 24a ZDPH je stanoveno, že při poskytnutí služby s místem plnění mimo tuzemsko je plátce povinen přiznat toto plnění ke dni uskutečnění nebo ke dni přijetí úplaty, a to k tomu dni, který nastane dříve. Den uskutečnění plnění je stanoven podle § 21 ZDPH.¹⁴

Den uskutečnění zdanitelného plnění u služeb v našem případě je stanoven v § 21 odst. 5 písm. b) ZDPH, kde je uvedeno, že je to den uvedený ve smlouvě, ke kterému dochází k převodu práva nebo postoupení práva k užití, pokud je sjednán způsob stanovení úplaty, a k uvedenému dni není známa její výše, zdanitelné plnění se považuje za uskutečněné ke dni přijetí úplaty.

Dalším ustanovením vztahujícím se k dané problematice je § 108 ZDPH, kde je stanoveno, kdy mají osoby povinné k dani přiznat a zaplatit daň. V jeho znění najdeme pravidla pro povinnost přiznání daně i pro osoby uvedené v § 9 odst. 1 ZDPH.

Vzhledem k tomu, že tato oblast není častým předmětem sporu mezi správcem daně a daňovými subjekty, je tato oblast „chudá“ na judikaturu, přesto nebo právě proto bych uvedla některé příklady týkající se dané problematiky, které by dle mého názoru mohly být z hlediska daného tématu zajímavé.

Nejčastější případ týkající se dodání služby, je když český plátce dodá službu českému plátcovi, místem plnění je pak tuzemsko a daň je přiznána v základní sazbě a odvedena v tuzemsku. Stejný případ nastane, když český plátce poskytne službu osobě v jiném členském státě, která není plátcem, daň musí být rovněž přiznána a odvedena v tuzemsku. Jiný případ nastane tehdy, když český plátce poskytne službu jinému plátcovi z jiného členského státu, místem plnění § 9 odst. 1 ZDPH, místem plnění je místo podnikání příjemce, tedy mimo tuzemsko, tj. jiný členský stát, a předmětné plnění je zdaněno formou „reverse-charge“, tzn. český plátce daň neodvádí, pouze uvede základ daně tohoto plnění do daňového přiznání a souhrnného hlášení (povinnost v rámci EU), a plátce z jiného členského státu daň přizná a odvede v místě jeho sídla nebo podnikání.

Vzhledem k tomu, že místo podnikání je důležité právě pro posouzení, zda se jedná o zdanitelné v tuzemsku či ne, jsou uvedeny v následující tabulce příklady místa plnění ve vazbě na předmět a dle jednotlivých poskytnutých služeb.

14 ZDPH, § 24a, vydání k 1. 1. 2010, Sagit.

Tabulka č. 1

Určení místa plnění při poskytnutí služby od 1. 1. 2010

§ ZDPH	předmět	pro koho	místo plnění – stát
9/2	všechny služby (mimo vyjmenované)	osoba nepovinná k dani	sídlo, místo podnikání poskytovatele nebo provozovny jako poskytovatele
10/6/a	převod a postoupení autorského práva, patentu, licence, OZ, podobné právo	zahraniční osoba, osoba nepovinná k dani v EU, plátce	u příjemce služby
10k (obecná výjimka)	vše (mimo vyjmenované)	zahraniční osoba povinná k dani, plátce	tuzemsko, když je spotřebováno v tuzemsku
10h	převod a postoupení autorského práva, patentu, licence, OZ a podobného práva	zahraniční osoba nepovinná k dani	sídla, místa podnikání, pobytu příjemce

Zdroj: vlastní

V této části uvedu příklady jednotlivých poplatků z franchisových smluv a jejich zdaňování daní z přidané hodnoty, jedná se hlavně o **počáteční poplatek**, tzv. jednorázový neboli vstupní poplatek, který je jednorázovou úplatou za poskytnutí licence a za počáteční služby poskytovatele (franchisora). V daném případě se jedná o poskytnutí služby, která je uvedena v § 2 odst. 1 písm. b) ZDPH a v § 14 odst. 1 písm. b) ZDPH a bude se daná činnost zdaňovat základní sazbou daně, tj. 20 %.

Složitější bude asi určit sazbu daně u poplatků, které budou nazvány obecně, a to **ostatními poplatky nebo průběžnými poplatky**, neboť v těchto poplatcích se většinou skrývá poplatek za autorský honorář, na odměnu poskytovatele za užívání práv z průmyslového vlastnictví, autorských práv, know-how apod., pak je na místě tyto poplatky konkrétně specifikovat, aby nedošlo k chybnému podřazení do sazby DPH.

Pokud by se totiž jednalo o poplatek za autorský honorář, byl by zdaňován sníženou sazbou daně 10 % DPH, samozřejmě za podmínek, osoba by byla plátcem daně. V případě poskytnutí práva na užití práva z průmyslového vlastnictví, poskytnutí autorského práva atd. jednalo by se o zdanitelné plnění v základní sazbě daně 20 % DPH.

Další poplatek, který je v daném smluvním vztahu velmi častý je poplatek z prodeje smluvních výrobků, jedná se z pohledu zákona DPH vlastně o úplatu, kterou pravidelně (měsíčně, čtvrtletně...) nabyvatel platí poskytovateli a jedná se rovněž o zdanitelné plnění zdaňované základní sazbou daně.

Zcela specifickým poplatkem je ale **příspěvek na reklamu**, který je většinou sjednán na základě procenta z hrubého příjmu nabyvatele a povinnost platit ho mají v rámci franchisingových smluv všichni nabyvatelé. Je to jakýsi poplatek za to, že poskytovatel shromažďuje dané poplatky v tzv. fondu reklamy, a následně tyto prostředky používá pro propagaci a reklamu poskytnutého systému (franchisingového systému), přičemž z pohledu zákona DPH na něj ale pohlížíme jako na úplatu za poskytnutí služby (reklamy), a tedy se jedná o zdanitelné plnění v základní sazbě daně 20 % DPH.

Někdy se stává, že součástí smlouvy je i úplata za nájem nebytových prostor, které nabyvatel užívá v rámci svého podnikání, pak se jedná o pronájem nebytových prostor dle § 56 odst. 3 ZDPH, kde je uvedeno, že nájem pozemků, staveb a nebytových prostor je osvobozen od daně, přičemž v témže paragrafu odst. 4 je dána plátcům možnost tuto úplatu zdanit, pokud tento prostor budou užívat pro účely uskutečňování jejich ekonomických činností, a to základní sazbou daně 20 % DPH, neboť se jedná o službu. Je logické, že pokud by se k tomu plátcí rozhodli, tato podmínka bude splněna vždy už ze samotného smluvního vztahu, tj. franchisingové smlouvy.

Resume

Ve své práci jsem se snažila o přiblížení problematiky zdaňování příjmů z oblasti duševního vlastnictví, která je specifická jak z pohledu daně z příjmu fyzických a právnických osob, tak i ze strany daně z přidané hodnoty. Skutečnost, že tyto příjmy jsou předmětem daně, může podstatně a někdy i dost nepříjemně ovlivnit „život“ lidí okolo nás. Proto považuji toto téma za aktuální a zajímavé, neboť se to může týkat každého z nás. Příjmy z této oblasti jsou z hlediska daňových zákonů, za určitých okolností, příjmem zdanitelným, a to jak daní z příjmů, tak i daní z přidané hodnoty.

Zvlášť se zabývám samotným zdaňováním v oblasti autorského práva, a to zdaňováním díla, jako předmětu autorského práva. Zvlášť uvádím principy zdaňování díla z hlediska daně z příjmu a následně základními principy zdaňování díla z hlediska daně z přidané hodnoty.

Dále uvádím problematiku zdaňování příjmů v oblasti průmyslového práva a základní specifiky spojená s tímto zdaňováním. Vzhledem k tomu, že daná oblast je velmi rozmanitá a obsáhlá, zvolila jsem užší prostor v rámci problematiky franchisingu a know-how. Následně se v samostatném oddíle zabývám základními principy zdaňování franchisingu a know-how z pohledu daně příjmů. V samostatném oddíle se pak společně zabývám zdaňováním franchisingu, know-how a licenčních smluv z pohledu daně z přidané hodnoty, neboť na tyto předměty se daň z přidané hodnoty dívá stejně. Jedná se z pohledu daně z přidané hodnoty o plnění, které má stejná specifika a stejné zákonitosti ve vazbě na jednotlivé sazby daně.

Resume

I tried in my work to enlighten income tax problem in the field of intellectual property. This problem is very specific both in the light of income tax of physical or legal persons as well as in the light of value added tax. The said incomes are subject of charge and therefore they can substantially and sometimes even unpleasantly affect “life” around us. Therefore I consider this theme as actual and interesting as it can touch everybody. From the viewpoint of revenue acts income from intellectual property is under certain conditions subject of charge, not only by income tax but also by value added tax.

Special attention is given to taxation of a work as a subject of copyright. Taxation principles of the work are specified by standpoint of income tax and by standpoint of basic principles of value added tax.

Further discussed are problems connected with income taxation in the field of industrial property and basic specificities connected with the said taxation. As the field of industrial

property is extensive and diverse, I chose a narrower field of franchising and know-how. Independent part is given to basic principles of taxation of franchising and know-how from the standpoint of income tax. Further part is dedicated to taxation of franchising, know-how and license agreements from the standpoint of value added tax. Value added tax considers the said subjects in the same way as their taxable supply has the same specificity and legitimacy with regard to the rate of taxation.

Regiony Indie a Číny z hlediska ochrany duševního vlastnictví

Úvod

V mnoha ohledech je výsledkem nadcházejících trendů globalizace i vzestup Asie, především Číny, Indie, Japonska a členů Sdružení států Jihovýchodní Asie (ASEAN). Tento jev bývá označován jako „asijská tvář“ globalizace. Oblast Jižní, Východní a Jihovýchodní Asie se z hlediska mezinárodního obchodu a investic i z hlediska duševního vlastnictví a zejména průmyslového vlastnictví začíná formovat ve velice progresivní kontinent. Oproti jiným regionům, jako je např. region Latinské Ameriky, vyvíjejí asijské země v hospodářské a technologické oblasti značnou aktivitu za účelem dosažení špičkové světové úrovně. Země asijsko-tichomořského regionu zaznamenaly v posledních desetiletích výrazný posun směrem k informační společnosti, vzdělanostní ekonomice a k principům právního státu. Reflexe vůči nastupujícím asijským velmocím, zejména vůči Indii a Číně, zahrnuje i studium změn v mezinárodním systému v oblasti ochrany duševního vlastnictví, jež představuje ochranu tvůrčí činnosti lidstva, v podobě ochrany technických a technologických inovací formou patentů na vynálezy a formou průmyslových vzorů (designů) před jejich neoprávněným odcizováním. Ochrana duševního vlastnictví proto sehrává stále významnější roli na mezinárodní scéně, kde se významně projevuje vědecký a technologický potenciál nově nastupujících velmocí, neboť například značný podíl na rychlém asijském vzestupu, a to zejména v případě Číny představuje právě neoprávněné těžení z porušování práv k duševnímu vlastnictví

Ochrana duševního vlastnictví v současnosti zahrnuje i garance proti odcizování duševního vlastnictví v podobě národních kulturních identit, národních kulturně uměleckých tradic, folklóru a národních tradičních znalostí, které náležejí k historickému a kulturnímu dědictví národů jednotlivých zemí.² Dále ochranu autorských děl literárních a vědeckých, děl užitého umění a děl architektonických, proti pirátství v podobě jejich kopírování a neoprávněného rozmnožování a výroby nedovolených napodobenin.

Naléhavost ochrany duševního vlastnictví se nevztahuje pouze na výše zmíněné, prudce se rozvíjející země, Čínu, Indii a Japonsko, ale i na menší jihoasijské státy nemající doposud propracovanou legislativu chránící duševní vlastnictví. Jedná se o skupinu asijských zemí, členských států Sdružení národů Jihovýchodní Asie, ASEANu (Association of Southeast Asian Nations), které v současnosti vyvíjejí kromě ekonomické a celní spolupráce i velké úsilí o spolupráci v oblasti zvýšení standardů ochrany prostřednictvím harmonizace norem regulujících ochranu duševního vlastnictví. Mezi tyto státy, které projevují výrazné aktivity na poli ochrany duševního vlastnictví, náleží především Thajsko, Vietnam, Indonésie, Malajsie a Singapur.

1 Mgr. et Mgr. Ivana Hebltová je akademickým pracovníkem Katedry průmyslového vlastnictví MUP, Ústavu právní ochrany průmyslového vlastnictví MUP a doktorantkou MUP.

2 The UNESCO – WIPO World Forum on the Protection of Folklore. Puket, UNESCO,WIPO, Geneva 1997.

Nově nastupující hospodářské velmoci Indie a Čína

Novou ekonomickou velmocí a zároveň vojensko-politickým hegemonom v asijském regionu, ale i v intencích globálních se stává Čína³, rychle se rozvíjející jak v sektoru spotřebního a těžkého průmyslu, tak v oblasti informačních technologií a komunikací. Značný podíl na rychlém čínském hospodářském vzestupu však představuje neoprávněné těžení z porušování práv k duševnímu vlastnictví. Čína se například stává světovým centrem pirátské hudby, pirátského softwaru, ale i pirátství v oblasti tvorby filmové. Během loňského roku bylo zabaveno 130 milionů čínských padělků, kdy zahraničním výrobcům vznikají značné finanční ztráty, dosahující řádu miliard dolarů. Čínské padělky a napodobeniny spotřebního zboží, především však hraček, spotřební elektroniky, technických součástek, ale i potravin a farmaceutických výrobků, představují již dnes závažná bezpečnostní a zdravotní rizika. Čínské pirátství a padělatelství v oblasti práv k duševnímu vlastnictví představuje v současné době, ale především v budoucnosti, vážnou hrozbu. Z bezpečnostního hlediska proto roste význam ochranných opatření před nárůstem čínského pirátství a padělatelství, spočívající v mezinárodní harmonizaci a v důsledném zabezpečení práv k duševnímu vlastnictví. Stále důležitější roli na mezinárodní scéně proto sehrává ochrana před odcizováním duševního vlastnictví v oblasti fyzických výrobků, ale i ve sféře kyberprostoru. Padělky, napodobeniny a nedovolené kopírování autorských děl vyvolávají zvýšenou pozornost mezinárodních organizací, především Světové obchodní organizace, WTO (*World Trade Organization*), Světové organizace duševního vlastnictví při OSN, WIPO (*World Intellectual Property Organization*) a rovněž institucí Evropské unie, především Evropské komise. V neposlední řadě i Číny samotné, při její snaze o reformu svého právního systému v oblasti ochrany a vymáhání práv z duševního vlastnictví, včetně trestních postihů.

Nově vznikající velmocí se v posledních desetiletích vedle Číny stává i Indie. Obě země patří k asijským regionům, které se hospodářsky rozvíjejí nejen v oblasti finančního sektoru, reprezentovaného sídly největších světových bank, ale i ve sféře technologických inovací. Významný rozvoj v Indii zaznamenává především oblast informačních technologií a komunikací – ITC (*The Information Technologies and Communications*), představovaná indickými podniky a vývojovými centry specializovanými na výrobu polovodičů a vývoj softwaru.

Hospodářský a politický vzestup Indie a Číny představuje zásadní posun v mezinárodních vztazích a stane se zřejmě významným milníkem přelomu 20. a 21. století.⁴ Indie a Čína se na globální scéně stávají vzájemnými konkurenty i nejdůležitějšími vzájemnými obchodními partnery zároveň.

Indie

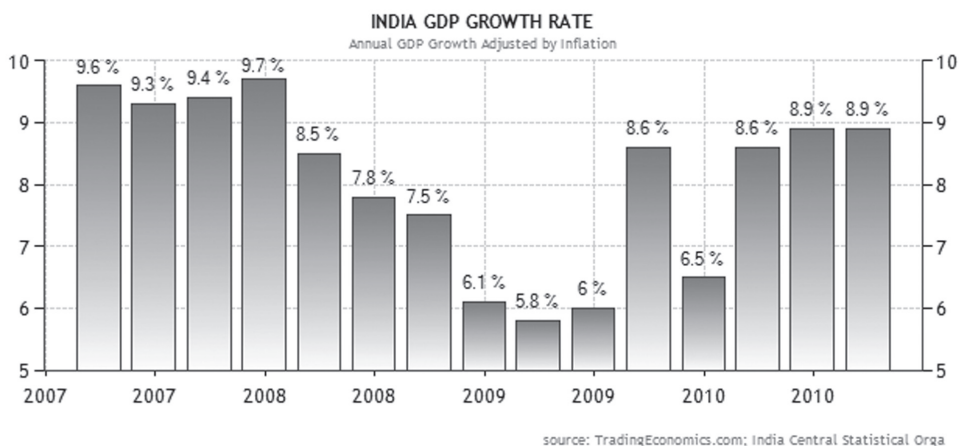
Vnitropolitická, zahraničněpolitická a ekonomická charakteristika Indie

Oficiální název státu Indie zní česky – Indická republika, anglicky – The Republic of India a hindsky – Bhárat Ganradžja. Počet obyvatel podle Národní rady pro aplikovaný ekonomický výzkum (*National Council of Applied Economic Research*) v současnosti dosahuje 1,2 miliardy. Z hlediska národnostního složení je Indie mnohonárodnostní multikulturní stát.

3 Čínská lidová republika (*Peoples republic of China*).

4 Americká Národní zpravodajská rada označila nové století za asijské století, přičemž Čínu a Indii označila za nové globální hráče. In: http://www.rozhlas.cz/cro6/internet/_zprava/374228.

Největší populační zastoupení představuje indoárijská skupina (72 % – Hindustánci, Bengálci, Gudžaráthové, Paňdžábcí, Urijci, Maráthové aj.). Úředním jazykem pro národní, politickou a obchodní komunikaci je angličtina. Národním jazykem je prohlášena hindština (ovládá ji přes 30 % obyvatelstva), rozšířenými jazyky jsou také bengálština a urdština. Z hlediska administrativně správního členění země je Indie rozdělena na 28 svazových států, 6 svazových teritorií a teritorium hlavního města. Hlavním městem je Dillí (New Delhi – 12,8 milionu obyvatel), kde se rovněž nalézá i sídlo indického patentového úřadu. Indie je z hlediska charakteristiky politického systému nezávislý, sekulární stát federativního typu, federativní republika, s poměrně širokými pravomocemi jednotlivých států. Je založena na principu parlamentní demokracie s pluralitním systémem politických stran a na nezávislé justici. Politický systém se však potýká s politickým klientelismem a korupcí. V čele státu je prezident republiky, volený oběma komorami parlamentu na období 5 let. Z pohledu zahraničněpolitické orientace země Indie vykonává aktivní účast na mnohostranných smlouvách a dohodách a je členskou zemí mnoha mezinárodních organizací. Z hlediska členství v mezinárodních organizacích a regionálních uskupeních, je Indie členem OSN, Sdružení zemí jižní Asie pro regionální spolupráci (SAARC), Britského Společenství (Commonwealth), Mezinárodního měnového fondu a G 20. Indie je například signatářem Smlouvy o volném obchodu mezi zeměmi jižní Asie (SAFTA). V jednání je Smlouva o obchodu a investicích se zeměmi ASEAN a Smlouva se zeměmi skupiny MERCOSUR. Vůči ASEAN získala Indie v roce 1995 statut „full dialogue partner“.⁵ Přičemž z hlediska ochrany práv duševního vlastnictví je zásadní členství Indie ve Světové obchodní organizaci (WTO). Indie je zemí, která by se podle analytiků měla stát jednou ze světových mocností 21. století. Z hlediska ekonomických ukazatelů Indie v posledním období poměrně stabilně vykazuje téměř devítiprocentní meziroční hospodářský růst. Míra inflace v procentech (měřeno indexem spotřebitelských cen) dosahuje 6 %.⁶

Zdroj: <http://www.tradingeconomics.com/Economics/GDP-Growth.aspx?Symbol=INR>

5 <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000422/>.

6 Zdroj: Ministerstvo financí Indie, Economic Survey 2006-2007. In: <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/indie-ekonomicka-charakteristika-zeme/4/1000422/>.

Zásadní podíl v tomto vývoji hrají především vznikající ITC centra pro oblast informačních technologií a komunikací, představovaných továrnami na polovodiče a vývoj softwaru, které začínají nyní úspěšně konkurovat Evropě i v USA. Průmysl informačních technologií je symbolem úspěšného vývoje indické ekonomiky. Zahrnuje výrobu softwaru i hardwaru, ale jsou to především služby související s informačními technologiemi, které vytvořily z Indie významného světového hráče v tomto oboru.⁷ V Indii dále hraje významnou roli sektor automobilového, leteckého a kosmického průmyslu. Z hlediska mezinárodního je obzvláště významný sektor kosmického výzkumu, kosmických projektů a kosmických technologií. Indický kosmický průmysl s vlastními raketovými nosiči a vlastními telekomunikačními družicemi patří mezi přední na světě. V neposlední řadě jde o oblast vědeckého primárního a aplikovaného výzkumu, neboť indická věda a technologie v současnosti pokrývají všechna hlavní odvětví lidských vědomostí a aktivity, včetně matematiky, astronomie, fyziky, chemie a lékařské vědy.

Zrychlený technologický vývoj a globalizace trhu vyúsťují v potřebu rychlého poskytování ochrany nových vynálezů a dalšího nehmotného majetku. Indie vzhledem k této skutečnosti v současnosti zavádí nové patentové právo.

Věda a technologie v Indii a ochrana duševního vlastnictví

Indie má v současnosti jedny z nejlepších inženýrů, a to zejména techniků v oblasti informačních technologií a biotechnologií a rovněž zdravotních odborníků v oblasti farmaceutického výzkumu a farmaceutického průmyslu, který je v Indii na vysoké úrovni a v současné době se stává magnetem pro farmaceutický průmysl evropských zemí a USA. Děje se tak důvodu několikanásobně nižších nákladů na klinické testování léčiv.

Dále je třeba zmínit stavební inženýrství, architekturu a stavbu lodí. Světoznámá je úspěšnost indických železnic, neboť indické železnice představují v současnosti nejhustší železniční síť na světě. Významné úspěchy také zaznamenává indický automobilový, letecký a kosmický průmysl s vlastními raketovými nosiči a vlastními telekomunikačními družicemi, s připravovanou sondou k Měsíci a vyvíjenou vlastní pilotovanou kosmickou lodí.

Z hlediska ochrany práv duševního vlastnictví je zásadní členství Indie ve Světové obchodní organizaci (World Trade Organization – WTO).

Indická legislativa je historicky postavena na legislativě britské, neboť dlouhá léta byla britskou korunou kolonií. V Indii existuje právní systém precedenční, indické precedenční právo vychází ze základů britské legislativy a tyto základy jsou v Indii znát. Roku 2004 byla přijata novela patentového zákona podmíněná indickým členstvím ve WTO. Země tak na základě Dohody TRIPS (The Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) je povinna zakotvit do svého právního řádu minimální požadovanou úroveň ochrany autorských práv, obchodní známky, zeměpisných označení, patentů a průmyslového vzoru (designu).

Světová obchodní organizace a indické angažmá v této významné mezinárodní instituci

Indie je zakládajícím členem Všeobecné dohody o clech a obchodu (General Agreement on Tariffs and Trade (GATT 1947). Poté se jako nástupnický subjekt stala na základě závěrů Urugvajského kola GATT 1. 1. 1995 členem Světové obchodní organizace (The World Trade Organization (WTO). Pro Indii je z tohoto hlediska příznačný rostoucí podíl na světovém

7 Za posledních 10 let vzrostl sektor informačních technologií téměř o 30 %.

obchodu zajišťovaný vzrůstající stabilitou a snazší předvídatelností indické ekonomiky.⁸ První ministerská konference WTO (*The Singapore Ministerial Conference (SMC)*) se konala roku 1996 v Singapuru, jejím cílem bylo rozšířit tématický záběr WTO o neobchodní témata („non-trade issues“), o studie vztahů mezi trhem a investicemi, dále o uzavření nových smluv v oblasti investic, politiky hospodářské soutěže a podpory obchodu. Druhá ministerská konference WTO se konala v Ženevě v květnu roku 1998, měla za cíl přijetí dalšího programu WTO a přípravu na nadcházející, třetí ministerskou konferenci v Seattlu. Třetí ministerská konference WTO, konaná Seattlu dne 30. 11. 1999 byla zaměřena především na rozvojové země, jako báze pro jednotné kolo negociací. V tomto přípravném procesu byla předložena nová témata vyjednávání, jako např. obchod a pracovní standardy a globální internetový obchod (e-commerce). Indická delegace byla na této konferenci Světové obchodní organizace zastupována ministrem průmyslu a obchodu (Union Minister of Commerce & Industry), panem Murasoli Maranem, delegaci dále tvořili členové parlamentu, vysocí úředníci parlamentu a zástupci indické obchodní a průmyslové komory. V oblasti práv duševního vlastnictví Indie spolu s dalšími rozvíjejícími se zeměmi prosadila jako téma jednání v rámci WTO ochranu tradičních znalostí a folklóru, jedná se o změny v dohodě TRIPS, které se týkají této oblasti ochrany. Z hlediska hospodářských a sociálních zájmů Indie byla rovněž významná konference WTO v Hong Kongu, kdy byla na půdě WTO řešena problematika výroby a exportu farmaceutických výrobků do zemí, které mají omezené nebo žádné kapacity. Ministerská konference v Hong Kongu také dala mandát k dalšímu jednání o problematice zeměpisných označení. Čtvrtá ministerská konference WTO konaná 20. 11. 2009 představovala spíše fórum pro zhodnocení kontextu globální ekonomické krize a pro rozvojové země byla významná především z hlediska její dimenze potravinové a klimatické. Zdůrazněn byl nový model obchodu, který bude klást větší důraz na rozvojová témata. Udržitelný rozvoj má zachovat prostor k podpoře národní a regionální produkce a trhů rozvíjejících se zemí.

Indie jako aktivní členský stát Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)

Na mezinárodní scéně v oblasti mezinárodních a regionálních vztahů sehrává duševní vlastnictví stále důležitější úlohu. Univerzální vládní organizací pověřenou výkonem ochrany a harmonizací práv k jednotlivým institutům duševního vlastnictví na mezinárodní úrovni je Světová organizace duševního vlastnictví při Organizaci spojených národů (WIPO)⁹ se sídlem v Ženevě. Světová organizace duševního vlastnictví byla ustavena mezinárodní úmluvou ve Stockholmu¹⁰ v r. 1967, pod názvem „Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví“ (*The Convention Establishing the World Intellectual Property Organization*).¹¹ Indie přistoupila k Úmluvě postupně, nejprve ve Sdělení č. 49 (WIPO Notification No. 49), oznámila akceptaci článku 21 (2).¹² Toto sdělení vstoupilo v platnost 19. listopadu 1973. Indie,

8 http://www.indianembassy.org/policy/WTO/global_electronics.html (Embassy of India).

9 World Intellectual Property Organization (zkratka WIPO).

10 Úmluva byla přijata na Stockholmské konferenci (The Stockholm Conference, 11. 6.- 14. 7. 1967).

11 Na základě této dohody byl mimo jiné zřízen Mezinárodní úřad WIPO, který vede řízení o jednotlivých druzích průmyslových práv na mezinárodní úrovni.

12 Article 21 (2) of „The Convention Establishing the World Intellectual Property Organization“: States which are members of any of the Unions but which have not become party to this Convention may, for five years from the date of entry into force of this Convention, exercise, if they so desire, the same rights as if they had become party to this Convention. Any state desiring to exercise such rights shall give written notification to this effect to the Director General. Such states shall be deemed to be members of the General Assembly and the Conference until the expiration of the said period.

kteřá byla v této době již členem Bernské unie¹³, ale ještě nepřistoupila k Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, mohla na základě č. 21(2) po vypršení pěti let od vstupu Úmluvy v účinnost, tzn. po datu 26. 4. 1975 požívat stejná práva, jako by byla smluvní stranou Úmluvy. Ve sdělení č. 76 z 31. ledna 1975 (WIPO Notification No. 76) se oznamuje že Indie přijímá právní nástroje a opatření k přistoupení k Úmluvě, datem přistoupení se stal 1. květen 1975.¹⁴ V rámci Světové organizace duševního vlastnictví je Indie členem těchto jejích těles: Konference (*The Conference*), Koordinačního výboru (*The Coordination Committee*), Valného shromáždění (*The General Assembly*), Programového a rozpočtového výboru (*Program and Budget Committee*).¹⁵

Konference (*The Conference*) – Konference je složená ze států účastnících se „Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví“, ať jsou, či nejsou členy některé z unií. Vládu každého státu zastupuje jeden delegát, který může být provázen svými zástupci, poradci a experty. Konference projednává otázky všeobecného zájmu v oblasti duševního vlastnictví a může k těmto otázkám přijímat doporučení při respektování pravomoci samostatnosti unií. Schvaluje dvouletý rozpočet Konference a vypracovává v mezích tohoto rozpočtu dvouletý program právně technické pomoci. Konference rozhoduje, které nečlenské státy organizace a které mezivládní a mezinárodní nevládní organizace mohou mít přístup na její zasedání jako pozorovatelé. Každý členský stát, tzn. i Indie, má na Konferenci jeden hlas.

Koordinační výbor (*The Coordination Committee*) – Koordinační výbor Světové organizace duševního vlastnictví je složený ze států účastnících se „Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví“, které jsou členy Výkonného výboru Pařížské unie a Výkonného výboru Bernské unie nebo obou těchto výkonných výborů. Vládu každého členského státu Koordinačního výboru zastupuje jeden delegát, který může být provázen svými zástupci, poradci a experty.¹⁶

Valné shromáždění (*The General Assembly*) – je složené ze států účastnících se Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví, které jsou členy alespoň jedné z unií. Vládu každého členského státu zastupuje delegát, který může být provázen svými zástupci, poradci a experty. Valné shromáždění jmenuje na návrh Koordinačního výboru generálního ředitele WIPO a projednává a schvaluje zprávy generálního ředitele týkající se Světové organizace duševního vlastnictví.¹⁷

Indie jako signatářská země mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví

Indie je členskou zemí většiny mnohostranných mezinárodních smluv,¹⁸ které definují základní standardy ochrany práv duševního vlastnictví. Na základě těchto mezinárodních smluv se realizují služby poskytované Světovou organizací duševního vlastnictví v oblasti mezinárodního zápisu jednotlivých institutů průmyslového vlastnictví. Všechny indické zákony vztahující se k těmto oblastem právní ochrany institutů duševního vlastnictví prošly mnoha změnami, jejichž cílem bylo uvést je do souladu s odpovídajícími mezinárodními standardy vyspělých zemí. Jako první takovou úmluvu je nutné zmínit Pařížskou unijní

13 Bernská úmluva v platnosti pro Indii od 1. 4. 1928, ještě v rámci britského právního systému.

14 Datum účinnosti „Úmluvy o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví“ pro Indickou republiku.

15 http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?search_what=B&country_id=80C.

16 Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví. Mezinárodní smlouvy na ochranu průmyslového vlastnictví, Úřad průmyslového vlastnictví, Praha 2002.

17 Mezinárodní smlouvy na ochranu průmyslového vlastnictví, Úřad průmyslového vlastnictví, Praha 2002.

18 Jichž je WIPO administrátorem.

úmluvu (PUÚ) (*The Paris Convention for the Protection of Industrial Property, 1883*), neboť ji lze považovat za základní úmluvu v oblasti duševního vlastnictví. Indie k ní přistoupila poměrně pozdě, dne 7. prosince roku 1998. Tímto datem se Indie rovněž stala členem „Pařížské unie“ (*The International Union for the Protection of Industrial Property*). Pařížská unijní úmluva stanovuje základní principy a zásady práva duševního vlastnictví, mezi které patří např. princip národního zacházení, princip teritoriality a nezávislosti, právo přednosti, nucené licence apod.

Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) je administrátorem mnohostranných mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví. Smluvní situace v jednotlivých oblastech ochrany duševního vlastnictví uskutečňované Indií v rámci jejího členství ve Světové organizaci duševního vlastnictví (WIPO) je následující: v oblasti mezinárodních smluv na úseku autorských práv (*Copyright Treaties*) a práv souvisejících s právem autorským je Indie smluvní stranou těchto mezinárodních úmluv:

- Bernské úmluvy o ochraně děl literárních a uměleckých¹⁹ (*The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works, 1886*), k níž Indie přistoupila ke konci 30. let minulého století. Smlouva je v platnosti od 1. 4. 1928 (ještě v rámci britského práva);
- Římské úmluvy o právech příbuzných k autorskému právu (*The International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations, 1961*), Indie je signatářskou stranou smlouvy od 26. 10. 1961;
- Úmluvy o ochraně proti pirátským kopiím (*The Convention for the Protection of Producers of Phonograms Against Unauthorized Duplication of Their Phonograms, 1971*), ze strany Indie smlouva podepsána 29. 10. 1971, ratifikována 1. 11. 1974, v platnosti od 12. 2. 1975;
- Úmluvy o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl (*Film Register Treaty – The Treaty on the International Registration of Audiovisual Works, 1989*). Smlouva podepsána 20. 4. 1989, dosud nevstoupila v platnost.

Indie naproti tomu není členem Smlouvy o uměleckých výkonech a zvukových záznamech (*WIPO Performance and Phonograms Treaty (WPPT), 1996* a Smlouvy o autorském právu (*WIPO Copyright Treaty (WCT), 1996*).²⁰

Indie a oblast práv na označení

V oblasti mezinárodních smluv na úseku práv na označení je Indie smluvní stranou pouze Smlouvy na ochranu olympijských symbolů (*Nairobi Treaty on the Protection of the Olympic Symbol, 1981*), Indie smlouvu podepsala 30. 6. 1983, ratifikována byla 19. 9. 1983 a v platnosti je od 19. 10. 1983.

Indie zatím příliš nevyvíjí aktivitu v oblasti mezinárodního zápisu ochranných známek, není členem ani Madridské dohody o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (*The Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks, 1891*) ani Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek (*The Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks, 1989*). Indie rovněž není smluvní stranou *Madridské dohody o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží* (*The Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods, 1891*), Niceské dohody o mezinárodním třídění výrobků

19 Bernská konvence se týká především autorského práva. Upravuje obecné základní otázky ochrany autorského práva.

20 <http://www.wipo.int/treaties/en>.

a služeb pro účely zápisu známek (*Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods And Services for the Purposes of the Registration of Marks*, 1957), Vídeňské dohody o zřízení mezinárodního třídění obrazových prvků ochranných známek (*Vienna Agreement Establishing an International Classification of the Figurative Element of Marks*, 1973) ani Lisabonské dohody na ochranu označení původu a o jejich mezinárodním zápisu (*The Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration*, 1958).²¹ Zahraničním přihlašovatelům by poněkud mohl komplikovat situaci u ochranných známek fakt, že Indie, jak bylo shora uvedeno, není smluvní stranou mezinárodních smluv v oblasti práv na označení administrovaných WIPO, je třeba proto použít cestu národní. V Indii je v oblasti známkoprávní ochrany v platnosti zákon z roku 2004. Ochranné známky se v Indii registrují již od roku 1940, tehdy ještě v rámci britského práva.

Indická národní úprava v oblasti známkoprávní

Známkové právo v Indii má dlouholetou tradici mající základ v britské legislativě, právu precedenčním (*Trade and Merchandise Marks Act*, 1958). Nový známkový zákon, již založený na Dohodě TRIPS, jíž je Indie signatářskou zemí, byl přijat v roce 1999 po názvem (*Trade Marks Act*, 1999), v platnost vstoupil 15. 9. 2003. Ve stejný den byl také ustaven tzv. „Intellectual Property Appellate Board“ se sídlem v Chennai.²² Indie na základě úprav, které měly za cíl harmonizaci s dohodou TRIPS, garantuje zahraničním přihlašovatelům stejná práva jako tuzemským přihlašovatelům. Zahraničním přihlašovatelům přiznává právo přednosti z jejich národní přihlášky.²³ Pokud se při podání přihlášky uplatňuje unijní priorita, musí být prioritní doklad předložen do dvou měsíců od podání přihlášky spolu s překladem do angličtiny. V Indii se zapisují individuální a kolektivní ochranné známky výrobků a služeb do registru za podmínky, že se budou užívat pro označování zboží v této zemi. Pro důkaz užívání slouží i nezaregistrované licenční smlouvy. Přihláška ochranné známky se v průběhu řízení zveřejňuje za účelem námitkového řízení. Námitky je možné podávat do třech měsíců od zveřejnění přihlášky. Řízení o ochranné známce trvá asi jeden až dva roky a stojí asi 500 USD. O registraci ochranné známky rozhoduje na návrh Úřadu pro patenty a vzory centrální vláda (*Central Government*). Doba ochrany činí 10 let od podání přihlášky ochranné známky a je možné ji prodlužovat vždy o dalších deset let.²⁴ Dalším specifikem ochranné lhůty pro ochranné známky v Indii je skutečnost, že i při zániku ochranné známky v případě, že nebrání práva třetích osob, je možné tuto i po deseti letech po zániku této ochranné známky znovu obnovit a navázat na její původní prioritní datum. *Problematiku zeměpisného označení upravuje „Zákon o zeměpisných označeních“ („The Geographical Indications of Goods (Registration and Protections) Act“), který byl schválen v r. 1999, změněn v r. 2002 (v platnosti od 15. 9. 2003). Zároveň byl také ustaven rejstřík (registr) zeměpisných označení se sídlem v Chennai. Problematika zeměpisných označení je stále na programu jednání mezi Indií a EU.²⁵*

21 <http://www.wipo.int/treaties/en> Indie není smluvní stranou Smlouvy o známkovém právu [Trademark Law Treaty (TLT), 1994].

22 <http://www.businessinfo.cz>.

23 Trade Mark Law in India & Its Violation – an Analytical Study. In: <http://www.articlesbase.com/intellectual-property-articles/trade-mark-law-in-india-its-violation-an-analytical-study-543492.html>.

24 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z. *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. Praha: MUP, 2009.

25 <http://www.businessinfo.cz>.

Doménová jména v Indii

Doménová jména jsou právě tak jako ochranné známky nositeli obchodní komunikace a transakcí, jako specifické identifikace (tj. jsou nositeli rozlišovací způsobilosti) v oblasti kyberprostoru. Doménové jméno nemá teritoriální limitaci, jako je tomu u ochranných známek, je přístupné prostřednictvím internetu bez ohledu na geografickou polohu. Indie jako mnoho dalších států nemá legislativu upravující oblast doménových jmen. Indie je členem „Internetového sdružení pro přidělování jmen a čísel“ [„*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*“ (ICANN), 1998] se sídlem v Marina del Rey, v Kalifornii, USA, jejímž hlavním úkolem chránit operační stabilitu internetu za účelem hospodářské soutěže a dohled nad internetovými registry.²⁶

Práva k vynálezům a průmyslovým vzorům

V oblasti mezinárodních smluv na úseku práv k vynálezům a průmyslovým vzorům je Indie smluvní stranou těchto mezinárodních úmluv:

- Budapeštská smlouva o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů k účelům patentového třídění²⁷ (*The Budapest Treaty on the International Registration of the Deposit of Mikroorganismus for the Purposes of Patent Procedure*, 1977) Indie: přistoupení ke smlouvě 17. 10. 2001, v platnosti od 17. 12. 2001.
- Washingtonská úmluva – Smlouva o ochraně duševního vlastnictví u integrovaných obvodů (*The Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits (Washington Treaty)*, 1989) přistoupení Indie ke Smlouvě 25. 5. 1990.
- Smlouva o patentové spolupráci (*Patent Cooperation Treaty (PCT)*, 1970) April 6, 1984 Indie: přistoupení ke smlouvě 7. 9. 1998, v platnosti od 7. 12. 1998.

Indie naproti tomu není smluvní stranou Štrasburské dohody o mezinárodním patentovém třídění [*The Strasburg Agreement Concerning the International Patent Classification (IPC)*, 1971], dále Lokarnské dohody o mezinárodním třídění průmyslových vzorů a modelů (*The Locarno Agreement Establishing an International Classification For Industrial Designs*, 1968, a Haagské dohody o mezinárodním přihlašování průmyslových vzorů a modelů (*The Hague Agreement Concerning the International Deposit of Industrial Designs*, 1925), ani Smlouvy o patentovém právu [*Patent Law Treaty (PLT)*, 2000].²⁸

Indie a PCT systém

S nárůstem počtu přihlašovaných vynálezů v druhé pol. 20. století se čím dál častěji na mezinárodní scéně začínalo hovořit o užitečnosti zavedení světového systému, který by přihlašování vynálezů zjednodušil a z hospodárnil. Smlouva o patentové spolupráci [*Patent Cooperation Treaty (PCT)*, 1970]²⁹ byla přijata dne 19. června 1970 na diplomatické konferenci

26 Domein protection in India. In: <http://www.ipfrontline.com/depts/article.aspx?id=8507&depid=6>.

27 Smlouva se týká mezinárodního uznávání uložení (*deponování*) mikroorganismů (*v oblasti biotechnologií*) pro účely patentového řízení. Pokud se patentová přihláška týká ochrany mikroorganismu, musí být tento deponován ve státě stanovené instituci, která bude tento mikroorganismus udržovat. Státy, které jsou členy této dohody, tvoří tzv. Unii pro mezinárodní uznávání deponovaných mikroorganismů.

28 <http://www.wipo.int/treaties/en>.

29 Základy Smlouvy o patentové spolupráci byly položeny na Výkonném výboru Pařížské unie pro ochranu průmyslového vlastnictví v září roku 1966.

ve Washingtonu, která byla svolána předchůdcem Světové organizace duševního vlastnictví, bývalým BIRPI. V účinnost smlouva vstoupila dne 24. ledna 1978.³⁰ Indie přistoupila k Smlouvě o patentové spolupráci poměrně pozdě, až v roce 1998. Smlouva je v Indii v platnosti od 7. 12. 1998. Smlouva umožňuje získat patentovou ochranu v několika zemích současně vyplněním jediné mezinárodní přihlášky, která má tytéž účinky jako podání národních přihlášek ve všech smluvních státech, které si přihlašovatel zvolí, aniž by byl nucen v daném okamžiku vynaložit v těchto zemích jinak nezbytné náklady na překlady, zastoupení, správní poplatky apod.

Ačkoliv Indie přistoupila k PCT na konci devadesátých let, přístup k PCT umožňuje až novelizace indického patentového zákona v podobě dodatku „*The Patents (Amendment) Act 2002*“. V platnosti je od 20. 5. 2003.

Mezinárodní přihláška

Mezinárodní přihlášku může podat právnická nebo fyzická osoba, která je příslušníkem smluvního státu nebo má na jeho území bydliště či sídlo, a to k patentovému úřadu tohoto státu. Takovýto úřad je tzv. přijímacím úřadem. Mezinárodní patentové přihlášky se v Indii podávají u Indického patentového úřadu – Úřadu pro patenty a vzory. Patentový systém v Indii je spravován pod dohledem Úřadu pro patenty a vzory („*The Controller General of Patents, Designs, Trademarks and Geographical Indications*“). Pro všechny členské země PCT může být přijímacím úřadem také Mezinárodní úřad v Ženevě. Přijímací úřad stanoví, v jakém jazyce musí být mezinárodní přihláška zpracována. Přihláška se podává na předepsaném formuláři, kde se od 1. 1. 2004 již přímo neurčují státy, ve kterých přihlašovatel zamýšlí získat ochranu, jak tomu bylo v minulosti. Určenými státy jsou automaticky všechny státy, které jsou k datu mezinárodního podání přihlášky vázány PCT. Přihláška se podrobí formálnímu průzkumu. Přijímací úřad převezme přihlášku, přezkoumá formální stránku, vyzve přihlašovatele k odstranění formálních vad ve stanovené lhůtě, a pokud přihlašovatel ve stanovené lhůtě odstraní nedostatky, přízná přijímací úřad mezinárodní přihlášce datum mezinárodního podání. Od priznaného data mezinárodního podání se mezinárodní přihláška pokládá za podanou ve všech členských zemích PCT. Přijímací úřad zašle jednu kopii, tzv. archivní vyhotovení mezinárodní přihlášky, Mezinárodnímu úřadu, a to nejpozději do uplynutí 13 měsíců od unijní priority a další vyhotovení mezinárodní přihlášky, tzv. rešeršní vyhotovení, zašle orgánu, jež bude provádět mezinárodní rešerši. Archivní vyhotovení slouží kromě jiného hlavně k mezinárodnímu zveřejnění. Mezinárodní úřad oznámí přihlašovatel, přijímacímu úřadu a orgánu pro mezinárodní rešerši, že přijal archivní vyhotovení a datum, kdy ho přijal. Poté, co přihláška vyhovuje všem formálním požadavkům, obdrží statut mezinárodní přihlášky a zaregistruje se u Mezinárodního úřadu. Orgán pro mezinárodní rešerši oznámí Mezinárodnímu úřadu, přihlašovatel a přijímacímu úřadu, že rešeršní vyhotovení přijal a kdy. Každý přijímací úřad musí sdělit Mezinárodnímu úřadu, který orgán pro mezinárodní rešerši („*International Searching Authority*“) je příslušný pro rešerše mezinárodních přihlášek u něho podaných.

Indický patentový úřad jako „International Searching Authority“ (ISA)

Dne 13. února 2008 zařadila Světová organizace duševního vlastnictví (WIPO) indický Úřad pro patenty a vzory („*The Controller General of Patents, Designs, Trademarks and Geographical Indications*“) mezi orgány příslušné pro vyhotovování mezinárodních rešerší.³¹

30 Změněna byla Shromážděním PCT unie („*The Assembly of the PCT Union*“) roku 1979, 1984 a naposledy v roce 2001.

31 [http://ezinearticles.com/?Indian-Patent-Office-Accorded-as-an-International-Searching-Authority-\(ISA\)&id=887680](http://ezinearticles.com/?Indian-Patent-Office-Accorded-as-an-International-Searching-Authority-(ISA)&id=887680).

Indie se tím zařadila mezi významné světové instituce, pověřené tímto úkolem. Funkci orgánu pro mezinárodní rešerši plní vedle Indie i národní patentové úřady Austrálie, Rakouska, USA, Japonska, Švédska, Ruské federace, Číny, Španělska, Korejské republiky a Evropský patentový úřad. V blízké budoucnosti začnou tuto funkci vykonávat i patentové úřady Kanady a Finska.³⁵ Cílem mezinárodní rešerše je zjistit relevantní stav techniky, související s mezinárodní přihláškou. Tímto důležitým stavem techniky je vše, co bylo zpřístupněno veřejnosti kdekoliv ve světě a co může pomoci ke zjištění, zda přihlášený vynález je nový, zda splňuje podmínku vynálezecké činnosti a průmyslové využitelnosti. Na základě zjištění těchto skutečností pomocí mezinárodní rešerše se zpracuje písemný posudek, tj. předběžné stanovisko k patentovatelnosti. Mezinárodní rešeršní zprávu (*International Search Report*), která obsahuje seznam všech dokumentů, které mohou mít vztah k patentovatelnosti nárokovaného vynálezu, spolu se zmíněným posudkem zašle orgán pro mezinárodní rešerši přihlašovatel a Mezinárodnímu úřadu. Vlastní rešerše se prostřednictvím Indického patentového úřadu ve funkci „*International Searching Authority*“ provádí v patentových dokumentech vydaných po roce 1920 Francií, Německem, Japonskem, SSSR, Ruskem, Švýcarskem, Velkou Británií, USA a dále dokumenty SNR, PCT, Evropského patentu a Africké organizace duševního vlastnictví (OAPI), dále se jedná o 200 odborných periodik. Rešeršní zpráva včetně posudku by měla být zpracována nejpozději do uplynutí 16 měsíců od unijní priority. Tato lhůta je však v praxi u určitého procenta přihlášek překračována.³² Přihlašovatel může na základě mezinárodní rešerše a předběžného stanoviska k patentovatelnosti vhodně upravit patentové nároky a tyto změny v patentových nárocích poté zaslat Mezinárodnímu úřadu.

Mezinárodní zveřejnění

Pokud se přihlašovatel rozhodne neodvolat přihlášku, je tato zveřejněna spolu se zprávou o mezinárodní rešerši a případně se změnami patentových nároků Mezinárodním úřadem po uplynutí 18 měsíců od data unijní priority. Mezinárodní přihláška se zveřejní ve formě brožury, která obsahuje standardizovanou titulní stranu a popis, nároky, případně výkresy, mezinárodní rešeršní zprávu, popř. další závažné skutečnosti týkající se přihlášky nebo jejího obsahu.³³ Pokud ještě není rešeršní zpráva k dispozici, je zveřejněna Mezinárodním úřadem odděleně. Pokud přihlašovatel poté nepodá žádost o mezinárodní předběžný průzkum podle hlavy II PCT, „přepracuje“ Mezinárodní úřad předběžný posudek k patentovatelnosti, do „Mezinárodní předběžné zprávy o patentovatelnosti (Hlava I PCT)“ a postoupí ji po uplynutí 30 měsíců od priority všem úřadům (národním i regionálním) určeným mezinárodní přihláškou (tzv. určené úřady) a zpřístupní ji k nahlédnutí veřejnosti.³⁴ Výše zmíněné postupy tvoří dohromady obligatorní část mezinárodní fáze řízení o mezinárodní přihlášce vynálezu podle Hlavy I PCT. Přihlašovatel pak musí zahájit navazující tzv. národní fázi řízení, která již probíhá před jednotlivými určenými národními či regionálními patentovými úřady zemí, ve kterých přihlašovatel chce získat ochranu.

32 JENERÁL, E.: *Mezinárodní úmluvy v patentovém právu*, UPV, Praha 2004.

33 PŘÁDNÁ, Z., HOŠKOVÁ, M.: *Praktické postupy při přihlašování vynálezů a užitných vzorů do zahraničí*, VŠVSMV, Praha 2004.

34 JENERÁL, E.: *Mezinárodní úmluvy v patentovém právu*, UPV, Praha 2004.

Návrh na mezinárodní předběžný průzkum podle Hlavy II PCT

Hlava II PCT dává přihlašovatel další možnosti spočívající zejména v tom, že přihlašovatel může požádat o provedení předběžného věcného průzkumu (substantive examination). Jedná se o obdobu běžného úplného průzkumu prováděného národními patentovými úřady. Funkci orgánů pro mezinárodní předběžný průzkum plní stejné úřady jako v případech orgánů pro mezinárodní řešerši. Zpráva o mezinárodním předběžném průzkumu je zaslána přihlašovatelovi a zvoleným úřadům. Při tomto průzkumu se přihláška patentu posuzuje z hlediska novosti, patentovatelnosti, vynálezecké výše a průmyslové využitelnosti. Další řízení pak probíhá u určených národních patentových úřadů podle národních patentových zákonů.

Národní fáze řízení

Zahájení národní fáze řízení předpokládá v prvé řadě uhrazení příslušných národních nebo regionálních poplatků u určených úřadů. Dále musí být předložen překlad mezinárodní přihlášky do úředního jazyka každého z těchto úřadů, jmenován místní zástupce apod. Pokud tyto úkony přihlašovatel neučiní, ztrácí mezinárodní přihláška v příslušném státě své účinky. Samotné národní řízení o přihlášce PCT je stejné jako řízení o přihlášce podané přímo u národního úřadu. Indie podá ročně kolem 700 PCT přihlášek (*PCT International Application*). Z opačného úhlu pohledu, z hlediska zahraničních přihlašovatelů, kteří se rekrutují z řad investorů, je Indie významným státem a do národní fáze v Indii ročně vstoupí kolem 10 000 PCT přihlášek (*PCT National phase application*). Mezinárodní patentové přihlášky jsou zveřejňovány ve věstníku pod názvem PCT Gazette („*The Gazette of International Patent Application*“), který je od roku 1998 zpřístupněn Světovou organizací duševního vlastnictví v síti Internet.

Původ indického patentového systému v patentovém systému Velké Británie

Indický patentový systém byl od samého počátku cele založen na britském zákonodárství.³⁵ První indický zákon na ochranu práv k patentu pod názvem „*The Act VI on Protection of Inventions*“ je ještě založen na britském patentovém právu a pochází z roku 1856. Zákon garantuje výlučná práva k vynálezu po dobu čtrnácti let. Dalším zákonem v této oblasti byl zákon z roku 1859 po názvem „*The Act XV of Patent Monopolies*“, garantující výlučná práva k vynálezu na období čtrnácti let. V tomto zákoně jsou specifikována výlučná práva, jedná se o právo vyrábět, prodávat a jakkoli jinak využívat nebo kohokoliv pověřovat výkonem těchto práv na území Indie, po zákonem garantovanou ochrannou lhůtu. Z hlediska počínající ochrany designu v Indii byl důležitý zákon z roku 1872 „*The Patent & Designs Protection Act*“. Dále byl roku 1883 přijat zákon „*The Protection of Inventions Act*“ a roku 1911 byl přijat patentový zákon „*The Indian Patent & Designs Act*“.³⁶ V roce 1957 byla na návrh vlády provedena revize indického patentového práva. Výsledkem bylo přijetí dokumentu pod názvem „*The Patent Bill*“ roku 1965, do kterého bylo inkorporováno mnoho změn, např. týkajících se práv k vynálezům v oblasti farmacie a lékařských věd. V dubnu 1972 po úspěšné parlamentní proceduře legislativní dokument vešel v platnost pod názvem „*The Patents Act*“ (*ACT 39 OF 1970*). Tento právní dokument v sobě odrážel novou politickou a ekonomickou situaci.

35 Počátky patentového práva v Anglii sahají do 15. století. V období tudorovské Anglie byly základy patentového systému vtěleny do „Zákona Monopolů“ (*Statute of Monopolies in 1624*), jednalo se o první psané právo, které garantovalo patentový monopol. V oblasti autorskoprávní byl prvním právním dokumentem Act of Anne, který garantoval práva autora na pevně stanovenou dobu.

36 <http://www.patentoffice.nic.in/ipr/patent/history.htm>.

Prioritou byl technologický rozvoj a podpora vynálezeckých aktivit. V devadesátých letech přišlo Uruguayské kolo GATT, které s sebou přineslo negociace, které vyústily v založení „Světové obchodní organizace“ (*World Trade Organization – WTO*). Indie se stala signatářem Dohody TRIPS (*Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*). Na základě této dohody je Indie povinna podle v ní obsažených ustanovení týkajících se práv k duševnímu vlastnictví zakotvit minimální požadovanou úroveň ochrany autorských práv, obchodní známky, zeměpisných označení, patentů a průmyslových vzorů. Indie přijala první sadu doporučení v průběhu ledna 1995, v zákonné podobě byla přijata v březnu 1999, jako patentový zákon pod názvem „*Patents (Amendment) Act 1999*“.³⁷ Novela zákona zakotvuje možnost podání patentové přihlášky na léčiva a garantuje výlučná obchodní práva k těmto produktům. V roce 2002 došlo k novelizaci tohoto zákona přijetím další sady závazků v podobě zákona (dodatku k zákonu) pod názvem „*The Patents (Amendment) Act 2002*“.³⁸ Tato zásadní novela přináší od roku 2003 harmonizaci s Evropskou patentovou úmluvou (*European Patent Convention*) a prodlužuje platnost patentu na 20 let ode dne podání. Dodatek dále zakotvuje možnost přístupu k PCT. Třetí novelizace patentového zákona z roku 1970 „*The Patents (Amendment) Act 2005*“ vešla v účinnost dne 1. 1. 2005. Novela zavádí opatření na ochranu patentů na vynálezy ve všech oblastech techniky a technologií, včetně chemikálií, léčiv a agrochemikálií.

Patentový úřad v Indii. Indický patentový systém. Patentové řízení v Indii

Patentový systém v Indii je spravován pod dohledem Úřadu pro patenty a vzory („*The Controller General of Patents, Designs, Trademarks and Geographical Indications*“). Úřad spadá pod ministerstvo průmyslu a obchodu (*Ministry of Commerce and Industry*), pod úsek průmyslové politiky. V Indii se nalézají čtyři patentové úřady. Hlavní úřad („*The Head Office*“) sídlí v Kalkatě, další patentové úřady sídlí v Dilí (Delhi), v Bombaji (Mumbai) a Chennai. Indický patentový systém po novelizacích zákona „*The Patents Act*“ (*ACT 39 OF 1970*) definuje patentovatelné vynálezy („*Patentable Inventions*“) na základě kritérií patentovatelnosti jako: vynálezy, které jsou spojené s procesem, postupem nebo produktem (výrobkem); za vynález se považuje nový produkt (výrobek), proces, postup zahrnující invenční (vynálezecký) krok. Třetí novelizace Patentového zákona z roku 1970 „*The Patents (Amendment) Act 2005*“, která vešla v účinnost dne 1. 1. 2005, definuje jako „nový vynález“ vynález nebo technologický postup, který není možné dovodit („*anticipated*“) z publikovaných dokumentů, přístupných kdekoli na území státu nebo v zahraničí, k datu podání patentové přihlášky, vynálezecké řešení nevstoupilo ve veřejnou známost.³⁹ Vynález musí být dále průmyslově využitelný. Za nepatentovatelné se na základě úpravy „*The Patents (Amendment) Act 2005*“, považují výrobky nebo výrobní postupy, které nejsou vynálezy (podle shora uvedené definice vynálezu):

- vynálezy související s atomovou energií⁴⁰; vynálezy, které jsou v rozporu s veřejnou morálkou a dobrými mravy; vynálezy představující vážné ohrožení pro člověka, zvířata, rostliny, resp. pro celé životní prostředí; perpetua mobile („*perpetual motion machines*“); vědecké objevy; látková ochrana („*chemical substance*“); zemědělské a zahradnické metody; lékařské, chirurgické, diagnostické a léčebné metody postupy; zvířata a rostliny všeobecně (kromě mikroorganismů); klony a nové variety rostlin.

37 Jedná se o první novelizaci zákona „*The Patents Act*“ (*ACT 39 OF 1970*) v platnosti od 1972. Novelizace na základě Dohody TRIPS.

38 V platnosti od 20. 5. 2003.

39 Technology, Viewed by Oct, 27, 07. In: http://indiarocks.com/blogs/blog_visiterview_main.php?id=803#blog803.

40 Podle ustanovení: subsection (1) of section 20 of the Atomic Energy Act, 1962.

Po třetí novelizaci patentového zákona z roku 1970 „*The Patents (Amendment) Act 2005*“, která už odpovídá požadavkům WTO, došlo k těmto změnám:

- ochrana softwaru je možná jen s hardwarem; oproti dřívějším novelizacím je možná látková ochrana⁴¹; patentem není možné chránit nové použití známé látky; žádost o urychlený průzkum je možné podat jen u PCT přihlášek, které vstoupily do národní fáze; žádost o průzkum je možné podat pouze po zveřejnění přihlášky, a to nejpozději do 36 měsíců od data priority; úřad provádí věcný průzkum, který musí zahájit do 3 měsíců od data žádosti o průzkum; lhůty pro ukončení řízení a udělení patentu se zkracují na 42 měsíců; patenty se již nezapečetují; odpor je možný podat jak do 3 měsíců od data zveřejnění, tak i před udělením patentu, stejně jako po udělení patentu.⁴²

Ani výše uvedená novela nebyla poslední. Dne 2. 6. 2006 vstoupila v platnost další novela, která upravuje některá ustanovení patentového zákona a mění některé výše uvedené lhůty:

- všechny činnosti, vyplývající z patentového zákona, mohou provádět kterékoliv pobočky patentového úřadu a nikoliv jen hlavní úřad v Kalkatě; žádost o průzkum musí být podána do 48 měsíců od data priority nebo podání – platí pozdější datum, ale může být podána současně s podáním přihlášky nebo před zveřejněním přihlášky; průzkum musí být zahájen do 1 měsíce od data žádosti o průzkum nebo zveřejnění – platí pozdější datum; průzkumová zpráva musí být vydána od data jejího zpracování referentem; přihláška musí být připravena k udělení do 12 měsíců od data vydání prvního úředního výměru a tuto lhůtu nelze prodloužit; odpor proti udělení patentu se může podat kdykoliv před udělením a přihlašovatel se k němu musí do 3 měsíců vyjádřit.⁴³

Při rozsahu popisu nad 30 stran a počtu nároků nad 10 se úřední poplatky zvyšují. Poplatky je možno platit i elektronicky. V roce 2005 bylo v Indii podáno 3630 patentových přihlášek domácími přihlašovately a 3615 přihlašovately ze zahraničí. Patentové přihlášky se v Indii podávají u Úřadu pro patenty a vzory. Po udělení patentu se na základě principu „*first to file*“ vyžaduje světová novost předmětu patentu, jeho nezřejmost a průmyslová upotřebitelnost. Doba platnosti patentu je 20 let od data podání, přihlášky se zveřejňují v 18měsíční lhůtě. Zavádí se odložený průzkum a ustavuje se Odvolací komise. Doba řízení o patentové přihlášce by se měla zkrátit ze 7 let na 2 roky.⁴⁴

Problematika softwarového patentu v Indii

Tak jako v jiných zemích i v Indii softwarový vynález není obsažen v definici patentovatelnosti, resp. patentovatelných vynálezů, tedy není podle indického patentového zákonodárství způsobilý k patentování. Podle indického patentového práva⁴⁵ naopak softwarový vynález (*computer programme “per se”⁴⁶ or algorithms*)⁴⁷ spadá do definice nepatentovatelných vynálezů [„*The Patents (Amendment) Act 2005*“] – ochrana softwaru

41 Oproti zákonu „*The Patents Act 1970*“ a dřívějším novelizacím: With regard to medicine or drug and certain classes of chemicals no patent is granted for the product itself even if new, only the process of manufacturing the substance is patentable. In: Technology-Viewed-by-Oct.-27’07. In: http://indiarocks.com/blogs/blog_visiterview_main.php?id=803#blog803.

42 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

43 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

44 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

45 Uzákonněno už v „*Indian Patent Act, 1970*“.

46 Program sám o sobě, bez návaznosti, resp. souvislosti s konkrétním technickým řešením.

47 Účelově zvolený postup výpočtu.

je tedy možná jen s hardwarem. Počítačové programy se pokládají za literární díla. Algoritmy obsažené v programu nepodléhají autorskoprávní ochraně (jde o myšlenku, která obecně není autorským právem chráněna).⁴⁸ Indická vláda v současnosti navrhuje zařadit počítačový software do definice patentovatelnosti, aby byl do budoucna zařazován k hardwaru, resp. k počítačům. V současnosti se v Indii každoročně podá množství patentových přihlášek softwarových vynálezů, přičemž patentovatelnosti softwaru se dosahuje obcházením zákona, pomocí patentových nároků, do kterých se podaří softwarový vynález skrýt. Jinou možností je prokázání vztahu softwarového vynálezu s počítačovým hardwarem.⁴⁹ Indická vláda je v současnosti pod velkým tlakem indických softwarových profesionálů („*indian software professional lobby*“). Existuje předpoklad, že se Indie do budoucna odchýlí od evropského chápání patentovatelnosti softwaru ve smyslu chápání Evropského patentového úřadu (European Patent Office) a přikloní se spíše k pojetí softwarového vynálezu, resp. patentu, protože indický ekonomický vývoj směřuje především k „*high-tech*“ inovacím.

Indie a farmaceutický patent

Indie má celosvětově jedny z nejlepších zdravotních odborníků v oblasti farmaceutického výzkumu a farmaceutického průmyslu. Zatímco farmaceutický průmysl je v Indii už dlouhou dobu na vysoké úrovni, ne tak je tomu s patentovým právem v této oblasti. Teprve přistoupení k Dohodě TRIPS přineslo do této oblasti potřebné změny, jež s sebou přineslo rozšíření patentovatelnosti na farmaceutické výrobky.⁵⁰ Indie totiž až do nedávné doby neuznávala látkovou ochranu (patentovou ochranu farmaceutických substancí), ta je nově možná až po novele indického patentového zákona. Indie se proto v současné době stává magnetem pro farmaceutický průmysl evropských zemí a USA. Důvodem jsou také několikanásobně nižší náklady na klinické testování léčiv. Mohl by to být dobrý předpoklad pro farmaceutický výzkum a výrobu léků proti virovému onemocnění AIDS. Jakost indických farmaceutických produktů je na mezinárodním standardu. V Evropě i v USA jsou ceny léků vysoké, což je vidět i na cenách tzv. generik, což jsou léčiva, která se vyrábějí jinými firmami po vypršení patentu. Jedná se o jednu a tutéž účinnou látku i její úpravu do konečné podoby, jak lék známe v lékárně. Nesmíme zapomínat, že farmaceutické firmy, které drží patent na nějaký medikament, jsou tímto faktem monopolními výrobci a mohou si dovolit nasadit prakticky jakoukoliv cenu. Rozdíl mezi cenou originálního, patentově chráněného léčiva a jeho generické varianty je mnohdy v násobcích. A i cena originálu opadne bez patentové ochrany na konkurenčně schopnou úroveň.⁵¹ Indie by jednou mohla být východiskem z této slepé uličky, pokud by se po zavedení patentování držela původních cen, mohla by být nadějí pro jiné rozvíjející se země, které se potýkají s vážnými chorobami.

48 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009 (komentář autorky: z uvedeného vyplývá, že algoritmus nepoživá ani autorskoprávní ani průmyslověprávní ochrany, což si myslím bude v budoucnu situace neudržitelná z důvodu stále vzrůstajícího podílu "high-tech sektoru" na hospodářském vývoji země).

49 Sudhir Kumar Aswal. Patent Attorney. In.: http://www.aswalassociates.com/docspdf/Software_Patents_India.pdf.

50 Produkt Patent Regime and Phasmaceutical Industry in India, By Nair, M. In.: <http://www.ipfrontline.com>.

51 KRČEK, T.: *Léky za zlomek jejich ceny*. Britské listy. 4. 1. 2007. In: <http://www.blisty.cz/2007/1/4/art32134.html>.

Indie a principy „first to file“ a „first-to-invent“

Internetové stránky Evropského patentového úřadu uvádějí:⁵² „Na světě existuje dominující ‚trojka‘ patentových úřadů („*The big three*“) – Evropský patentový úřad [„*The European Patent Office*“ (EPO), 1977, 200 000 patent. přihlášek/rok], Patentový a známkový úřad USA [„*The United States Patent and Trademark Office*“ (USPTO), zakotven už v Ústavě USA, 400 000 patent. přihlášek/rok] a Japonský patentový úřad [„*The Japan Patent Office*“, 400 000 přihlášek/rok). K nim se už v současnosti druží patentové úřady rychle rostoucích ekonomik – Indie [„*The Controller General of Patents, Designs, Trademarks and Geographical Indications*“) a Čína [„*The State Intellectual Property Office*“ (SIPO), 1980, kolem 200 000 patent. přihlášek/rok]. Zatímco technická spolupráce mezi shora jmenovanými třemi úřady představuje nejužší spolupráci v oblasti práva duševního vlastnictví na světě, přece doposud zůstávají významné odlišnosti, které jsou založené na odlišných právních a kulturních přístupech. Jak Evropský patentový úřad, tak i Japonský patentový úřad jsou založeny na principu „*first to file*“, podle tohoto systému právo na patent má první přihlašovatel („*the basis of the filing or priority date of the application, „regardless of the date of actual invention*““). Naproti tomu Patentový a známkový úřad USA (USPTO), je patentovým úřadem založeným na principu „*first-to-invent*“, kde právo na patent má první vynálezce, tj. ten kdo první přišel s nápadem a reálně ho uskutečnil („*the person who first conceived and practiced the invention*“).⁵³ V praxi má tento systém mnohá úskalí, například absence nezpochybnitelných důkazů, např. listinných, pokud by došlo ke kolizi práv na patent. Tato situace se řeší např. formou notářské úschovy a vymáhání práv je vděčnou náplní činnosti advokátních kanceláří. Systém „*first to file*“ je založen na objektivnějších kritériích, neboť právo na patent je podloženo listinnými důkazy, které pocházejí z procesního postupu („*procedural certainty*“). Nově vznikající silné asijské ekonomické regiony, jako je Indie a Čína, začínají v tomto systému postupně hrát významnou roli. Na harmonizaci patentového práva těchto regionů se dlouhodobě podílí EPO a v posledním období ji stále zintenzivňuje. Indický patentový systém je založen na principu „*first to file*“ a z důvodu shora zmíněných skutečností se zřejmě tento přístup ani v budoucnu měnit nebude.

Průmyslové vzory

Průmyslové vzory se řídí se zákonem „*The Design Act 2000*“, který byl vydaný v roce 2002. Poskytuje minimální ochranu požadovanou Dohodou TRIPS a postupně se tento průmyslověprávní institut zavádí.

Průmyslové vzory se přihlašují podobně jako patenty a náklady na jejich ochranu jsou zhruba stejné. Oproti dřívější úpravě se vyžaduje světová novost průmyslového vzoru. Doba trvání ochrany je 10 let, s možností jednoho prodloužení o pět let.⁵⁴

Topografie polovodičových výrobků

Topografie polovodičových výrobků: V Indii je od roku 2000 zavedena i ochrana topografií polovodičových výrobků. Doba ochrany je 10 let od podání přihlášky nebo od prvního obchodního využití topografie.⁵⁵

52 Patents around the world. In.: <http://www.epo.org/topics/patent-system/patents-around-the-world.html> (European Patent Office).

53 Používá se také termín: „*Trilateral Offices*“.

54 Patents around the world. In.: <http://www.epo.org/topics/patent-system/patents-around-the-world.html>.

55 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

Indie a oblast autorskoprávní

Oblast autorskoprávní (Copyright) se řídí zákonem „Indian Copyright Act“ z r. 1957, který byl změněn v roce 1999, kdy došlo k jeho harmonizaci s požadavky Bernské úmluvy, jíž je Indie členem. Úpravy tohoto zákona nabyly účinnosti k 15. 1. 2000 a zákon je plně v souladu s požadavky Dohody TRIPS.⁵⁶ Autorskoprávní ochrana (Copyrightu) vzniká v Indii neformálně vytvořením díla ve smyslu vnímatelné podoby. Počítačové programy se pokládají díla za literární. Algoritmy obsažené v programu nepodléhají autorskoprávní ochraně (jde o myšlenku, která obecně není autorským právem chráněna).⁵⁷

Trendy ve vývoji Indie

Indická vláda chce udržet stávající tempo růstu, aniž by došlo k inflaci (indické tempo růstu je vysoké, kolem 9 %, ale stále ještě nestačí Číně). Dalším cílem je zlepšení infrastruktury, ale i zlepšení výkonnosti státní správy, i pokud se týká vývoje Indie jako právního státu, resp. vymahatelnosti práva, včetně práva průmyslového vlastnictví. Indie je rovněž zapojena v rozvojovém programu z Dohy na půdě Světové obchodní organizace (WTO). Soused Indie, Čína, je významným trhem pro vývoz indických vyspělých technologií a IT služeb, ale zároveň v ní vzniká Indii do budoucna i silný konkurent. Indie také zintenzivňuje obchodování s EU. Indická vláda si do budoucna klade za cíl vyrovnání propastných rozdílů mezi městem a venkovem a rovněž rozdílů meziregionálních. Důraz se klade na zvyšování vzdělanosti (vzdělanostní ekonomika – informační společnost) a s tím spojené trendy vzdělávat špičkové odborníky, neboť vysoce vyvinuté technologie vyžadují vysoce kvalifikovanou pracovní sílu. V Indii má značný podíl na hospodářském růstu základ právě v této sféře.

Čína

Pro úvodní ujasnění pojmů – označení „Čína“ je z geografického hlediska jak název pro Čínskou lidovou republiku (*Public Republic of China*), jež zahrnuje i Hong Kong a Macao, tak i pro Taiwan (*Republic of China*). V dalším textu budu pod pojmem Čína chápat Čínskou lidovou republiku. Oficiální název země je Čínská lidová republika ČLR (v anglickém jazyce: *Peoples Republic of China*).⁵⁸ Počet obyvatel v současnosti činí 1,4 mld. Čína tak představuje nejlidnatější stát světa. Státní zřízením je republika, typem vlády je Čínská lidová republika komunistický stát – diktatura s prvky tržní ekonomiky. Pokud se týká administrativně správního členění země, je Čína rozdělena na 22 provincií (Hebei, Shanxi, Liaoning, Jilin, Heilongjiang, Shaanxi, Gansu, Qinghai, Shandong, Jiangsu, Zhejiang, Anhui, Jiangxi, Fujian, Henan, Hubei, Hunan, Guangdong, Sichuan, Guizhou, Yunnan, Hainan), 5 autonomních oblastí (Vnitřní Mongolsko, Ningxia, Xinjiang, Guangxi, Tibet) a 4 municipality (samosprávná města – Beijing, Shanghai, Tianjin, Chongqing). Součástí ČLR jsou také 2 zvláštní administrativní oblasti (Hong Kong a Macao) s vlastními vládami, právními systémy a ústavními dokumenty.⁵⁹

56 Tamtéž.

57 <http://www.businessinfo.cz>.

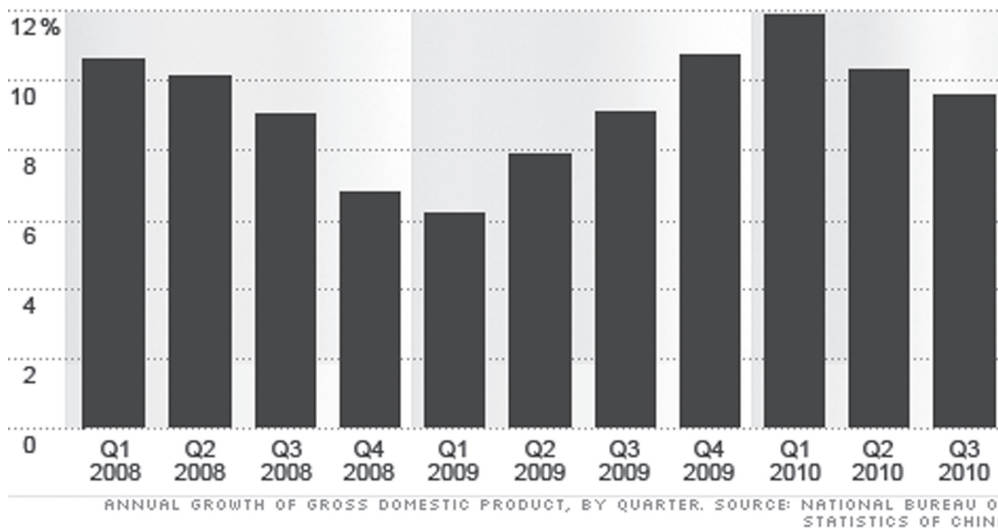
58 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009 (můj komentář: viz podrobněji oddíl 5.2. Problematika softwarového patentu v Indii).

59 Oficiální název země v mandarínské čínštině zní: Zhonghua Renmin Gongheguo (Čung-chua žen-min kung-che-kuo).

Současná čínská ekonomika a právo duševního vlastnictví v Číně

Čína v současnosti patří k nejrychleji se rozvíjejícím ekonomikám světa (obsadila 2. světovou příčku hospodářského růstu), děje se tak bohužel na úkor sociálního dumpingu a dumpingu ekologického, kde znečišťování životního prostředí patří k nejvážnějšímu na světě. V Číně dochází v neposlední řadě k závažnému porušování lidských a občanských práv, a k tvrdému potlačování práv na národní, kulturní a etnické sebeurčení – otázka Tibetu, které je ze strany zahraničí z důvodu obrovského zájmu o investice v této zemi často přecházeno. K těmto skutečnostem dochází i přesto, že Čína v roce 2001 ratifikovala Mezinárodní úmluvu o ekonomických, sociálních a kulturních právech (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*) a Mezinárodní úmluvu o občanských a politických právech (*International Covenant on Civil and Political Rights*), kterou Čína sice podepsala, ale dosud neratifikovala. Naproti tomu pozitivním trendem vývoje posledních desetiletí je, že Čína zhruba od počátku 90. let pokračuje ve své politice otevírání se světu, s postupným zaváděním ekonomických reforem s prvky tržní ekonomiky, spojeným s procesem orientace čínského hospodářství na rozvoj zahraničního obchodu, kdy na základě svých závazků k Světové obchodní organizaci (WTO) Čína snížila cla a odstranila část překážek obchodu. Byly učiněny kroky k tržnímu hospodářství s celkovou restrukturalizací a modernizací průmyslu a zlepšuje se též konkurenceschopnost čínského zboží. Čína v současnosti představuje obrovský a dynamický trh, populačně i ekonomicky a stává se tak magnetem pro zahraniční investory. Díky vstupu Číny do Světové obchodní organizace (11. 12. 2001), také dochází k postupnému zlepšování ekonomického a právního prostředí. Jak ukazují základní makroekonomické ukazatele z posledních let, Čína se i nadále velmi dynamicky vyvíjí, a to především v posledních 5 letech. Dosahuje vysokého ekonomického růstu, který se pohybuje nad 10 % HDP/rok. Z důvodu svého hospodářského růstu (vysoký růst HDP, vysoké pozitivní saldo zahraničního obchodu i platební bilance, stabilita měny), Čína v současnosti disponuje velkými finančními rezervami a stává se světovým věřitelem. Se vstupem Číny do WTO byly postupně přijaty i legislativní předpisy v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví.

CHINESE ECONOMIC GROWTH

Zdroj: China's economy cools in third quarter. CNN Money. In: <http://money.cnn.com>

Čínské národní právní předpisy bylo nutné v podobě novelizovaných znění přizpůsobit požadavkům „Dohody o ochraně práv duševního vlastnictví“ (*Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights* – TRIPS). Nicméně historicky prvním krokem k přijetí mezinárodních standardů v oblasti duševního vlastnictví bylo přistoupení Číny k „Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví“ (*The Convention Establishing the World Intellectual Property Organization* – *WIPO Convention*) v roce 1980 a na národní úrovni založení patentového úřadu – „The State Intellectual Property Office“ (SIPO).

Čína a Světová obchodní organizace (WTO)

Čína vstoupila do Světové obchodní organizace (WTO) poměrně nedávno dne 11. 12. 2001. Tímto krokem přistoupila k harmonizaci svého vnitrostátního práva v oblasti duševního vlastnictví s požadavky dohody TRIPS (*Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights*). Na tomto základě byly v posledním období novelizovány nebo zcela nově přijaty základní právní předpisy v tomto právním odvětví. Tím byl v Číně výrazně urychlen proces zvyšování ochrany práv duševního vlastnictví. Záměrem je další zvyšování právního vědomí o právech spojených s duševním vlastnictvím, uzákonění povinnosti čínských vládních institucí používat pouze legální software a posílit vymahatelnost práv z duševního vlastnictví. Vstupem do WTO se Čína zavázala (stejně jako ostatní členové) respektovat politiku a praxi, na nichž se dohodlo mezinárodní společenství obchodujících států a které jsou formulovány ve Všeobecné dohodě o clech a obchodu (GATT) a v dalších multilaterálních dohodách. Zdlouhavá jednání Číny se Spojenými státy a Evropskou unií ohledně jejího členství ve Světové obchodní organizaci se převážně soustřeďovala na nepříjemné ekonomické problémy, jako je snižování sazeb, zrušení kvót na vývoz do Číny, otevření tamějšího trhu klíčovými importními produkty, pro něž byl dosud přístup na čínské trhy vyloučen nebo omezen, či zahraniční investice v odvětvích, jako jsou například telekomunikace. Členství ve WTO Čínu zavazuje jednat se všemi členy rovnocenně. Pozornost musí být věnována otázkám, které budou rovněž mít dopad na všechny členské státy, krokům, jež Čína musí podniknout v právní oblasti, aby vyhověla standardům stanoveným v GATT. Čínská právní tradice je diametrálně odlišná od západní. Čínské právo zná jen malý počet u soudu zpochybnitelných úředních úkonů. Kromě toho čínské právo omezuje zpochybňování administrativních předpisů, dříve než jsou uvedeny do praxe. Probíhají sice snahy s cílem novelizovat zákon o státní správě, lze ovšem předpokládat, že bude trvat dlouho, než budou tyto návrhy přijaty. Například v článku 10 dohody GATT, jež členy Světové obchodní organizace zavazuje aplikovat obchodní zákony „jednotně, nestranně a uvážlivě“. Takové jednotnosti však v dnešní Číně nelze dosáhnout, poněvadž činnost lokálních státních správ se často rozchází s politikou centrální vlády. Čínské soudy a platy soudců jsou financovány nikoli Pekingem, nýbrž orgány místní státní správy, a proto jsou soudci a soudy na jejich straně. Nestrannost a uvážlivost jsou vzdálené cíle, neboť mezi čínskými zákonodárnými institucemi, ať už na lokální, či centrální úrovni, panuje ohromný zmatek. Potřebnou pomoc mohou Číně poskytnout její obchodní partneři a zahraniční nevládní organizace, a to formou podpory programů vedoucích k pokroku na poli čínského práva. Evropská unie, Kanada a Asijská rozvojová banka se podobnými snahami již zabývají.⁶⁰

60 Velvyslanectví České republiky v Pekingu. In: http://www.mzv.cz/beijing/cz/informace_o_clr/zakladni_data_o_clr.html

Čína jako členský stát Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)

Čína je signatářem mnoha významných mezinárodních dohod týkajících se duševního vlastnictví a je členem nejvýznamnější mezinárodní instituce zajišťující tyto otázky – Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO). Čína z důvodu své poměrně dlouholeté izolovanosti přistoupila k mezinárodním dohodám, konvencím, úmluvám a smlouvám v oblasti duševního vlastnictví poměrně pozdě. Právu duševního vlastnictví začala být v Číně věnována pozornost až na konci sedmdesátých let, kdy Čína přistoupila k prvním mezinárodním konvencím v této oblasti a kdy byl ustaven Čínský národní patentový úřad (CPO, 1980). Prvním projevem zájmu Číny o možnost přístupu k dohodám zaměřeným na oblast duševního vlastnictví, bylo teprve přistoupení k „Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví“⁶¹ (*The Convention Establishing the World Intellectual Property Organization – WIPO Convention*) v roce 1980⁶², přičemž nejstarší úmluvou je Pařížská unijní úmluva z roku 1893. K Pařížské unijní úmluvě Čína přistoupila dne 19. 12. 1984. Smlouva vstoupila v platnost dnem 19. 3. 1985, tímto datem se také stala členem „Pařížské unie“⁶³ (*International Union for the Protection of Industrial Property*).⁶⁴ Z hlediska agendy WIPO – PCT systému je Čína jedním z průzkumových úřadů pro přihlášky PCT. Funkci orgánu pro mezinárodní rešerši vedle Čínského patentového úřadu dále plní národní patentové úřady Austrálie, Rakouska, USA, Japonska, Švédska, Ruské federace, Španělska, Korejské republiky a Evropský patentový úřad.⁶⁵ Patentový úřad v Číně (*The State Intellectual Property Office, SIPO*) je také na základě Budapeštské dohody depozitním úřadem, který má jako jediný v Číně za úkol pro účely patentového řízení uchovávat a udržovat mikroorganismy, které jsou předmětem vynálezu.

Čína a mezinárodní úmluvy v oblasti autorskoprávní ochrany

Čína je smluvní stranou mnoha mezinárodních dohod administrovaných WIPO, na základě kterých dochází v zemi zhruba od poloviny 80. let k postupné harmonizaci domácích legislativních předpisů v oblasti ochrany duševního vlastnictví s mezinárodními standardy. Ve srovnání s Indií se Čína k tomuto procesu připojila poněkud později, ale na rozdíl od Indie je až na pár výjimek smluvní stranou téměř všech dohod administrovaných WIPO. V oblasti mezinárodních smluv na úseku autorských práv (*Copyright Treaties*) a práv souvisejících s právem autorským je Čína smluvní stranou těchto mezinárodních úmluv:

- Bernské úmluvy o ochraně děl literárních a uměleckých (*The Berne Convention for the Protection of Literary and Artistic Works*, 1886), ke které Čína přistoupila dne 10. 7. 1992, v platnosti od 15. 10. 1992,
- Úmluvy o ochraně proti pirátským kopiím („*The Convention for the Protection of Producers of Phonograms Against Unauthorized Duplication of Their Phonograms*“, 1971), přistoupení Číny 5. 1. 1993, v platnosti od 12. 2. 1993,
- Smlouvy o autorském právu [*WIPO Copyright Treaty (WCT)*, 1996], přistoupení 9. 4. 2007, v platnosti od 9. 6. 2007,

61 LUBMAN, STANLEY: *Čína a WTO*. In.: <http://www.project-syndicate.org/commentary/lub1/Czech>.

62 LUBMAN, STANLEY: *Čína a WTO*. In.: <http://www.project-syndicate.org/commentary/lub1/Czech>.

63 Speciální administrativní region Hong Kong signatářem této dohody je. Speciální administrativní region Macau signatářem této dohody také je.

64 Přistoupení ke smlouvě 3. 3. 1980, smlouva v platnosti od 3. 6. 1980 (<http://www.wipo.int/treaties/en/convention/>).

65 Čína je dále členem několika dalších významných unií, které byly zřízeny za účelem ochrany průmyslového vlastnictví – Bernská unie, Budapeštská unie, Locarnská unie, Madridská unie, Niceská unie, Pařížská unie, PTC unie.

- Smlouvy o uměleckých výkonech a zvukových záznamech [WIPO Performance and Phonograms Treaty (WPPT), 1996], přistoupení 9. 3. 2007, v platnosti od 9. 6. 2007.

Čína naproti tomu v oblasti autorských práv není členem Římské úmluvy o právech příbuzných k autorskému právu (*The International Convention for the Protection of Performers, Producers of Phonograms and Broadcasting Organizations*, 1961), Úmluvy o mezinárodním zápisu audiovizuálních děl (*Film Register Treaty – The Treaty on the International Registration of Audiovisual Works*, 1989) a Ženevské úmluvy o mezinárodní registraci vědeckých objevů (*The Geneva Treaty on the International Recording of Scientific Discoveries*, 1978).

Čína a mezinárodní úmluvy v oblasti vynálezů a průmyslových vzorů

V oblasti mezinárodních smluv na úseku práv k vynálezům a průmyslovým vzorům je Čína smluvní stranou těchto mezinárodních úmluv:

- Štrasburské dohody o mezinárodním patentovém třídění [*The Strasbourg Agreement Concerning the International Patent Classification (IPC)*, 1971] Čína: přistoupení 17. 6. 1996, v platnosti od 19. 6. 1997.
- Budapeštské smlouvy o mezinárodním uznávání uložení mikroorganismů k účelům patentového třídění (*The Budapest Treaty on the International Registration of the Deposit of Mikroorganismus for the Purposes of Patent Procedure*, 1977) Čína: přistoupení 1. 4. 1995, v platnosti od 1. 6. 1995,
- Lokarnské dohody o mezinárodním třídění průmyslových vzorů a modelů (*The Locarno Agreement Establishing an International Classification For Industrial Designs*, 1968) Čína: přistoupení 17. 6. 1996, v platnosti od 19. 9. 1996, Smlouvy o patentové spolupráci⁶⁶ [*Patent Cooperation Treaty (PCT)*, 1970] Čína: přistoupení 1. 10. 1999, v platnosti od 1. 1. 1994,
- Smlouvy o patentovém právu [*Patent Law Treaty (PLT)*, 2000] Čína: přistoupení 1. 10. 1993, v platnosti od 1. 1. 1994 a Smlouvy o ochraně duševního vlastnictví u integrovaných obvodů [*The Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits (Washington Treaty)*, 1989]⁶⁷ Čína: smlouva podepsána 1. 5. 1990.

Pokud se týká smluv v oblasti práv k vynálezům a průmyslovým vzorům Čína není smluvní stranou pouze Haagské dohody o mezinárodním přihlašování průmyslových vzorů a modelů (*The Hague Agreement Concerning the International Deposit of Industrial Designs*, 1925).

Čína a mezinárodní úmluvy v oblasti práv na označení

Čína je členem téměř všech důležitých mezinárodních úmluv v oblasti práv na označení, jedná se např. o:

- Niceskou dohodu o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek (*Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods And Services for the Purposes of the Registration of Marks*, 1957), čínské přistoupení přistoupení 5. 5. 1994, v platnosti od 9. 8. 1994,
- Singapurskou dohodu o známkovém právu (*Singapore Treaty on the Law of Trademarks*, 2006), přistoupení 27. 3. 2006, v platnosti od 12. 2. 1975,

66 Speciální administrativní region Hong Kong přistoupl k této smlouvě roku 1997 (1. června 1997). Speciální administrativní region Macau signatářem této smlouvy není.

67 Smlouva dosud nevstoupila v platnost (<http://www.wipo.int/treaties/en/ip/washington/>).

- Smlouvu o známkovém právu (*Trademark Law Treaty* (TLT), 1994), smlouva Čínou podepsána 28. 10. 1994,
- Madridskou dohodu o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (*The Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks*, 1891), čínské přistoupení 4. 10. 1989, v platnosti od 4. 10. 1989,
- Protokol k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek (*The Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks*, 1989)⁶⁸, čínské přistoupení 1. 9. 1995, v platnosti od 1. 12. 1995.

V oblasti mezinárodních smluv, týkajících se práv na označení administrovaných WIPO, Čína naopak není členem: Smlouvy na ochranu olympijských symbolů (*Nairobi Treaty on the Protection of the Olympic Symbol*, 1981), Lisabonské dohody na ochranu označení původu a_o jejich mezinárodním zápisu (*The Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration*, 1958), Vídeňské dohody o zřízení mezinárodního třídění obrazových prvků ochranných známek (*Vienna Agreement Establishing an International Classification of the Figurative Element of Marks*, 1973) a Madridské dohody o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží (*The Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications of Source on Goods*, 1891).

Madridská dohoda a Protokol k madridské dohodě. Čína a Madridský systém

Přistoupení Číny k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek spadá do počátků harmonizace čínského práva duševního vlastnictví v 80. letech. Čína v polovině 90. let rovněž přistoupila k Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek.

Madridský systém mezinárodního zápisu ochranných známek funguje na základě Madridské dohody o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek z roku 1891 (dále jen „Madridská dohoda“) a Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek (1989), mnohostranných mezinárodních smluv spravovaných Mezinárodním úřadem duševního vlastnictví v Ženevě. Základy mezinárodního přihlašování ochranných známek vytvořila Madridská dohoda, která byla od svého vzniku celkem šestkrát revidována. Země, na které se vztahuje tato dohoda, tvoří zvláštní unii pro mezinárodní zápis ochranných známek, tzv. „Madridskou unii“.⁶⁹ Madridská dohoda, k níž Čína přistoupila v roce 1989, tedy v období, kdy se začala otevírat světu, je jednou ze základních smluv v oblasti průmyslověprávní ochrany. Aplikace některých jejích ustanovení a tím i možnost přístupu dalších členských zemí byla v roce 1989 upravena uzavřením Protokolu k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek.⁷⁰ Podle článku 2) a 3) Madridské dohody může Madridského systému užít přihlašovatel, který je příslušníkem některého členského státu Madridské dohody nebo v něm musí mít sídlo nebo skutečně působící průmyslový nebo obchodní závod. Ochrannou známku poté přihlašovatel prostřednictvím národního nebo regionálního úřadu, kde musí být známka nejprve řádně zaregistrována, přihlásí u Mezinárodního úřadu duševního vlastnictví v Ženevě.

68 Speciální administrativní region Hong Kong signatářem tohoto protokolu není, tj. na jeho území nejsou platné mezinárodní ochranné známky, které byly designovány pro Čínu. Speciální administrativní region Macau signatářem tohoto protokolu také není, tj. na jeho území nejsou platné mezinárodní ochranné známky, které byly designovány pro Čínu.

69 Článek 19 Pařížské úmluvy pro ochranu průmyslového vlastnictví.

70 JAKL, L.: *Evropský systém ochrany průmyslového vlastnictví*, UPV, Praha 2003.

Madridská dohoda takto umožnila mezinárodní registraci ochranných známek u Mezinárodního úřadu duševního vlastnictví (*International Bureau of WIPO*) v Ženevě. Registrace ochranné známky u Mezinárodního úřadu má účinky ve vztahu k zvoleným přihlašovaným členským zemím, jejichž úřady, pokud nevznesou ve stanovené lhůtě námitky, takovouto známku již bez dalšího zapíší do svých národních rejstříků ochranných známek.

Mezinárodní přihláška a mezinárodní zápis ochranné známky

Signatářských států Madridské dohody je v současnosti 56.⁷¹ Členství v madridské dohodě má pro signatářské státy řadu výhod. Mezinárodní přihláška má ve smluvních zemích účinky podané národní přihlášky a účinky mezinárodního zápisu se rovnají účinkům národních zápisů. Mezinárodní cesta je pro zahraničního přihlašovatele nesrovnatelně levnější, než národní cesta podání přihlášky národní ochranné známky u konkrétního národního patentového úřadu.

Žádost o mezinárodní zápis se provádí vždy prostřednictvím národního úřadu. Ten zpracuje přihlášku na předepsaném formuláři, v němž potvrdí, že údaje v přihlášce uvedené odpovídají skutečnosti. Výrobky nebo služby se zatřídí podle Niceského mezinárodního třídění. Předmětem přihlášky může být jen jedna známka. Mezinárodní úřad zkoumá veškeré náležitosti přihlášky předepsané Madridskou dohodou a Prováděcím řádem. Mezinárodní úřad neprovádí věcný průzkum. Ten je vyhrazen pouze národním úřadům jednotlivých zvolených členských států. Jednotlivé národní úřady mohou, pokud jim to národní zákonodárství umožňuje, do jednoho roku od data mezinárodního zápisu, oznámit Mezinárodnímu úřadu, že na svém území mezinárodně zapsané známce ochranu nepřiznávají (*Avis de Refus*). Jedná se o tzv. prozatímní odmítnutí ochrany, které Mezinárodní úřad zašle úřadu země původu. Nevstoupí-li majitel mezinárodně zapsané ochranné známky ve stanovené lhůtě u národního úřadu, který vznesl námitky, do řízení a nepřekoná-li tyto námitky, vydá tento úřad rozhodnutí o definitivním odmítnutí ochrany na příslušném teritoriu. Pokud námitky nebyly vůbec vzneseny, zapíše Mezinárodní úřad ochrannou známku do svého mezinárodního rejstříku a taková známka se pak nazývá mezinárodní ochrannou známkou a automaticky se stává platnou v dezignovaných zemích, pokud ji některá z nich právoplatně neodmítla.⁷²

Poté, co byla ochranná známka Mezinárodním úřadem zapsána do Mezinárodního rejstříku (*The International Register*), je publikována v tiskovině „*The WIPO Gazette of International Marks*“. Zápis ochranné známky smí být podle Madridské dohody obnoven pokaždé na období dvaceti let.⁷³ S ohledem na to, že Prováděcí řád k této dohodě v roce 1996 upravil placení poplatků za obnovu vždy po deseti letech, byla i u mezinárodních ochranných známek doba platnosti prakticky sjednocena s národními známkami na deset let.⁷⁴ Vazba na národní zápis přetrvává ještě pět let od data mezinárodního zápisu. Po uplynutí této lhůty se mezinárodní zápis stává nezávislým (článek 5 odst. 2 Madridské dohody). Madridský systém (podle

71 http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en&treaty_id=21

Albánie, Alžírsko, Arménii, Ázerbajdžán, Belgie, Bělorusko, Bhutan, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Česká republika, Čína, Egypt, Francii, Holandsko, Chorvatsko, Itálie, Kazachstán, Korejská lidově demokratická republika, Kyrgistán, Keňa, Kypr, Kuba, Libérie, Lesotho, Lichtenštejnsko, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Írán, Makedonie, Maroko, Moldávie, Monako, Mongolsko, Mozambik, Namibie, Německo, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Rusko, San Marino, Slovensko, Sierra Leone, Slovinsko, Srbsko a Černá Hora, Súdán, Svazijsko, Sýrie, Španělsko, Švýcarsko, Tádžikistán, Ukrajina, Uzbekistán a Vietnam.

72 Článek 7) odst. 1 Madridské dohody.

73 JAKL, L.: *Práva na označení a průmyslové vzory*, VSVSMV, Praha 2003.

74 JAKL, L.: *Evropský systém ochrany průmyslového vlastnictví*, UPV, Praha 2003.

Madridské dohody a Madridského protokolu) podstatně zlevňuje a zjednodušuje přihlašování ochranných známek do zahraničí, protože umožňuje získat jedinou mezinárodní přihláškou ochranu v kterékoliv ze smluvních zemí. Za jediný poplatek a to v jednom z vybraných jazyků - angličtina, francouzština, španělština, namísto vyplňování samostatných přihlášek v různých smluvních zemích, v různých jazycích, při platbě mnoha poplatků v národních úřadech daných zemí.

V roce 1989 byl na Diplomatické konferenci konané v Madridu přijat Protokol k Madridské dohodě o mezinárodním zápisu ochranných známek (dále jen „Protokol“). Jedná se o mezinárodní dohodu, která obsahuje další změny a doplňky Madridské dohody. Konference se konala za účasti 28 států. V současnosti je signatářských zemí protokolu 75.⁷⁵ Čína přistoupila k Protokolu v září roku 1995. Vytvoření Protokolu, který se některými ustanoveními zásadně liší od Madridské dohody, bylo iniciováno především zeměmi, které se z hlediska své známkové ochrany nestaly původními členy Madridské unie, neboť jim systém zavedený Madridskou dohodou nevyhovoval. Patří sem např. USA, Velká Británie a Japonsko. Světová organizace duševního vlastnictví se proto pokusila o zásadní změnu tohoto systému, aby jej mohlo využívat více zemí než původní členové Madridské dohody a aby nebyla porušena kontinuita s Madridskou dohodou. Mezi hlavní změny, které přináší Protokol, na rozdíl od Madridské dohody, patří zejména tyto:

- jako předpoklad mezinárodního zápisu postačí pouhá přihláška ochranné známky k tomuto zápisu, nevyžaduje se zápis v zemi původu; zkracuje se doba ochrany na základě mezinárodního zápisu o polovinu, tj. z původních dvaceti na deset let, přičemž možnost obnovy zápisu po deseti letech není dotčena; byla prodloužena jednorozhodná lhůta pro uplatnění námitek, popřípadě odepření ochrany ze strany zemí, v nichž přihlašovatel požaduje ochranu, a to na minimálně osmnáct měsíců; vedle francouzštiny byla jako další jednací jazyk přijata angličtina; stranami protokolu se mohou stát mezivládní organizace, přičemž budou mít stejné postavení jako členské státy Madridské unie; Protokol umožnil přistoupení Evropských společenství, která se stala jeho smluvní stranou.

Ročně podají zahraniční přihlašovatelé do Číny (jako zvolené dezignace) zhruba 20 tisíc mezinárodních přihlášek.⁷⁶ Důležitou skutečností je, že pokud v mezinárodní přihlášce je dezignována Čína, nevztahuje se dezignace automaticky na území Hong Kongu.

Čína a Smlouva o patentové spolupráci (PCT)

Současný čínský patentový zákon je teoreticky harmonizován s EPC. Tato harmonizace je jednak důsledkem přístupu Číny k PPÚ a PCT, jednak tím, že čínský patentový úřad působí v rámci PCT (*Patent Cooperation Treaty*) jako mezinárodní rešeršní a průzkumový úřad. Oprávnění zastupovat cizí přihlašovatele před čínským úřadem má jen několik přesně vyjmenovaných kancelářů. Velkým problémem je také jazyková bariéra. Teoreticky tato bariéra existuje i v Japonsku, rozdíl je ovšem v tom, že japonské patentové kanceláře mají mnohem větší zkušenosti a jsou také spolehlivější.⁷⁷ Pokud jde o podrobnější popis PCT systému, byl shora krátce popsán v pojednání o duševním vlastnictví v Indii. Nyní zbývá jen krátce uvést specifika Euro-PCT systému, který by mohl mít teoreticky i pro tyto regiony význam.

75 http://www.wipo.int/treaties/en/ShowResults.jsp?lang=en& treaty_id=8 (20. 4. 2008).

76 Nejvíce přihlašují USA, Japonsko, Německo, Francie, Itálie a Belgie.

77 PRÁDNÁ, Z., HOŠKOVÁ, M.: *Praktické postupy při přihlašování vynálezů a užitných vzorů do zahraničí*, VŠVSMV, Praha 2004.

Čína a Evropský patentový Úřad – EPO (The European Patent Office)

Euro-PCT systém je kombinovaná aplikace Smlouvy o patentové spolupráci a Evropské patentové dohody (*The European Patent Convention*). Konkrétně se jím rozumí způsob zajištění ochrany vynálezu zahájený podáním mezinárodní přihlášky cestou PCT s určením evropského patentu, který po projití mezinárodní fáze (pole hlavy I či II PCT) přejde do modifikovaného regionálního (evropského) udělovacího patentového postupu před Evropským patentovým úřadem. Jde o postup velmi efektivní, a proto je masově využíván.⁷⁸

Evropský patentový úřad (EPO – The European Patent Organization) byl zřízen na základě Smlouvy o udělování evropských patentů – EPC. Úmluva o udělování evropských patentů (*The European Patent Convention*), podepsána 5. 10. 1973, v platnosti od 7. 10 1977, uvádí v preambuli, že jejím cílem je ochrana vynálezů na základě centralizovaného udělování patentů. Toho má být dosaženo vytvořením Evropské patentové organizace smluvních zemí. Evropskou patentovou organizaci se sídlem v Mnichově tvoří Evropský patentový úřad, který uděluje evropské patenty, a Správní rada, která kontroluje činnost Evropského patentového úřadu.⁷⁹

Čína (The State Intellectual Property Office) a EPO mají za sebou už 20 let spolupráce, která je založena na smlouvě podepsané mezi EPO a bývalým Čínským patentovým úřadem (CPO) dne 11. 6. 1985. Každoročně se konají setkání „EPO-SIPO Point Committee“, kde se připravuje program aktivit na následující rok.

Čína a spolupráce s EU. Čínská spolupráce s Evropskou komisí

Dne 17. 4. 2008 se konalo v Bruselu zasedání Evropské komise (Generální ředitelství obchodu – DG Trade, za přítomnosti předsedající Ewy Synowiec (Director for Intellectual Property at DG Trade) a za účasti čínských zástupců a zástupců Evropského patentového úřadu – Gérard Giroud, Principal Director for International Affairs at the EPO a evropských expertů na problematiku duševního vlastnictví k novému projektu evropsko-čínského partnerství v oblasti ochrany duševního vlastnictví pod názvem „The EU-China IPR2 Cooperation Project“. Projekt má za cíl zlepšit úroveň ochrany duševního vlastnictví v Číně. Zástupci EPO, účastníci se na tomto projektu, jednájí o zajištění mezinárodní spolupráce v oblasti patentové ochrany a technické asistence. EPO a Čína mají v současnosti za sebou už 20 let spolupráce. Spolupráce s Evropskou komisí má zajistit zlepšení vymahatelnosti práv z duševního vlastnictví v Číně, na základě právní a technické podpory evropských zemí (např. budováním kapacit na různých úrovních čínské legislativy).⁸⁰

Čínská spolupráce s USA a se Spolkovou republikou Německo

Pokud se týká spolupráce se Spojenými státy, z důvodu čínské pirately byla ze strany USA už vznesena hrozba uvalení obchodních sankcí. Jistým druhem východiska z této situace je zvyšování právního vědomí, právní kodifikace a vymahatelnosti práv z duševního vlastnictví v Číně. Za tímto účelem vedou od roku 1995 Spojené státy s Čínou vyjednávání. Na základě těchto jednání byla přijata „Úmluva mezi Spojenými státy a Čínou o právech duševního vlastnictví“ („*Sino-US Agreement on Intellectual Property Rights*“), podepsaná v červnu 1996. Po této úmluvě následovala další jednání o ochraně amerického duševního vlastnictví v Číně.

78 JENERÁL, E.: *Mezinárodní úmluvy v patentovém právu*, UPV, Praha 2004.

79 Tamtéž.

80 European launch of the EU-China IPR2 project. In: <http://www.epo.org/topics/news/2008/20080417a.html>.

Za zmínku stojí i spolupráce mezi Čínou a Spolkovou republikou Německo, která trvá už 25 let a v současnosti byla podepsána i nová „Smlouva o partnerství“ (2007) mezi SIPO a Německým patentovým a známkovým úřadem DPMA (Deutsches Patent-und Markenamt).⁸¹

Patentový úřad v Číně a čínský patentový systém

Patentový úřad v Číně⁸² byl zřízen roku 1980. Jeho název zní „*The State Intellectual Property Office*“ (SIPO) a jeho hlavním cílem a úkolem je zajištění ochrany duševního vlastnictví především pak patentů na vynálezy a designů. Už v roce 1982 započala spolupráce mezi SIPO a DPMA (*Deutsches Patent-und Markenamt*), kdy Německý patentový a známkový úřad poskytl spolupráci na vytvoření čínského patentového zákona a nabídl technickou podporu v podobě instalace výpočetní techniky.⁸³ Patentová ochrana v Číně (*The Patent Law of the PRC*) je tedy poměrně nedávného data, začala se rozvíjet až na počátku osmdesátých let minulého století. Čínský patentový systém je bližší systému evropskému, než americkému, což je dáno i tím, že v Číně platí v oblasti práva na patent princip „first to file“, nikoliv jako v USA „first to invent“.⁸⁴ Čína přijala v oblasti práv k technickým řešením tyto zákony:

- Patentový zákon (1984) (poslední novela 25. 8. 2000, byl vydán i prováděcí předpis), Prováděcí předpis k patentovému zákonu, Předpis k ochraně integrovaných obvodů (topografie), Nařízení o ochraně počítačového softwaru (vyhlášeno 20. 12. 2001 s účinností od 1. 1. 2002).

Všeobecně se uznává, že legislativa ČLR v oblasti ochrany práv duševního vlastnictví ještě potřebuje další zdokonalení, i když se Čína podstatným způsobem přizpůsobila západnímu světu tím, že už značně zharmonizovala zákonodárství v této oblasti, hlavní problémy spočívají v oblasti uplatňování a vynucování práva.

Patentová ochrana a ochrana k užitným a průmyslovým vzorům je v Číně regulována patentovým zákonem z roku 1984, který byl novelizován v roce 1992 a 2000 a v současné době se připravuje další změna. Ročně se v Číně přihlašuje kolem 100 tisíc patentových přihlášek, 70 tisíc přihlášek užitných vzorů a 65 tisíc průmyslových vzorů. V Hong Kongu kolem 10 tisíc patentových přihlášek.⁸⁵

Z patentové ochrany jsou vyloučeny: vědecké objevy, pravidla a metody pro duševní činnosti, způsoby diagnostiky a léčení nemocí, rostlinné odrůdy a nová plemena zvířat, substance získané nukleární transformací.⁸⁶ Chemicky vyrobené látky jsou patentovatelné. Programy pro počítače a obchodní metody jsou zatím nepatentovatelné, ale otázka jejich patentovatelnosti v blízké budoucnosti se řeší. Podle současného zákona geny a DNA jsou považovány za objevy, a tudíž nepatentovatelné.⁸⁷

81 Ein neues Partnerschaftsabkommen zwischen SIPO und DPMA wurde im Oktober 2007 unterzeichnet. <http://www.dpma.de/amt/kooperation/internationalezusammenarbeit/index.html> (DPMA Deutsches Patent-und Markenamt).

82 V Čínské lidové republice (The Peoples republic of China- PRC).

83 Die Zusammenarbeit des DPMA mit dem Staatsinstitut für geistiges Eigentum (SIPO) der Volksrepublik China begann bereits im Jahre 1982. Das DPMA gab seither Hilfestellung u. a. bei der Erarbeitung des Patentgesetzes, bei der Ausbildung der Prüfer und dem Aufbau der Informationstechnik. Ein neues Partnerschaftsabkommen zwischen SIPO und DPMA wurde im Oktober 2007 unterzeichnet. In.: <http://www.dpma.de/amt/kooperation/internationalezusammenarbeit/index.html>.

84 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

85 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

86 Podobně jako ustanovení v indickém patentovém zákoně.

87 JAKL, L., PŘÁDNÁ, Z.: *Mimoevropské systémy právní ochrany průmyslového vlastnictví*. MUP, Praha 2009.

Průzkumový systém u patentových přihlášek obsahuje zveřejnění přihlášky po 18 měsících od priority, s nutností požádat o věcný průzkum do tří let (stejně jako u nás). O dřívější zveřejnění přihlášky je možno požádat do 5 měsíců po podání přihlášky, bez placení poplatku. Přihlášky musí být podány v čínštině, což mívá velmi vážné následky při nesprávném překladu. Doba řízení o patentové přihlášce se uvádí 2 až 3 roky. Doba patentové ochrany je 20 let od podání přihlášky.⁸⁸ Od 12. 3. 2004 přijímá patentový úřad veškeré přihlášky v elektronické podobě za předpokladu, že uživatel podepsal smlouvu se SIPO (*The State Intellectual Property Office*). Veškeré další řízení včetně předkládaných formulářů se děje rovněž elektronickou formou. Na internetových stránkách Čínského patentového úřadu (SIPO) je zřízena rešeršní databáze (*patent search*). Pomocí této databáze možné zjistit v anglickém jazyce právní stav již existujících technických řešení, která jsou výrazně podobná nebo shodná s technickým řešením, které by potenciální přihlašovatel hodlal na území Číny patentově chránit. V případě užitého vzoru je doba ochrany v Číně 10 let a u průmyslového vzoru rovněž 10 let.

Ochranné známky v Číně

Známkové právo je v Číně je přijímáno Národním lidovým kongresem (*National People's Congress*). Tvoří ho základní pokyny – hmotné a procesní předpisy na ochranu výhradních práv z ochranné známky. Ochranné známky upravuje „Zákon o ochranných známkách“ (přiját v srpnu 1982, poslední novela 27. 10. 2001). Prováděcí předpis k zákonu o obchodních známkách byl vyhlášen 3. 8. 2002, „Vyhláška k zákonu o ochranných známkách“, „Opatření týkající se ochrany všeobecně známých ochranných známek“, „Zákon pro registraci kolektivních ochranných známek“. Pojem „Mezinárodní ochranná známka“ byl jako právní pojem zaveden do národního zákonodárství ustanovením pod názvem „Implementace mezinárodních ochranných známek“. Čína rovněž přijala předpis týkající se ochrany olympijských symbolů. Ochrana zeměpisného označení je v Číně upravena „Nařízením na ochranu produktů se zeměpisným označením“ (vydáno v červnu 2005). Čínský patentový úřad pro ochranné známky (*The Trademark Office*) založen roku 1978, v současnosti spadá pod „Ústřední správu pro obchod a průmysl“ (*State Administration for Industry and Commerce*), tento patentový úřad má za úkol registraci ochranných známek, a to celonárodně, a provádí všechny další úkoly s tím spojené. Dále má možnost navrhnout nové předpisy nebo úpravu předpisů vztahujících se k otázkám ochranných známek. Stará se také o implementaci mezinárodních dohod a smluv, které Čína uzavřela v oblasti známkového práva.

Podle statistik úřadu stoupá počet designací mezinárodních přihlášek⁸⁹, důvodem je podle mého názoru nejen zájem o toto teritorium z hlediska obchodu a investic, resp. zakládání podniků, ale hlavně dravá čínská piratela, před kterou je nutné se ostražitě chránit, a to především už na čínském území. V nabídce internetových stránek Patentového úřadu pro ochranné známky je odkaz na databáze ochranných známek, kde je možné vyhledat přihlášená nebo už registrovaná označení z hlediska podobnosti nebo shodnosti s označením, které má přihlašovatel v úmyslu na čínském území chránit.

88 Tamtéž.

89 Ročně se podává zhruba půl milionu přihlášek ochranných známek, zhruba sto tisíc připadá na zahraniční přihlašovatele.

Čína a právo autorské

Právo autorské je v Číně – *Copyright Law of the PRC* je upraveno zákonem ČLR o autorských právech⁹⁰ (*Rules for the Copyright Law of the PRC*), přijat byl 7. 9. 1990, poslední novela je z 27. 10. 2001. Pokud se týká ochrany počítačového softwaru, Čína po přijetí Bernské konvence začala tento institut duševního vlastnictví chránit jako dílo literární podle autorského práva. V roce 1991 byla přijata právní úprava na ochranu softwaru (*The Computer Software Protection Rules*). Úřadem pověřeným ochranou duševního vlastnictví v oblasti autorských práv je v Číně „*National Copyright Administration*“ (NCA), pod kterým byl zřízen nezávislý útvar CCPC („*China Copyright Protection Centre*“).

Trendy ve vývoji Číny

Čína chce nadále pokračovat v proinvestiční politice, v odstraňování bariér obchodu, v budování informační a vzdělanostní společnosti. Se západními zeměmi např. spolupracuje na programech a projektech kosmického výzkumu. Bylo zahájeno realizace „Evropsko-čínského obchodního a hospodářského mechanismu“, který má umožnit evropským investorům snadnější etablování na čínském trhu. Z hlediska ochrany duševního vlastnictví, Čína na svém území pořádá už od poloviny 90. let významná mezinárodní setkání konaná za účelem řešení otázek v této oblasti, jakými jsou např. Internet a autorské právo, problematika know-how, budoucnost PCT systému resp. Dohody TRIPS. Z hlediska vnitročínského vývoje v této oblasti je významné zveřejnění „Akčního plánu na ochranu duševního vlastnictví“, jehož cílem je pomoci při ochraně práv duševního vlastnictví.⁹¹ „Akční plán“ se věnuje především problematice zlepšení transparentnosti právního prostředí a zlepšení vymahatelnosti práva v této oblasti. V souvislosti se zveřejněním Akčního plánu již např. došlo k pozitivnímu vývoji v oblasti práv duševního vlastnictví zlepšením spolupráce mezi orgány prosazujícími právo. Stále však zůstává mnoho nedořešeného.⁹² Čína se především dosud nevyrovnala s vlastní piratelou a je jejím vývozcem na cizí území. Především je třeba zabránit vzrůstajícím tendencím k odcizování duševního vlastnictví, a to jak v podobě technických a technologických inovací, jež představují např. patenty na vynálezy a nové designy, tak i v podobě ochranných známek nebo zejména domén. Další oblastí je porušování práv k autorským dílům, které je zastoupeno ponejvíce kopírováním CD a DVD nosičů. Vymahatelnost práv z duševního vlastnictví je rovněž problematická z důvodu autoritativních přístupů na čínském území. Pozitivní trend do budoucna naopak můžeme spatřovat v čínském přihlášení se k respektování práv k duševnímu vlastnictví, Čína (SIPO) se v této souvislosti deklarovala za lídra rozvojových zemí (vedle Brazílie, Indie a Jihoafrické republiky) v zavádění mezinárodních standardů v oblasti duševního vlastnictví, ale i v oblasti vědy a technologického vývoje.⁹³

90 Zákon k dispozici na stránkách: www.ccopyright.com.cn [internetové stránky China Copyright Protection Centre (CCPC)].

91 http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/zpravy/_zprava/448838.

92 <http://www.businessinfo.cz/cz/sti/cina-ocekavany-vyvoj-v-teritoriu/10/1000539/>.

93 China Leads Developing Country Push For Balance In IP And Standards. Intellectual Properte Watch. In.: <http://www.ip-watch.org/weblog/index.php?p=599&print=1>.

Resume

Problematika rozvoje asijských zemí, především Indie a Číny, které jsou v současnosti považovány za nově vznikající ekonomické mocnosti, se v současnosti stává velmi aktuálním tématem. Podle ekonomických analytiků by v příštích třiceti letech měly být největšími světovými ekonomikami mimo jiných ekonomik právě Indie a Čína.

V současnosti Čína již předstihla v ekonomickém růstu členské země Eurozóny. V posledních letech obě tyto země zaznamenaly rovněž značný posun ve vývoji zdejších společností, směrem k vzdělanostní ekonomice a k principům právního státu, doprovázený výrazným ekonomickým růstem, což se odráží i ve zvyšující se úrovni ochrany duševního vlastnictví, a to jak na jejich vlastním teritoriu, tak v oblasti mezinárodní spolupráce.

Z globálního hlediska mezinárodních vztahů může vzájemná kooperace ve sféře mezinárodního obchodu, inovací a harmonizace práv na jednotlivých úsecích, včetně práva duševního vlastnictví, vést k postupnému sblížení kulturně a politicky vzdálených regionů. Expandující agenda společných zájmů jak na úrovni mezinárodního společenství, reprezentovaného OSN, tak na úrovni regionální či bilaterální, by mohla v budoucnu přispět i k postupné transformaci asijských politických systémů směrem k principům právního státu a respektu k lidským právům a životnímu prostředí.

Resume

The development of Asian countries, especially India and China which are currently considered as an emerging economic powers, is nowadays becoming a hot topic. According to economic analysts, India and China become to be in the next thirty years the world's largest economies.

Currently China has already surpassed the economic growth of the Eurozone members. In recent years, both countries, India and China have also recorded a significant shift in the development of local societies towards the educational and information economy and the principles of state of law, accompanied by strong economic growth which is reflected in increasing levels of protection of intellectual property, both in their own territory, and in international cooperation as well.

From a global perspective of international relations, the mutual cooperation in the sphere of international trade, innovation and harmonizing the law in the individual legal sectors, including intellectual property rights, is leading to a gradual convergence of culturally and politically distant regions. Expanding agenda of common interest at both the level the international community, represented by the United Nations and at bilateral or regional level, could contribute in the future a gradual transformation of the Asian political systems toward the principles of law and respect for human rights and the environment.

Průmyslové vlastnictví ve světle statistiky

14. 7. 1967 byla ve Stockholmu podepsána Úmluva o zřízení světové organizace duševního vlastnictví, obecně známá jako WIPO (World Intellectual Property Organisation). Cílem WIPO byla především ochrana všech práv, sloučených pod pojmem „duševní vlastnictví“. Proto se také stala správcem všech mezinárodních či regionálních úmluv, dohod nebo smluv, týkajících se duševního vlastnictví, stejně jako údajů o stavu příslušných práv. Nejstaršími sledovanými dohodami nebo právy jsou ochranná práva k předmětům průmyslového vlastnictví, a to zejména patentová a známková práva, o čemž svědčí skutečnost, že jejich ochrana v rámci mezinárodní spolupráce byla předmětem prvních moderních mezinárodních úmluv (nebo dohod).

Z hlediska patentové ochrany (i když se týkala průmyslového vlastnictví jako celku) byla nejdůležitější a také první Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví (PUÚ) z 20. 3. 1883, jejímiž prvními signatáři byly v r. 1884 Belgie, Brazílie, Francie, Itálie, Nizozemí, Portugalsko, Spojené království, Španělsko, Švýcarsko, a Tunis. V r. 1885 následovalo Norsko a Švédsko, v r. 1887 Spojené státy, v r. 1890 Dominikánská republika, v r. 1894 Dánsko a jako poslední v 19. století v r. 1899 Japonsko. Před první světovou válkou k této úmluvě ještě přistoupily Kuba, Maďarsko, Mexiko, Německo a Rakousko. Další nepříliš silná vlna následovala po první světové válce, která se však většinou rekrutovala z nových samostatných evropských států (Československo, Bulharsko, Rumunsko a pod). K výraznějšímu přístupu nových členských států dochází v druhé polovině minulého století, což je spojeno zejména s vyhlášením samostatnosti bývalých koloniálních států. Tento trend pokračuje a na přelomu tisíciletí se týká zejména států v oblasti Perského zálivu a méně rozvinutých států jižní Asie. V současné době má PUÚ 173 členů. Dochází také k mírné změně přístupu latinskoamerických států k mezinárodní spolupráci, a proto k PUÚ a i některým dalším smlouvám přistoupily i další státy této oblasti. Aktivita přihlašovatelů v posledních dvaceti letech minulého století ještě výrazně ovlivnila regionální smlouvy (EPC, EUROAS) a také Smlouva o patentové spolupráci (Patent Cooperation Treaty – PCT). Jejich dopad na přihlášky v jednotlivých státech bude zmíněn v souvislosti s jednotlivými statistikami.

Další dohodou, která se týkala výhradně ochranných známek, byla Madridská dohoda o mezinárodním zápisu továrních nebo obchodních známek (Madrid) z 14. 4. 1891. Současně s touto dohodou byla podepsána i Madridská dohoda o potlačování falešných nebo klamavých údajů o původu zboží. Prvními členy této Dohody se staly v r. 1892 Belgie, Francie, Španělsko a Švýcarsko, v r. 1893 Holandsko a Portugalsko, v r. 1894 Itálie a v r. 1909 Rakousko a Maďarsko. Přístup nových členů v meziválečném období byl nepatrný, k většímu přístupu dochází až od konce minulého století. Madridská dohoda byla doplněna 27. 6. 1989 Protokolem k Madridské dohodě (Protokol) a je třeba poznamenat, že díky jeho Článku 1 přistoupila k tomuto Protokolu na přelomu tisíciletí řada dalších států, které členy původní dohody nejsou. Madridská dohoda má 56 členů, zatímco Protokol má členů 83. Podstatně nižší počet signatářů v porovnání s PUÚ je dán skutečností, že jejími členy jsou převážně evropské státy. Z mimoevropských zemí jsou členy Dohody nebo Protokolu např. Spojené státy, Čína, Japonsko a Jižní Korea a naproti tomu s výjimkou Kubys státy Latinské Ameriky zcela chybí.

1 Zdenka Přádná, dipl. tech., je členem Katedry průmyslového vlastnictví MUP

Jednou z velmi důležitých aktivit WIPO je každoroční vyhodnocování údajů o stavu průmyslových práv členských zemí. Výstupem jsou – mimo jiné – statistiky o počtu nových patentových a známkových přihlášek. Pro ekonomiku a určité vyhodnocení celosvětových vývojových trendů jsou údaje, získané ze zmíněných statistik, pro každý stát velice důležité. U patentových přihlášek křivky vývoje podle jednotlivých let jsou sice poznamenány momentální ekonomickou nebo politickou situací, ale jsou také – a to je velmi důležité – dokladem o stoupajícím (nebo klesajícím) stavu jak vědeckého, tak technologického pokroku. Přihlášky ochranných známek pak mapují důležitost a vývoj v jednotlivých státech spíše z obchodního hlediska. Jen pro zajímavost lze uvést, že některé státy, které sice patřili ke státům s brzkým přístupem k PUÚ, ale nebyly jejími prvními signatáři, dodaly zpětně údaje o počtu nových přihlášek až k r. 1883. Patří k nim např. Kanada, kde v r. 1883 bylo podáno 2 641 přihlášek, Německo s 8 121 přihláškami a Spojené státy, kde bylo v r. 1883 podáno již 34 073 nových patentových přihlášek.

Až do poloviny minulého století zaujímal hlavní postavení v oblasti ochrany průmyslových práv Evropa. Všechny evropské státy mají národní průmyslověprávní legislativu, úzce spolupracují s WIPO, a zejména patentové zákony jsou do velké míry harmonizovány. V následující tabulce 1 a 2 je možné sledovat poměrně vyrovnaný vývoj nových přihlášek jak patentových, tak i známkových za posledních 5 let, kde na poklesu v r. 2009 měla zřejmý vliv celosvětová ekonomická krize.

EVROPA

Tabulka 1 - nové patentové přihlášky

Kód	Země	2005			2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
EP	Evr. patent		128 713	128 713	135 231	140 763	146 150	134 580
DE	Německo	48 367	11 855	60 222	60 585	60 992	62 417	59 583
RU	Rusko	23 644	8 609	32 253	37 691	39 439	41 849	38 564
UK	Spoj. král.	17 833	10 155	27 988	25 745	24 999	23 379	22 465
FR	Francie	14 327	2 948	17 275	17 249	17 109	16 705	16 104
IT	Itálie					10 125	9 449	9 717
UA	Ukrajina	3 538	2 054	5 592	5 890	6 163	5 697	4 814
NO	Norsko	1 143	4 843	5 986	6 076	6 654	5 420	
ES	Španělsko	3 040	313	3 353	3 427	3 532	3 884	3 803
EA	Euroas. pat.		1 940	1 940	2 293	2 691	3 066	2 801
SE	Švédsko	2 522	438	2 960	2 859	2 925	2 855	
PO	Polsko	2 028	4 555	6 583	2 812	2 753	2 778	3 140
NL	Nizozemí	2 217	633	2 850	2 716	2 446	2 732	2 854
AT	Rakousko	2 270	235	2 505	2 649		2 627	2 555
TR	Turecko	928	218	1 146	1 232	2 021	2 397	2 732
CH	Švýcarsko	1 643	455	2 098	2 102	2 034	2 033	2 078
FI	Finsko	1 830	229	2 059	2 018	2 015	1 946	1 933
DK	Dánsko	1 658	165	1 823	1 691	1 857	1 829	1 649
BY	Bělorusko	1 166	296	1 462	1 525		1 730	
RO	Rumunsko	916	68	984	876	886	1 031	1 091
IE	Irsko	789	75	864	935	925	1 007	961
CZ	Česká rep.	586	244	830	836	908	854	881

EVROPA

Tabulka 2 - nové přihlášky ochranných známek

Kód	Země	2005				2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Madrid	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
EM	OHIM		58 661	6 310	64 971	78 362	89 070	87 640	88 086
DE	Německo	67 208	3 718	9 165	80 091	80 481	83 352	80 865	74 676
FR	Francie	63 710	3 252	8 602	75 564	77 166	80 034	79 206	84 213
TR	Turecko	48 981	3 096	8 620	60 697	67 300	72 034	74 685	71 466
IT	Itálie	44 167	6 297	8 833	59 297	58 688	61 715	60 344	40 702
RU	Rusko	26 460	7 926	12 836	47 222	52 867	57 346	57 165	49 189
ES	Španělsko	54 268	2 087	8 344	64 699	65 884	64 136	55 586	46 711
GB	Spoj. král.	24 163	4 529	8 306	36 998	39 111	40 484	35 705	33 542
UA	Ukrajina	13 184	3 182	8 287	24 653	29 885	33 512	33 019	8 568
CH	Švýcarsko	9 393	4 479	13 216	27 088	28 589	30 939	31 514	28 945
BX	Benelux	26 573	4 092	7 935	38 600	33 975	30 624	28 897	25 566
PL	Polsko	13 828	984	6 842	21 654	21 462	20 614	20 609	17 877
PT	Portugalsko	8 589	1 134	5 708	15 431	17 754	20 382	20 325	2 681
NO	Norsko	3 089	3 001	8 460	14 550	15 354	15 976	16 324	13 607
RO	Rumunsko	11 121	2 090	7 780	20 991	22 596	17 531	15 578	12 977
SE	Švédsko	8 691	1 203	4 918	14 812	14 269	15 030	14 988	12 706
AT	Rakousko	7 565	1 018	7 649	16 232	15 192	14 596	13 479	11 699
CZ	Česká rep.	9 275	973	6 032	16 284	15 706	14 714	13 106	11 047

Tabulky Evropy i dalších kontinentů neuvádějí země s minimálním počtem přihlášek!

Poměr domácích a zahraničních přihlašovatelů je velmi důležitý ve všech státech. Odráží jak aktivity v rámci národní sféry, tak i zájem zahraničních přihlašovatelů o příslušné teritorium. Tento poměr se v průběhu minulých let udržuje na poměrně stabilní úrovni. Proto všechny tabulky uvádějí zmíněné podrobné rozdělení jen ve sloupcích za rok 2005. U přihlášek ochranných známek je tento sloupec ještě doplněn o počet přihlášek, podaných na základě Madridské dohody. U dalších let je udáván pouze celkový počet nových přihlášek.

Zmíněný poměr domácích a zahraničních přihlašovatelů u Evropského patentového úřadu (EPO) se v členských státech Dohody o evropském patentu (EPC) liší od situace na ostatních kontinentech. Převaha domácích přihlašovatelů je dána skutečností, že mimoevropští, ale i evropští přihlašovatelé dávají přednost zajištění ochrany v těchto státech cestou evropské patentové přihlášky s následnou validací v designované zemi nebo cestou evropské ochranné známky, která již validaci nepotřebuje a automaticky platí v členských státech Úřadu pro harmonizaci vnitřního trhu (OHIM). Proto také přihlašovatelé u EPO nebo OHIM jsou považováni za „zahraniční“ přihlašovatele. Na rozdíl od regionálních dohod Smlouva o patentové spolupráci počet domácích přihlašovatelů neovlivňuje – mezinárodní přihlášky PCT vyžadují po ukončení řízení o přihlášce vstup do národní fáze, což kladně ovlivňuje počet nových národních patentových přihlášek.

Pozn.: Některé evropské státy dosud nedodaly data nových patentových přihlášek za rok 2009. U ostatních kontinentů tato data chybí i za více předcházejících let. Podobná situace je i u ochranných známek, kde i výrazně nižší údaje za předcházející léta mohou znamenat, že WIPO uvádí pouze počet nových přihlášek ochranných známek na základě Madridské dohody, protože národní úřady průmyslového vlastnictví dosud nedodaly příslušná data za národní přihlášky.

Vývoj v posledních letech znamená, že iniciativu přebírá Asie, jak dokládají následující tabulky 3 a 4, zejména pak Japonsko, Čína a Jižní Korea. Tomu odpovídá razantní nástup ekonomiky velkých jihovýchodních států, který se samozřejmě odráží i v aktivitě na poli ochrany průmyslových práv. Vůdčí roli sehrála v posledních dvou letech Čína, která zaznamenává trvalý vzestup. Na výkyvech patentových přihlášek některých států se sice zřejmě podepsaly přírodní katastrofy (Malajsie, Indonésie), ale jak z údajů vyplývá, i u rozvojových států můžeme pozorovat aktivní přístup k ochraně průmyslového vlastnictví. O regionální spolupráci se snaží v rámci ASEAN (Association of Southeast Asian Nations) i ty státy, které dosud nemají vlastní legislativu, chránící průmyslová práva (např. Myanmar). Positivní přístup dokladuje také dobrá spolupráce v mezinárodním měřítku, o čemž svědčí nedávný přístup některých malých států (hlavně arabských) k PUÚ a PCT. Obecně lze ale říci, že práce řady národních úřadů při předávání údajů WIPO je mnohem lepší u ochranných známek než v oblasti patentových přihlášek, což vyplývá i ze skutečnosti, že známková ochrana vykazuje větší aktivity než ochrana patentová a z hlediska rozvoje průmyslu a obchodu je pro některé státy důležitější.

Zmíněný raketový vzestup Číny, Jižní Koreje a Japonska, ke kterému lze ještě připočítat Indii, dokládají již zmíněné tabulky 3 a 4. Převyšující podíl zahraničních přihlašovatelů jen zdůrazňuje důležitost zajištění ochrany průmyslových práv v návaznosti na stoupající ekonomickou sílu těchto zemí. Zanedbatelný není ani stoupající počet přihlašovatelů domácích, zejména u prvních tří zemí. V celku lze ale poznamenat, že poměr domácích a zahraničních přihlašovatelů je ve všech sledovaných letech poměrně vyrovnaný. S obdobnou situací se setkáváme i v oblasti ochranných známek (Tabulka 4). Pozornosti zasluhuje zejména Čína, která jako jediná země vykazuje v r. 2009 vzestup v obou oblastech, zejména pak u nových přihlášek ochranných známek. Zde Čína předstihla až dosud trvale dominující Japonsko a v celosvětovém měřítku i USA a vzhledem k současnému vývoji čínské ekonomiky je velice pravděpodobné, že i v oblasti patentových přihlášek odsune v příštích letech Japonsko na druhé místo. V této souvislosti je třeba ještě zmínit Indii, která se zařadila mezi státy s prudkým ekonomickým rozvojem, v oblasti ochrany průmyslových práv je mezi asijskými státy na čtvrtém žebříčku a od r. 2005 zaznamenává v obou oblastech trvalý vzestup.

Poněkud odlišná situace je u patentových přihlášek v postsovětských republikách, kde dochází v poměru domácích a zahraničních přihlašovatelů k podobné situaci, jako u členských států EPC. Zahraniční přihlašovatelé, kteří mají zájem o ochranu v zmíněných republikách, dávají přednost – obdobně jako v Evropě – formě ochrany na základě regionální Dohody o euroasijském patentu (EUROAS), i když zmíněné postsovětské republiky mají i národní průmyslově-právní legislativu. Tím spíše, že na rozdíl od EPC jediná euroasijská přihláška a následně jediný udělený patent automaticky zajišťují ochranu ve všech členských zemích bez následné validace. Bez zajímavosti nejsou ani údaje o domácích přihlašovatelích. Zde je situace obdobná Evropě – podíl domácích přihlašovatelů vůči zahraničním přihlašovatelům je při národním řízení vyšší. Ze všech postsovětských republik si zvláštní pozornost zasluhuje Kazachstán, který je také nejdále v úpravě národní legislativy (poslední významná novela je z r. 2007) a je nejvýše v popředí zájmu zahraničních přihlašovatelů.

Jak z tabulky 4 (nové přihlášky ochranných známek) vyplývá, poměr zahraničních a domácích přihlašovatelů ochranných známek je nevyrovnaný. Určitou roli může hrát Madridská dohoda, protože ne všechny asijské země jsou jejími členy. U postsovětských republik, které členy Madridu jsou, je právě podíl zahraničních přihlašovatelů signifikantní. Krátce je třeba se ještě zmínit o Íránu a Iráku. Současná politická a ekonomická situace Íránu, který byl jedním z raných signatářů PUÚ, se pravděpodobně podepsala na spolupráci s WIPO, a to především na absenci údajů o patentových přihláškách. Údaje ochranných známek zahrnují od r. 2007 pouze mezinárodní přihlášky na základě Madridu. Údaje o Iráku vzhledem k válečné situaci zcela chybí, i když oficiálně již měl začít pracovat úřad, spravující ochranné známky.

ASIE

Tabulka 3 – nové patentové přihlášky

Kód	Země	2005			2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
JP	Japonsko	367 960	59 118	427 078	408 674	396 291	391 002	348 596
CN	Čína	93 485	79 842	173 327	210 501	245 161	289 838	314 573
KR	Jižní Korea	122 188	38 733	160 921	166 189	172 469	170 632	163 523
IN	Indie	4 251	19 984	24 505	28 940	35 218	36 812	
SG	Singapur	569	8 036	8 605	9 163	9 951	9 692	8 736
IL	Izrael	316	4 808	5 124	7 496	8 009	7 742	6 774
TH	Thajsko	891	5 449	6 340	6 284	6 818	6 741	
MY	Malajsie	522	5 764	6 286	4 800	2 372	5 303	
ID	Indonésie	234	4 069	4 303	4 606	430		
PH	Filipiny	210	2 141	2 351	3 257	3 473	3 311	
EA	Euroas. pat.		1 940	1 940	2 293	2 691	3 066	2 801
PK	Pakistán			1 406	1 788			
KZ	Kazachstán	1 523	103	1 626	1 557		173	
VN	Vietnam	180	1 767	1 947	2 166			
SA	S. Arábie	119	374	493	538	770		
GE	Gruzie	225	236	461	535	162	247	468
LK	Srí Lanka	149	211	360	423			
BD	Bangladéš	50	294	344	310	299		
AM	Arménie	206	2	208	193		227	127
MN	Mongolsko	100	87	187	213			
SY	Sýrie	105	34	139	257			
TJ	Tádžikistán	30	6	36	26			12

ASIE

Tabulka 4 - nové přihlášky ochranných známek

Kód	Země	2005				2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Madrid	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
CN	Čína	593 382	52 166	13 600	659 148	741 942	681 358	669 088	808 546
KR	Jižní Korea	99 435	16 454	7 175	123 064	130 738	141 289	137 461	134 211
IN	Indie	73 308	12 361		85 669	103 419	123 514	130 172	
JP	Japonsko	114 015	11 792	10 243	136 050	135 865	143 237	119 448	110 622
ID	Indonésie	30 734	10 082		40 816	52 649			
TH	Thajsko	24 275	12 148		36 423	33 947	33 555	35 422	36 087
MY	Malajsie	10 479	11 668		22 147	24 049	25 894	26 034	24 070
HK	Hong Kong	7 487	13 390		20 877	22 994	23 529	24 230	24 754
SG	Singapur	5 067	9 885	6 139	21 091	21 864	23 564	18 263	15 332
PH	Filipiny	7 047	5 681		12 728	14 492	15 078	15 847	14 912
PK	Pakistán	8 789	3 765		12 554	14 040	13 985	14 872	
IL	Izrael	2 816	6 159		8 975	10 523	10 578	10 742	
BH	Bahrain	323	3 011		3 334	4 851	6 312	6 116	8 891
MO	Macau	560	4 091		4 651	5 504	7 200	7 678	6 130
LK	Srí Lanka	4 587	1 900		6 487	7 213	6 217	5 916	
UZ	Uzbekistán	349	611	2 278	3 238	3 952	5 330	5 007	4 541
GE	Gruzie	507	518	2 961	3 986	4 468	4 966	5 441	4 382
AM	Arménie	1 088	364	2 684	4 136	4 247	4 701	4 735	4 398
VN	Vietnam	12 884	5 134	2 645	20 663	26 140	4 387	4 971	4 187
KZ	Kazachstán			3 106	3 106	3 473	4 010	8 407	3 500
AZ	Azerbajdžán	774	823	2 238	3 835	4 114	3 149	5 609	3 221
IR	Írán	20 439	1 245	3 010	24 694	28 418	3 360	3 486	3 013
KG	Kyrgystán	241	290	2 451	2 982	3 335	3 686	3 966	2 580
TJ	Tádžikistán	83	356	1 852	2 291	2 560	3 088	2 284	2 496
TM	Turkmenist.	62	284	2 281	2 627	2 963	2 821	2 819	2 337
KP	Korea Sev.			2 019	2 019	2 103	1 868	2 007	1 351

Dalším důležitým kontinentem je Amerika, rozdělená úrovní ekonomiky a průmyslu na Severní Ameriku a Latinskou Ameriku. Severní Amerika, zastoupená Spojenými státy a Kanadou, patří v ochraně průmyslových práv včetně úzké mezinárodní spolupráce mezi špičky. V Latinské Americe je situace poněkud odlišná. Je proto na místě určité srovnání Latinské Ameriky s Evropou a Asií.

Vývoj ochrany průmyslových práv vyvolal v Evropě a hlavních státech Asie zvýšenou snahu o mezinárodní spolupráci. Velký vzestup nových patentových přihlášek měl dopad na prodlužování udělovacího řízení. Již řadu let se nejzatíženější úřady snaží ve vzájemné spolupráci o vyloučení zbytečných duplicit průzkumových řízení, nezbytných ve vyspělých státech k udělení ochrany. Evropa je zastoupena Evropským patentovým úřadem (EPO), Asie Japonským patentovým úřadem (JPO) a Amerika Patentovým a známkovým úřadem Spojených států (USPTO). Tyto úřady vytvořily tzv. Velkou trojku (nebo také trilaterální úřady), které se ve vzájemné spolupráci snaží o úzkou spolupráci při průzkumových řízeních, vedoucí k maximálnímu omezení zmíněných duplicit. Intenzivní mezinárodní spolupráce je doplněna řadou bilaterálních smluv s řadou dalších významných úřadů (jen pro doplnění – program zmíněné spolupráce při průzkumových řízení je označován jako „Patent

Prosecution Highway“ – PPH). Při této spolupráci však chybí státy Latinské Ameriky, nebo se spolupráce účastní jen váhavě. O tom svědčí i skutečnost, že k PUÚ přistoupily sledované latinskoamerické státy až na přelomu tisíciletí, řada latinskoamerických států dosud není členem PCT a v oblasti ochranných známek s výjimkou Kuby a Brazílie nejsou členy Madridu. Prudký rozvoj průmyslu, částečně srovnatelný s jihoasijskými státy, zaznamenává v posledních letech Brazílie. Tomu ale zcela neodpovídá vývoj nových patentových přihlášek, který je spíše klesající (i když nejsou k dispozici údaje za léta 2008 a 2009). Příčinou je hlavně enormní objem nedodělků přihlašovacích řízení, a to jak patentových, tak i známkových přihlášek. Proto brazilský patentový úřad sáhl k určitým opatřením, které mají snížit nedodělky alespoň u ochranných známek a snad dojde ke zlepšení i v patentovém řízení.

Jak uvedeno, s asijskými státy snese srovnání pouze Brazílie a co do počtu přihlášek Mexiko. Ostatní státy, které se mohou vykázat jak svou velikostí, tak i historií (na kterou se rády odvolávají), značně zaostávají i za rozvojovými státy jižní Asie. Významný rozdíl můžeme sledovat i při srovnání s vývojem v asijských postsovětských republikách, které začínaly téměř od nuly. Je sice možné namítnout, že v prvních letech legalizovaly platnost dřívějších udělených sovětských práv, ale to se již netýkalo nových přihlášek, které musely být zakotveny v národním zákonodárství. Předlohou sice bylo ruské zákonodárství, novelizované na začátku devadesátých let a vznik Dohody o euroasijském patentu, ale podobná iniciativa chybí u latinskoamerických států, kde nedošlo k užší spolupráci ani v celním a obchodním styku, i když se o to pokoušel např. Andský pakt. U evropských a většiny asijských států od začátku devadesátých let dochází také k výrazné harmonizaci národních patentových i známkových zákonů, k tomu však u většiny latinskoamerických států nedochází.

Vývoj nových přihlášek ochranných známek v latinskoamerických státech je rozhodně příznivější, než u nových přihlášek patentových. S výjimkou Kuby, která je členem většiny mezinárodních úmluv a také spolehlivě předává WIPO statistické údaje, nejsou latinskoamerické státy členem Madridské dohody nebo Protokolu, ale neoficiálně se řídí a uznávají Niceskou dohodu o mezinárodním třídění výrobků a služeb pro účely zápisu známek, i když nejsou jejími signatáři. Na rozdíl od patentových přihlášek je křivka nových ochranných známek za rok 2007 mírně stoupající nebo vyrovnaná. Rok 2008 vykazuje u těch států, které dodaly příslušné údaje, rovněž příznivý vývoj. Rok 2009 není možné seriózně hodnotit, protože potřebné údaje má WIPO k dispozici kromě Spojených států a Kanady jen za Mexiko, Panamu a Kubu, které vykazují poměrně významný úbytek nových přihlášek. Se situací ve Spojených státech a Kanadě nelze latinskoamerické státy srovnat.

Pozn.: Řada údajů za předchozí léta sice chybí, ale je třeba konstatovat, že některé státy dodaly zpětně údaje za předchozí roky (např. Brazílie).

AMERIKA

Tabulka 5 – nové patentové přihlášky

Kód	Země	2005			2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
US	USA	207 867	182 866	390 733	425 966	456 154	456 321	456 106
CA	Kanada	5 183	34 705	39 888	42 038	40 131	42 089	37 477
BR	Brazílie	3 905	16 100	20 005	24 047	21 825		
MX	Mexiko	584	13 851	14 435	15 505	16 599	16 581	14 281
AG	Argentina			5 266				
CL	Chile	361	2 646	3 007	3 215			
CO	Kolumbie			1 761	2 022	1 981	2 041	1 753
PE	Peru	27	993	1 020	1 271	1 359	1 535	694
EC	Ekvádor	11	580	591	738	794	849	606
CU	Kuba	105	180	285	257	284	258	
GT	Guatemala			276	528	108	311	329
UY	Uruguay						739	

AMERIKA

Tabulka 6 – nové přihlášky ochranných známek

Kód	Země	2005				2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Madrid	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
US	USA	224 269	28 359	11 882	264 510	277 579	304 129	304 129	266 845
BR	Brazílie	83 117	15 981		99 098	94 669	103 929	107 446	
MX	Mexiko	41 680	22 219		63 899	69 781	83 216	84 827	75 250
AR	Argentina	6 164	16 708		78 172	79 139	73 717		
CA	Kanada	18 777	23 055		41 832	45 031	47 758	45 619	40 956
CL	Chile	26 383	7 374		33 757	31 577	32 081	33 026	
CO	Kolumbie	11 885	8 049		19 934	21 669	23 994	23 952	
PE	Peru	10 468	8 353		18 821	19 596	21 645	24 825	
UY	Uruguay	33 834	8 930		12 764	12 216	12 795	11 501	
EC	Ekvádor	11 596	2 224		13 817	13 421	12 605		
CR	Kostarika	4 511	5 428		9 939	12 018	11 754		
GT	Guatemala	5 344	4 399		9 743	10 879	11 003		
PA	Panama	2 906	5 201		8 107	10 062	9 609	10 716	8 553
HN	Honduras	2 164	4 561		6 725	7 005	7 403		
BO	Bolivie	1 275	3 732		5 007	5 365	6 081		
NI	Nikaragua	1 059	4 745		5 804	5 800	5 975		
DO	Dom. rep.				4 525	4 782	5 208		
CU	Kuba	262	700	1 895	2 857	2 618	2 794	3 041	1 450

Dalším sledovaným kontinentem je Austrálie, která de facto zahrnuje pouze Australský svaz a Nový Zéland. Bylo by sice možné k ní zahrnout ještě tichomořské ostrovy, ale ty svým počtem ochranných práv jsou z hlediska významu pro Českou republiku zanedbatelné. Jak Australský svaz, tak Nový Zéland jsou státy s pevně zakotveným zákonodárstvím a dlouhou historií průmyslověprávní legislativy. Účinně se podílejí na mezinárodní spolupráci a řadou bilaterálních smluv s nejnáročnějšími státy se podílejí na spolupráci při průzkumových řízeních (PPH).

AUSTRÁLIE

Tabulka 7 – nové patentové přihlášky

Kód	Země	2005			2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
AU	Austrálie	2 555	21 302	23 857	26 003	27 343		
NZ	N. Zéland	1 893	51 12	7 005	7 365	7 844	5 724	6 358

AUSTRÁLIE

Tabulka 8 – nové přihlášky ochranných známek

Kód	Země	2005				2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Madr.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
AU	Austrálie	38 550	17 854	8 009	64 413	69 587	61 040	59 370	8 611
NZ	N. Zéland	8 269	8 564		16 833	18 826	19 610	17 582	16 190

Pozn.: Údaje u Austrálie za rok 2009 se týkají pouze počtu mezinárodních přihlášek OZ na základě Madridu. Nové národní přihlášky nemá WIPO dosud k dispozici.

Posledním, a z hlediska ochrany průmyslových práv nejmladším, kontinentem je Afrika. Vývoj v Africe je výrazně ovlivněn politickou situací, občanskými nepokoji a slabým (či nulovým) ekonomickým rozvojem, který je v přímém rozporu s nerostnými zdroji nových afrických států. Sever a jih Afriky (Maroko, Alžír, Tunis, Egypt a Jihoafrická republika) mají poměrně dlouhou tradici ochrany průmyslových práv, založenou na napojení na francouzskou nebo britskou legislativu (výjimkou je Libye). WIPO registruje první statistické údaje u Tunisu dokonce od r. 1889(!!!), u Maroka od r. 1917, u Egypta od r. 1951, Jihoafrické republiky od r. 1947 a u Alžíru od r. 1966.

Většině afrických republik po získání samostatnosti zcela chyběla nejen národní legislativa, ale i tradice severu a jihu Afriky. Na rozdíl od Latinské Ameriky se však vyznačují snahou o vzájemnou mezinárodní spolupráci a o zajištění právní ochrany průmyslového vlastnictví (např. členy PUÚ nejsou jen Eritrea a Etiopie). Již v sedmdesátých letech tak došlo k uzavření dvou regionálních smluv, které měly nahradit absenci národních legislativ. Pro anglofonní státy to bylo ARIPO (African Regional Industrial Property Organization), pro frankofonní státy pak OAPI (Organisation Africaine de la Propriété Intellectuelle). ARIPO se týká výhradně průmyslového vlastnictví a svou strukturou se více blíží EPC (členské státy mají příslušnou národní legislativu a v přihlášce je třeba designovat státy, pro které je ochrana určena). Členy ARIPO pro patentovou ochranu je více států než pro známkovou ochranu. OAPI spojuje patentovou i známkovou ochranu a automaticky zahrnuje všechny členské státy (obdobně jako Dohoda o euroasijském patentu), ve kterých nahrazuje národní legislativu a týká se všech oborů duševního vlastnictví, tedy např. i autorského práva. Obě dohody se vyznačují snahou o harmonizaci příslušných předpisů s EPC a obě jsou také členy PCT.

Současný stav u patentové ochrany je spíše stagnující a nejeví známky zájmu ani zahraničních, ani domácích přihlašovatelů. Hlavním důvodem je zajisté nejistá politická situace a hlavně časté válečné konflikty. Poměrně vyrovnané údaje vykazují obě regionální smlouvy, i když ARIPO vyazuje pouze údaje za patentové přihlášky v r. 2008.

Příznivější vývoj vykazují ochranné známky. U údajů za ochranné známky je však rozdíl mezi ARIPO a OAPI. ARIPO nevyazuje údaje za ochranné známky. Důvodem je nejspíše skutečnost, že členskými státy ARIPO pro ochranné známky je jen několik států jihovýchodní Afriky.

Protože významnější členské státy ARIPO mají vlastní patentovou legislativu, dávají přihlašovatelé zřejmě přednost národním registracím ochranných známek. Příslušné údaje za ochranné známky vykazuje proto jen OAPI.

Jak vyplývá z následujících tabulek, poměrně konsolidovaný vývoj vykazuje jen Maroko, Alžír, Egypt a Jihoafrická republika, tj. země, opírající se svým předchozím spojením s Francií nebo Anglií jak o solidní legislativní základy, tak především o delší historii ekonomického rozvoje. Zvláště je to patrné u Jihoafrické republiky, která počtem obyvatel vykazuje v oblasti nových přihlášek údaje, srovnatelné s podobnými evropskými státy.

Nejméně přehledná situace je v bývalých portugalských nebo italských koloniích, i když některé jsou členy PUÚ (např. Angola, Libye).

AFRIKA

Tabulka 9 – nové patentové přihlášky

Kód	Země	2005			2006	2007	2008	2009
		Dom	Zahr.	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
ZA	Jižní Afrika		5 554	5 554	10 753	10 830	10 191	
EG	Egypt	428	1 008	1 436		2 105		1 942
MA	Maroko	140	520	660	910	932	1 011	
DZ	Alžír	59	465	524	669	849		
OA	OAPI			377	454	512	459	448
AP	ARIPO						435	
TN	Tunis	56	282	338				
MG	Madagaskar	7	35	42	44	76	77	44
KE	Keňa				71			
UG	Uganda	3	0	3	11	7		

AFRIKA

Tabulka 10 – nové přihlášky ochranných známek

Kód	Země	2005				2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Madrid	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
ZA	Jižní Afrika	16 970	10 901		27 871	31 960	30 053	29 833	26 621
MA	Maroko			4 004	4 004	11 242	4 200	4 367	3 774
EG	Egypt			2 947	2 947	3 208	3 146	3 340	2 828
OA	OAPI	616	1 415		2 031	2 408	2 548	3 040	2 782
SY	Sýrie			1 167	1 167	2 292	2 610	2 757	2 432
DZ	Alžír	1 676	1 693	2 376	5 745	6 128	2 415	2 489	2 144
MG	Madagaskar	439	419		858	878	894	1 318	1 605
KE	Keňa				1 484	4 205	1 566	1 729	1 430
MZ	Mozambik	492	641	1 137	2 270	2 696	2 419	1 240	870
NA	Namibie			921	921	1 061	1 116	1 139	858
ZM	Zambie			1 077	1 077	1 101	1 127	1 159	795
SD	Súdán	1 349	1 133	907	3 389	4 318	4 369	1 075	743
SZ	Svazijsko			1 077	1 077	1 020	992	1 004	680
LS	Lesotho			981	981	900	931	910	634
ET	Etiopie	211	363		574	546	719		
LR	Liberie			766	766	740	724	781	489
GM	Gambie	22	399		421	319	327		

ZÁVĚR

Statistické údaje o vývoji průmyslových práv v jednotlivých kontinentech jsou důležitým ekonomickým ukazatelem pro exportní politiku každého státu. Velmi důležité je ale také srovnání s údaji největších úřadů průmyslového vlastnictví. Na závěr proto uvádím přehled nových patentových a známkových přihlášek v 15 největších úřadech.

Novým patentovým přihláškám vévodí Spojené státy (s výjimkou r. 2005). Z evropských států se mezi první patnáctku dostalo jen Německo, Rusko a Francie, ovšem evropské přihlášky na základě EPC zaujímají čtvrtou příčku hned za asijskou trojkou. V této souvislosti je třeba ještě upozornit na významný podíl Hong Kongu, který si dosud udržel statut samostatné ochrany vynálezů. Z latinskoamerických států se do první patnáctky dostala jen Brazílie a Mexiko.

Ani pořadí u ochranných známek se příliš neliší. Pouze první příčku výrazně zaujímá Čína, především díky počtu domácích přihlašovatelů. Z evropských států zaujímají evropské přihlášky až šestou posici a do první patnáctky se dostalo ještě Německo, Francie, Turecko, Španělsko a Itálie. Z latinskoamerických států se dostala do první patnáctky kromě Brazílie a Mexika již jen Argentina.

Africké státy zcela vypadávají a Austrálie i zde patří mezi největší úřady.

Největší úřady

Tabulka 11 – nové patentové přihlášky

Kód	Země	2005			2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Celk	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
US	USA	207 867	182 866	390 733	425 966	456 154	456 321	456 106
JP	Japonsko	367 960	59 118	427 078	408 674	396 291	391 002	348 596
CN	Čína	93 485	79 842	173 327	210 501	245 161	289 838	314 573
KR	J. Korea	122 188	38 733	160 921	166 189	172 469	170 632	163 523
EP	Evr. patent		128 713	128 713	135 231	140 763	146 150	134 580
DE	Německo	48 367	11 855	60 222	60 585	60 992	62 417	59 583
CA	Kanada	5 183	34 705	39 888	42 038	40 131	42 089	37 477
RU	Rusko	23 644	8 609	32 253	37 691	39 439	41 849	38 564
IN	Indie	4 251	19 984	24 505	28 940	35 218	36 812	
AU	Austrálie	2 555	21 302	23 857	26 003	26 840	26 346	
UK	Spoj. král.	17 833	10 155	27 988	25 745	24 999	23 379	22 465
BR	Brazílie	3 905	16 100	20 005	24 047	21 825		
FR	Francie	14 327	2 948	17 275	17 249	17 109	16 705	16 104
MX	Mexiko	584	13 851	14 435	15 505	16 599	16 581	14 281
HK	Hong Kong	156	11 607	11 763	13 790	13 766	13 662	11 857

Tabulka 12 – nové přihlášky ochranných známek

Kód	Země	2005				2006	2007	2008	2009
		Dom.	Zahr.	Madrid	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.	Celk.
CN	Čína	593 382	52 166	13 600	659 148	741 942	681 358	669 088	808 546
US	USA	224 269	28 359	11 882	264 510	277 579	304 129	294 070	266 845
JP	Japonsko	114 015	11 792	10 243	136 050	135 865	143 236	119 448	110 622
KR	J.Korea	99 435	16 454	7 175	123 064	130 738	141 289	137 461	134 211
IN	Indie	73 308	12 361		85 669	103 419	123 514	130 172	
BR	Brazílie	83 117	15 981		99 098	94 669	103 929	119 841	
EM	OHIM		58 661	6 310	64 971	78 362	89 070	87 640	88 086
DE	Německo	67 208	3 718	9 165	80 091	80 481	83 352	80 865	74 676
MX	Mexiko	41 680	22 219		63 899	69 781	83 216	84 287	75 250
FR	Francie	63 710	3 252	8 602	75 564	77 166	80 034	79 206	84 213
AR	Argentina	6 164	16 708		78 172	79 139	73 717		
TR	Turecko	48 981	3 096	8 620	60 697	67 300	72 034	74 685	71 466
ES	Španělsko	54 268	2 087	8 344	64 699	65 884	64 136	55 586	46 711
IT	Itálie	44 167	6 297	8 833	59 297	58 688	61 715	60 344	40 702
AU	Austrálie	38 550	17 854	8 009	64 413	69 587	61 040	59 370	8 611

Podrobné statistické údaje všech předcházejících tabulek jsou užitečné pro podrobnější přehled vývoje v jednotlivých státech. Pro názornou ukázkou vývoje pěti hlavních úřadů jsou však názornější následující grafy, které jasně prokazují, do jaké míry zaostává v současné době Evropa za Čínou a Spojenými státy.

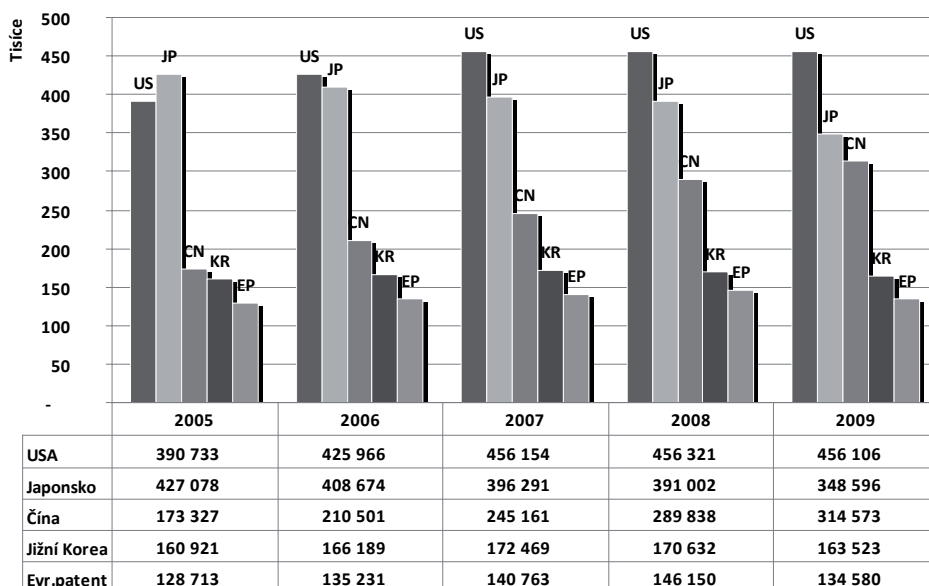
Graf 1 – nové patentové přihlášky – srovnání zemí v letech 2005 – 2009

Graf 2 – nové přihlášky ochranných známek – srovnání zemí v letech 2005 – 2009

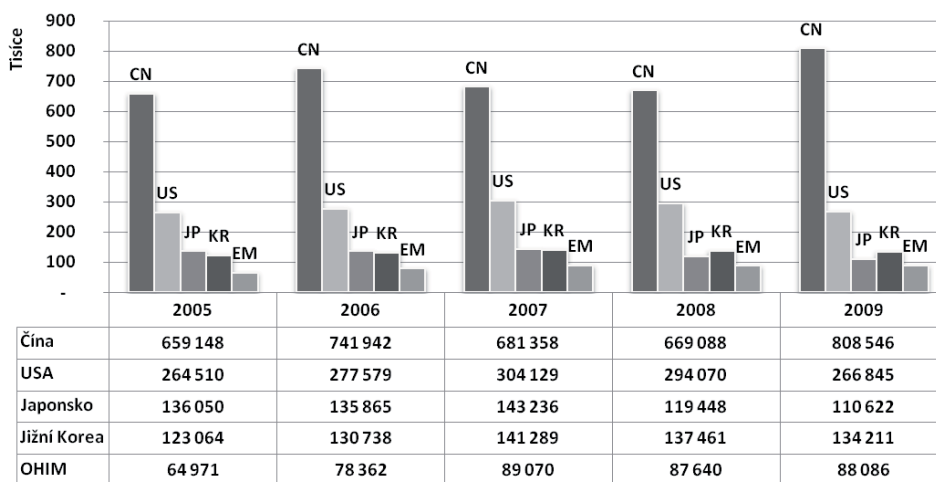
Graf 3 – srovnání vývoje pat.přihlášek jednotlivých zemí v letech 2005 – 2009

Graf 4 – srovnání vývoje OZ jednotlivých zemí v letech 2005 – 2009

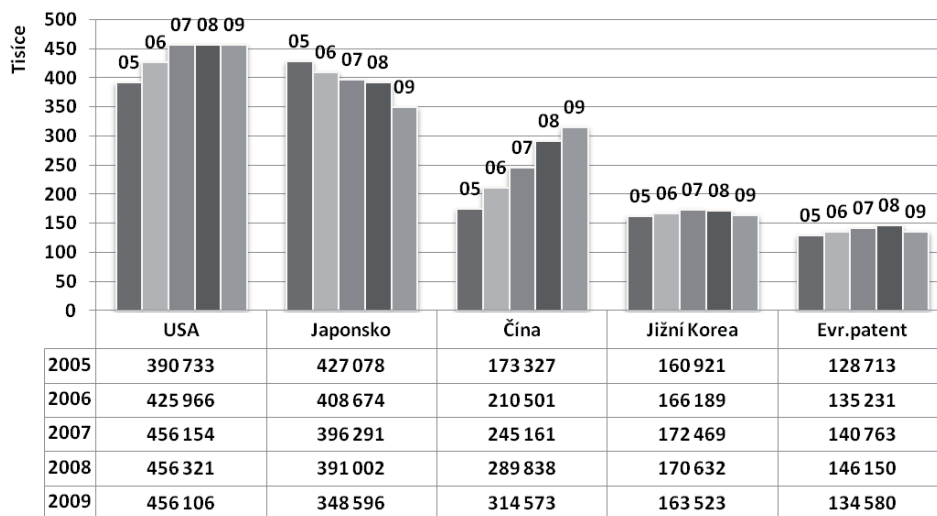
GRAF 1 – Nové patentové přihlášky

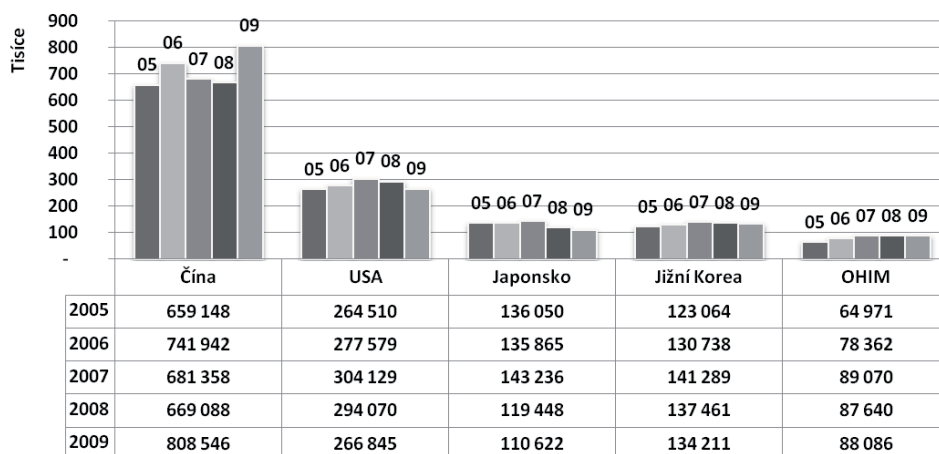
GRAF 2 – Nové přihlášky ochranných známek

GRAF 3 – srovnání vývoje patentových přihlášek

GRAF 4 – srovnání vývoje ochranných známek

Na úplný závěr je ještě třeba se zmínit, že WIPO se věnuje velmi pečlivě odhadu vývoje v dalších letech, který posuzuje zejména podle vývoje nových mezinárodních přihlášek PCT, které se ovšem týkají jen patentové ochrany. Na rozdíl od národního nebo regionálního řízení má k dispozici údaje i za rok 2010. Z těchto údajů vyplývá, že v celkovém počtu mezinárodních přihlášek PCT došlo k mírnému oživení, na kterém se výrazně podílí Čína (růst 56,2 %), Jižní Korea (růst 20,5 %) a Japonsko (růst 7,9 %). Lze proto předpokládat, že tento růst poznamená s určitým časovým odkladem i zvýšenou aktivitu u národních a regionálních úřadů. Tabulka 11 předkládá přehled zadání v letech 2009–2010, kde poslední sloupec obsahuje procentuální odhad WIPO růstu či poklesu roku 2010 oproti předchozím létům. Jen pro zajímavost uvádím i údaje za Českou republiku.

Mezinárodní přihlášky PCT – největší úřady

Kód	Země	2006	2007	2008	2009	2010	%
US	USA	51 280	54 043	51 637	45 618	44 855	-1
JP	Japonsko	27 025	27 743	28 760	29 802	32 156	7
DE	Německo	16 736	17 821	18 855	16 797	17 171	2
CN	Čína	3 942	5 455	6 120	7 900	12 337	56
KR	J. Korea	5 945	7 064	7 899	8 035	9 686	20
FR	Francie	6 256	6 560	7 072	7 237	7 193	0
UK	Spoj.král.	5 097	5 542	5 466	5 044	4 857	-3
NL	Nizozemí	4 553	4 333	4 363	4 462	4 097	-8
CH	Švýcarsko	3 621	3 833	3 799	3 671	3 611	-1
SE	Švédsko	3 336	3 655	4 137	3 567	3 152	-11
CA	Kanada	2 575	2 879	2 976	2 527	2 707	7
IT	Itálie	2 698	2 946	2 883	2 652	2 632	0
FI	Finsko	1 846	2 009	2 214	2 123	2 076	-2
AU	Australie	1 996	2 052	1 938	1 740	1 736	0
ES	Španělsko	1 204	1 297	1 390	1 564	1 725	10
	Ostatní	11 531	12 595	13 725	12 659	12 909	2
	Celkem	11 531	12 595	13 725	12 659	12 909	2
CS	Česká rep.	107	132	155	178	135	

U evropských států data za rok 2010 vykazují poměrně vyrovnaný vývoj. K většímu poklesu došlo pouze ve Švédsku a Nizozemí, větší nárůst vykazuje Španělsko. Z hlediska odhadu vývoje v příštích letech je však důležité, že u celkového počtu podaných mezinárodních ohlášek PCT došlo v r. 2010 k mírnému nárůstu.

Posledním údajem je přehled 20 největších přihlašovatelů mezinárodních přihlášek PCT v r. 2010. První místo stále zaujímají japonské firmy, následované přihlašovatelé z USA a Jižní Koreje. Evropa je zastoupena Německem, Nizozemím, Švédskem a Finskem. Na rozdíl od dále uvedené Tabulky 12, která zachycuje jen 20 největších přihlašovatelů, WIPO udává ve svých přehledech 100 největších přihlašovatelů. Zastoupení Japonska (31) a USA (25) v celkovém počtu zaujímá více jak polovinu uváděných přihlašovatelů.

Tabulka 12 – největší přihlašovatelé

Kód	Přihlašovatel	2010
JP	PANASONIC CORPORATION	2154
CN	ZTE CORPORATION	1863
US	QUALCOM INCORPORATED	1677
CN	HUAWEI TECHNOLOGIES CO., LTD.	1528
NL	KONINKLIJKE PHILIPS ELECTRONICS N.V.	1435
DE	ROBERT BOSCH GMBH	1301
KR	LG ELECTRONICS INC.	1298
JP	SHARP KABUSHIKI KAISHA	1286
SE	TELEFONAKTIEBOLAGET LM ERICSSON (Pub.)	1149
JP	NEC CORPORATION	1106
JP	TOYOTA JIDOSHA KABUSHIKI KAISHA	1095
DE	SIEMENS AKTIENGESELLSCHAFT	833
DE	BASF SE	818
JP	mitsubishi electric corporation	726
FI	NOKIA CORPORATION	632
US	3M INNOVATIVE PROPERTIES COMPANY	586
KR	SAMSUNG ELECTRONICS CO., LTD.	578
US	HEWLETT-PACKARD DEVELOPMENT COMPANY, L.P.	564
JP	FUJITSU LIMITED	476
US	MICROSOFT CORPORATION	469

Použité publikace:

1. WIPO RESOURCES: IP Statistics 2009 – January 2011
2. International Patent Filings Recover in 2010 – February 2011

Resume

Článek se věnuje úvaze, do jaké míry mohou statistiky WIPO, zabývající se vývojem nových patentových a známkových přihlášek, poskytnout užitečné informace o stavu a vývoji rozvoje průmyslu a obchodu a v neposlední řadě o rozvoji vědy a výzkumu. Porovnání vývoje v jednotlivých kontinentech jasně ukazuje, která teritoria budou hrát v nejbližší budoucnosti významnou roli a jak rychle nejen dohánějí, ale i předhánějí státy, které až donedávna byly na špici vědy, výzkumu a rozvoje.

Statistické údaje vycházejí z oficiálních údajů WIPO z ledna 2011. Zachycují vývoj jak patentových, tak i známkových přihlášek v nejdůležitějších státech za léta 2005, 2006, 2007, 2008 a 2009, a to podle jednotlivých kontinentů. Pro názorné srovnání jsou uvedeny i grafy, dokládající strmý vzestup států jihovýchodní Asie, a také přehled vývoje nových mezinárodních přihlášek PCT u nejdůležitějších úřadů. Pro doplnění je uveden i přehled nejvýznamnějších přihlašovatelů.

Resume

Article elaborates official WIPO Statistics with regard to new patent and trademark applications, their progress and how such data can provide useful information about research and development of industry and science. Comparison of development in each continent gives a clear evidence, which territories are going to gain on importance in the nearest future and how quickly they reach and even advance states, which up to this date have been on the top of research and development.

Statistical data issue from official WIPO Statistics of January 2011. They record development of both patent and trademark applications in the most important countries of individual continents in the years 2005, 2006, 2007, 2008 and 2009. Graphs, demonstrating increase of Southeast Asian states offer visual comparison. Just for information development of PCT international applications is also given, as well as a list of the most important applicants.